

do popolnega odprtja trga nas loči le še enajst mesecev in, sodeč po dosedanjih izkušnjah, nas vse skupaj v tem času čaka še veliko šolanja in učenja. Trgovanje z električno energijo je namreč posel, ki tudi v tujini nima dolge tradicije, zaradi svojih specifičnosti in obnašanja elektrike kot posebnega blaga pa terja še posebno previdnost. Glede na doslej prehojeno pot lahko sicer ugotovimo, da smo kljub zelo kratkim rokom in pomanjkanju izkušenj v minulem letu opravili veliko delo, saj so bile postavljene vse temeljne institucije, ki so pogoj za delovanje odprtega trga, izoblikovan pa je bil tudi cenik za uporabo elektroenergetskih omrežij, s čimer smo prvič dobili jasno razmejitev med dejansko ceno električne energije in stroški, povzročenimi na poti od proizvajalca do odjemalca. Skratka, v minulem letu smo dobili vse tiste formalne okvire, brez katerih trgovanja z električno energijo sploh ne bi moglo biti. In če ob tem upoštevamo še mnenja nekaterih tujih strokovnjakov, ki vsi po vrsti pozitivno ocenjujejo naše priprave, bi lahko brez bojazni dejali, da so začetne ovire uspešno premagane in se nam zato tudi popolnega odprtja trga pravzaprav ni treba bati. A žal, to drži le deloma, saj se uspešnost opravljenih priprav na trgovanje z energijo nanaša predvsem na upravljalca omrežja, organizatorja trga, agencijo za energijo in trgovce, medtem ko se večina uporabnikov še vedno obnaša tako, kot da se jih omenjeni procesi sploh ne tičejo. Podjetja, ki se zavedajo pomena energije za lastno proizvodnjo in znajo tovrstne stroške tudi izračunati, jih ovrednotiti in opredeliti, bi namreč lahko našteali na prste, pa še v tem primeru gre predvsem za tista, ki so bodisi v večinski lasti tujega kapitala ali pa s svojo proizvodnjo bistveno vezana na zahtevne tuje trge. Druga pa očitno pozabljajo, da kljub temu, da je bil ves proces prestrukturiranja, privatizacije in liberalizacije evropskega energetskega trga sprožen z namenom gospodarske pomoči porabnikom, vendarle velja, da bo uspešen le tisti, ki bo znal vse koristi odprtega trga z električno energijo tudi dobro izrabiti in jih obrniti sebi v prid. To pa z drugimi besedami pomeni dobro poznati sebe in značilnosti lastne porabe ter tudi pripravljenost do prilagajanja tehnoloških procesov in aktivnega sodelovanja v vseh procesih nastajanja slovenskega odprtega trga. V nasprotnem se zna tudi zaradi takšnega pasivnega odnosa porabnikov marsikaj še grdo zaplesti.

lem letu opravili veliko delo, saj so bile postavljene vse temeljne institucije, ki so pogoj za delovanje odprtega trga, izoblikovan pa je bil tudi cenik za uporabo elektroenergetskih omrežij, s čimer smo prvič dobili jasno razmejitev med dejansko ceno električne energije in stroški, povzročenimi na poti od proizvajalca do odjemalca. Skratka, v minulem letu smo dobili vse tiste formalne okvire, brez katerih trgovanja z električno energijo sploh ne bi moglo biti. In če ob tem upoštevamo še mnenja nekaterih tujih strokovnjakov, ki vsi po vrsti pozitivno ocenjujejo naše priprave, bi lahko brez bojazni dejali, da so začetne ovire uspešno premagane in se nam zato tudi popolnega odprtja trga pravzaprav ni treba bati. A žal, to drži le deloma, saj se uspešnost opravljenih priprav na trgovanje z energijo nanaša predvsem na upravljalca omrežja, organizatorja trga, agencijo za energijo in trgovce, medtem ko se večina uporabnikov še vedno obnaša tako, kot da se jih omenjeni procesi sploh ne tičejo. Podjetja, ki se zavedajo pomena energije za lastno proizvodnjo in znajo tovrstne stroške tudi izračunati, jih ovrednotiti in opredeliti, bi namreč lahko našteali na prste, pa še v tem primeru gre predvsem za tista, ki so bodisi v večinski lasti tujega kapitala ali pa s svojo proizvodnjo bistveno vezana na zahtevne tuje trge. Druga pa očitno pozabljajo, da kljub temu, da je bil ves proces prestrukturiranja, privatizacije in liberalizacije evropskega energetskega trga sprožen z namenom gospodarske pomoči porabnikom, vendarle velja, da bo uspešen le tisti, ki bo znal vse koristi odprtega trga z električno energijo tudi dobro izrabiti in jih obrniti sebi v prid. To pa z drugimi besedami pomeni dobro poznati sebe in značilnosti lastne porabe ter tudi pripravljenost do prilagajanja tehnoloških procesov in aktivnega sodelovanja v vseh procesih nastajanja slovenskega odprtega trga. V nasprotnem se zna tudi zaradi takšnega pasivnega odnosa porabnikov marsikaj še grdo zaplesti.

B Janjic

IZDAJATELJ

Elektro-Slovenija, d.o.o.

UREDNIŠTVO

Glavni in odgovorni urednik: Brane Janjic
Novinarja: Minka Skubic, Miro Jakomin
Adrema: Tomaž Sajevec
Lektorica: Darinka Lempl
Naslov: NAŠ STIK, Hajdrihova 2,
1000 Ljubljana, tel. (01) 474 30 00
faks: (01) 474 25 02
e-mail: brane.janjic@eles.si

ČASOPISNI SVET

predsednik Ervin Kos (DEM), podpredsednica
Ida Novak Jerele (NEK), Majda Kovačič
(El. Gorenjska), Nataša Toni (TE-TOL),
Jana Babič (SEL), Jadranka Lužnik (SENG),
Gorazd Pozvek (TEB), Franc Žgalin (TET),
mag. Violeta Irgl (El. Ljubljana), Danica
Mirnik (El. Celje), Jelka Orožim Kopše (El.
Maribor), Neva Tabaj (El. Primorska), Drago
Skornšek (TEŠ), Janez Zadravec (ELES),
Marko Smole (IBE), Danila Bartol (EIMV),
Joško Zabavnik (Informatika), Drago Papler
(predstavnik stalnih dopisnikov).

Poštnina plačana pri pošti 1102 Ljubljana

OBLIKOVANJE

Peter Žebre

GRAFIČNA PRIPRAVA

MAXILINE d.o.o. Ljubljana

TISK

DELO TISKARNA d.d., Ljubljana

NAŠ STIK

je vpisan v register časopisov pri RSI
podšt. 746. Po mnenju urada
za informiranje št. 23/92 šteje NAŠ STIK
med izdelke informativnega značaja.
NAŠ STIK je brezplačen.
Naklada 7.500 izvodov

Prihodnja ševilka Našega stika
izide 28. februarja 2002.
Prispevke zanj lahko pošljete
najpozneje do 18. februarja 2002.

NASLOVNICA

Foto Miško Kranjec

ISSN 1408-9548

www.eles.si

POGODBA O NEK ČAKA NA RATIFIKACIJO V PARLAMENTU

Zadnji teden pred božično-novoletnimi prazniki sta v NE Krško podpisala meddržavno pogodbo o NEK slovenski minister za okolje in prostor Janez Kopač in hrvaški minister za gospodarstvo Goranko Fižulić. Podpis je potekal ob navzočnosti premierov obeh držav dr. Janeza Drnovška in Ivica Račana. Sledil je podpis družbene pogodbe direktorjev mag. Vekoslava Korošca iz Eles Gena in Iva Čovića iz HEP-a. Meddržavno pogodbo čaka še ratifikacija v parlamentu in saboru. V tokratni temi meseca smo zbrali nekaj odmevov na podpisano meddržavno pogodbo.

ZADOVOLJNA PREDSEDNIKA VLAD

Kot sta na tiskovni konferenci po slavnostnem podpisu meddržavne pogodbe povedala oba predsednika vlad - **dr. Janez Drnovšek** in **Ivica Račan** - sta z doseženim sporazumom zadovoljna. »S to pogodbo smo uredili razmerja pri skupnem upravljanju in lastništvu tega objekta ter porazdelili vse obveznosti, kot so na primer obveznosti, povezane z jedrskimi odpadki. Sodimo, da smo s tem prešli v normalne odnose med obema državama. Sporazum je dvignil nekaj prahu na obeh straneh meje. V zadnjem času celo več na slovenski strani. Vendar je težave treba reševati. Ne moremo sprejeti dejstva, da Slovenija sama uporablja objekt, v katerega je polovico vlagala Hrvaška, samo zase. To bi bilo enostransko dejanje in ne more biti temelj odnosov med obema državama,« je uvodoma povedal dr. Janez Drnovšek in dodal, da je slovenska vlada potrdila sporazum po zelo dolgih pogajanjih, ko so iskali rešitve in na koncu našli uravnoteženo rešitev, ki ureja pretekle odno-

se, kompenzira medsebojne finančne obveznosti. Slednje spravlja na ničelno točko, s katere naj bi štartali 1. julija letos. Predsednik slovenske vlade dr. Drnovšek pričakuje, da bomo tako, kot smo prišli do tega sporazuma, prišli kmalu tudi do drugih sporazumov, predvsem sporazuma o meji, ki sta ga tudi že potrdili obe vladi. Zaveda se, da bi bila ratifikacija v parla-

mentu lažja, če bi bil poleg tudi mejni sporazum. Toda odprta vprašanja je treba reševati, zato so se odločili, da gredo naprej z dogovorom o NEK, potem ko mejni sporazum ni dobil podpore v hrvaškem saboru. »Če tega sporazuma danes ne bi podpisali, bi to pomenilo, da vlada odstopa od svoje odločitve in besede, ki smo jo dali,« je dodal premier, ki meni, da je znak zrelosti držav, če so sposobne same reševati take probleme brez arbitrov mednarodne skupnosti. Obe vladi sta pokazali voljo, da se neso- glasja rešijo, in obe državi sta pokazali, da znata sami reševati svoje težave. V nadaljevanju je prebivalcem Posavja pojasnil, da rešitev tega problema v odnosu s Hrvaško ne more ogroziti interesov prebivalcev te regije. Elek- trarna je v Posavju in z dogovorom skuša vlada samo urediti odnose okoli nje. Skupaj so se dogovorili za skrb za radioaktivne odpadke in zato je v sporazumu navedena državna garancija. Če ima lokalna skupnost še kakšne težave in interese, se bodo z njo posebej pogovarjali in skušali najti rešitev. Ta sporazum na to ne vpliva.

Podobno kot dr. Drnovška tudi Ivica Račan podpis dogovora o NEK navdaja z optimizmom za reševanje drugih odprtih medsebojnih vprašanj. Hrvaški premier je izrazil zadovoljstvo nad podpisom dogovora v treh točkah: »Z njim rešujemo eno od odprtih vprašanj med obema državama v interesu obeh držav. S tem dejanjem se Hrvaška vrača v solastniške odnose in v sodelovanje pri upravljanju elektrarne, kar je velik hrvaški interes. Hrvaška uvaža električno

Ministra opravila delo, na vrsti sta še parlamenta.

energijo, s povrnitvijo dobav iz NEK bi pokrili okrog petino skupnih potreb naše države.« Hrvaška z NE Krško ostaja v krogu maloštevilnih držav, ki obvladujejo jedrsko tehnologijo. Hkrati čutijo potrebo, da skupaj s slovenskimi partnerji skrbijo za zaščito okolja, ljudi in pri tem spoštujejo visoke standarde, za kar so pripravljeni nositi del odgovornosti. Sedanji dogovor ne odstopa bistveno od sporazuma izpred več kot dvajsetih let o gradnji in izkoriščanju NEK. Še najpomembnejše odstopanje je, da je odpadla skupna gradnja jedrske elektrarne na hrvaški strani. »NE Krško je z vrednostjo 600 milijonov dolarjev naša največja investicija v tujini in logično je, da bo naša država zainteresirana za aktivno vlogo v tem objektu,« je poudaril Ilica Račan, predsednik vlade Hrvaške. Podpisani meddržavni dogovor čaka pred uveljavitvijo še ratifikacija v slovenskem parlamentu in hrvaškem saboru. Hrvaški premier je na vprašanje, kaj če dogovor ne bo ratificiran do 30. junija, tako kot je predvideno v pogodbi, odgovoril, da se bodo potrudili, da bo ratificiran, saj je to v interesu obeh držav.

SE NEK-U OBETA KONEC SVETOVNE PRAKSE?

O tem, kaj meddržavna pogodba pri naša Nuklearni elektrarni Krško, družbi, ki se iz javnega podjetja preoblikuje v družbo z omejeno odgovornostjo, posluje po načelu pokrivanja vseh stroškov in s svojim poslovanjem ne ustvarja dobička niti izgube in o kateri obe pogodbenici soglašata, da je zelo pomemben elektroenergetski vir za elektroenergetska sistema obeh držav, smo zastavili nekaj vprašanj **Martinu Novšaku**, direktorju inženiringa v NE Krško.

Po družbeni pogodbi (upravo družbe sestavljata dva člana, pri čemer predsednika predlaga Eles Gen in podpredsednika HEP), morata imenovani osebi poleg splošnih zakonskih zahtev imeti pet let delovne dobe v stroki, najmanj univerzitetno strokovno izobrazbo tehnične, ekonomske ali pravne smeri, aktivno znanje angleškega jezika, organizacijske sposobnosti in smisel za vodenje. Ali so ti

pogoji zadostni za vodenje tehnološko tako zahtevnega objekta, kot je jedrska elektrarna? Ali ni svetovna praksa, da imajo vodilni kadri v jedrskih elektrarnah licenco za delo v jedrski elektrarni?

»Vsi lastniki jedrskih elektrarn po svetu so zainteresirani, da so vodilni kadri v njih izbrani po najzahtevnejših pogojih znanja, sposobnosti, izkušenj, da lahko prevzamejo svojo veliko odgovornost za varnost objekta. Pričakujemo, da bodo naši lastniki takšne kadre našli med obstoječimi delavci v elektrarni, ki te vrednote imajo in so jih pokazali tudi v praksi. V svetu je običajno, da imajo vodilni delavci jedrskih elektrarn dokazano znanje s področja tehnologije obratovanja jedrskih objektov. Dokaz o tem je licenca za obratovanje jedrskega objekta. Prav tako je v tujini stalna praksa, da vodilni v jedrskem objektu hierarhično napredujejo, da dodobra spoznajo procese dela objekta. Hkrati pa ti delavci dodatno pridobivajo druga znanja s področja ekonomije, financ itd. Bistveni del kadrovanja je v upravi. Vsa odgovornost za varno in zanesljivo obratovanje jedrskega objekta je na direktorju. Ta se mora te odgovornosti zavedati in se jo lahko, če ima znanje. Licenca je le uradna potrditev znanja.«

Uprava bo po paritetnem načelu imenovala najmanj 4 in največ 6 delavcev s posebnimi pooblastili, ki bodo opravljali naloge izvršnih direktorjev. Kakšna je zasedba sedaj in koliko direktorjev ima NEK sedaj?

»Danes imamo poleg glavnega direktorja še šest direktorjev. To so delavci s posebnimi pooblastili. Glavni direktor ima hladno licenco. Tehnični direktor in jaz pa vročo licenco, ta omogoča delo v komandni sobi NEK, kjer midva tudi opravlja dežurstva. Podobno kot pri nas je tudi v letalstvu, kjer vodilni tehnični kadri izhajajo iz vrst nekdanjih pilotov.«

Družbena pogodba določa, da bo uprava družbe sprejela poslovnik o delu uprave, ki natančneje določa način dela uprave, hkrati pa meddržavna pogodba določa, da pogodbenici soglašata, da bo NEK tako za

ZA JEDRSKI OBJEKT GRE

Sporazum o NEK je bil dolgo časa skrivnostno odet v višje državne interese in paketno reševanje slovensko hrvaških nerešenih problemov, ki sta jih sicer na papirju rešila premiera obeh držav lani poleti na Reki. Ko predlog rešitev o državni meji ni šel skozi hrvaški sabor, so se na najvišjih državnih ravneh odločili, da gredo naprej s sporazumom o NEK. Dotlej slabo poznan dokument je naenkrat prišel pod drobnogled predvsem tistih, ki se jih najbolj dotika, in pa tistih, ki ga bodo sprejemali v parlamentu in morali zanj prevzeti tudi odgovornost. In kakšen je sporazum za slovenski del? Poznavalci menijo, da sta zadovoljiva predvsem ekonomski del in ekonomska zaščita obeh partnerjev. Zato lahko razumemo Uroša Koržeta, vodjo slovenske pogajalske skupine, sicer ekonomista, da je sporazum uravnotežen do te mere, da nobena stran ni mogla v celoti uveljaviti svojih interesov. Šibkejši del sporazuma je tehnika. Kot da objekt ni pri nas in kot da ne obratuje svetovno primerljivo že 20 let. Strogo sta v slovenski pogajalski skupini občasno zastopala direktorja državnih ustanov, ki jih imenuje vlada. Še najbolj nejasno pa je poglavje o radioaktivnih odpadkih. Strategija in cilji, povezani z usodo odpadkov, pri nas niso natančno opredeljeni in razvidni, vsaj do te mere ne, da bi lahko Hrvatoma povedali, do kdaj natančno potrebujemo denar za končno odlagališče, in to vnesli v državno pogodbo. Temu primerno ohlapno pa je to vprašanje oblikovano tudi v meddržavni pogodbi.

Upam, da se bodo vsaj poslanci v državnem zboru ob ratifikaciji zavedli, da je to sporazum o jedrskem objektu, pri katerem varnost ni sama po sebi umevna in je odgovornost zanj v celoti na strani Slovenije oziroma vodstva elektrarne, ki si je zaupanje pridobilo z ustreznim strokovnim delom. Zaupanje pa ni večno! Če država Slovenija sedaj ne bo znala unovčiti zaupanja Posavja v jedrski objekt pri sprejemanju smotrne, narodnogospodarske in okoljsko sprejemljive odločitve glede nizko in srednje radioaktivnih odpadkov, bo to priložnost na slovenskem ozemlju izgubila za večno. Brez ustrezne lokacije, sprejete tudi v okolju, pa vse druge še tako idealne rešitve za radioaktivne odpadke odpadejo, četudi so napisane v meddržavni pogodbi! Je tudi to uravnoteženo s hrvaško stranjo?

Karikatura Miran Kohek

potrebe rednega obratovanja kot tudi v izrednih primerih okvirno enako zagotavljala sodelovanje dobaviteljev in izvajalcev iz obeh pogodbenic. Kakšna je praksa sedaj? Kako izbirate izvajalce del in dobavitelje opreme? Kako vidite poslovanje z državno pogodbo pod določenimi pogoji?

»Naša dolgoletna praksa je, da tako izvajalce kot dobavitelje izbiramo po kakovosti dela, specializiranosti, ekonomiki, ceni, znanju ljudi v teh organizacijah. Za nas sta bila lokalni prostor Slovenija in Hrvaška, drugo pa tujina. Seveda pa je vprašanje, kaj je slovensko in kaj hrvaško podjetje. kateri so kriteriji za uvrščanje v posamezno državo, kam sodijo slovenska podjetja, ki v večini zaposlujejo hrvaške delavce? Pri našem delu so ozko specializirana podjetja, ki so sposobna posamezno stvar izvesti. Tako je tudi v svetu. Klasični trg teh storitev pri jedrski tehnologiji ne deluje v celoti. Imamo samo eno jedrsko elektrarno, in zaradi nje se ne bo razvijala vrsta podjetji, ki bo sposobna opravljati specifično delo. Izbiranje izvajalcev in dobaviteljev na podlagi kakovosti in usposobljenosti za dobro delo bo še naprej naše vodilo.«

Pariteta je predvidena pri sestavi uprave in delavcev s po-

sebnimi pooblastili, določena pa bodo še dodatna delovna mesta za prosto zaposlovanje. Kako je sedaj strokovno kadrovska zasedena jedrska elektrarna in kaj to pomeni za vodenje jedrskega objekta - izbiranje delavcev po lastništvu oziroma dveh nacionalnostih?

»V elektrarni smo prepričani, da je zaposlene smotno zamenjevati samo z bolj sposobnimi in pri tem upoštevati potrebe procesov dela. Po tem ključu smo se ravnali že doslej, to pa želimo nadaljevati in tako dosegati kar najboljše rezultate.«

Človeški dejavnik je pri obratovanju jedrske elektrarne med najpomembnejšimi. Na tem segmentu pozorno delate vso obratovalno obdobje, to je dve desetletji. Imate harmonizirane skupine, kadrovske načrtovane poti za posamezna odgovorna dela. Kaj pomeni državna pogodba, ki posega v kadrovanje v NEK, za obstoječi način dela, ki - potrjeno z rezultati dela - dobro deluje?

»Pri nas v NE Krško bomo še vedno strokovno kadrovali in postavljali najboljše ljudi za dela, ki so pomembna za jedrsko varnost. Ključno vodi-

lo bo - prave ljudi na prava mesta. Kriteriji pa so osebnostne značilnosti, dokazano strokovno znanje, prizadevnost, komunikativnost itd. Neposredno vodenje in upravljanje objekta iz komandne sobe preprosto zahteva tak način izbora in napredovanja kadrov, z namenom zagotavljanja največje stopnje varnosti obratovanja jedrske elektrarne. Prav stabilnost obratovanja je v svetu prepoznavna tudi kot temeljni način zagotavljanja varnosti objekta in ta je tudi ekonomsko najbolj učinkovit.«

Pri šolanju, štipendiranju in strokovnem usposabljanju bo upoštevano načelo enakih pravic ne glede na državljanstvo. Ne pomeni to kadrovske in ekonomske siromašenje regije? Ali ni sprejetost vašega objekta v prostoru prav zaradi večinske zaposlenosti ljudi iz Posavja tako dobra?

»Spoštovali bomo določila družbene pogodbe in štipendirali mladino skladno z njenimi določili. Prav gotovo pa je sprejemljivost jedrske elektrarne v Posavju večja, če ključni kader izhaja in živi s svojimi družinami v tem prostoru. Najbolj pogosto vprašanje vseh obiskov pri nas, ki jih sprejemem, je, od kod prihajam oziroma kje sem doma.«

Kakšna je praksa podobnih jedrskih elektrarn po svetu glede jedrskih odpadkov, predvsem nizko in srednje radioaktivnih? Ali se jedrski odpadki tudi zaradi stroškov hranijo do konca življenjske dobe v njej, ob tem, da je znano, kam gredo po tem? So vaše zmogljivosti v skladišču NSRAO dovolj velike, da odlagaste v njem odpadke do konca obratovanja NEK?

»Svetovna praksa je, da vsaka država zase centralno rešuje odlaganje nizko in srednje radioaktivnih odpadkov na ekonomsko bolj ali manj uspešen način. Večina primerov je takih, da NSRAO elektrarne že med obratovanjem odvažajo na trajno odlagališče. Veliko lažje se zagotovijo denarna sredstva za gradnjo odlagališča, ko jedrska elektrarna še daje družbeno korist, kot pozneje, ko postane stroškovni center in obremenjuje

družbo z razgradnjo, gradnjo odlagališča in, kar je najpomembneje, z nadomestno energijo. Prav je, da je z odlagališčem obremenjena generacija, ki ima korist od objekta. Delno so tudi stroški trajnega odlaganja nižji, če je odlagališče urejeno centralno za več jedrskih objektov. Naša elektrarna ima strategijo, da investira v tehnološke izboljšave na področju optimizacije nastajanja in predelave radioaktivnih odpadkov z namenom zagotavljanja prostora do konca predvidene obratovalne dobe jedrske elektrarne. Najmanj, kar je, pa je treba imeti pripravljeno trajno odlagališče do razgradnje elektrarne.»

Ali je bila uprava NEK vprašana, kaj omenjene določbe in tudi druge iz meddržavne in družbene pogodbe pomenijo za varno in zanesljivo obratovanje jedrske elektrarne, za kar bo še naprej odgovorna sama?

»Občasno so bili posamezni člani uprave vprašani za mnenje, vendar mi ni znano, da bi slovenski pogajalci v pogajanjih s hrvaško stranjo upoštevali oziroma uveljavili katero od naših pripomb.«

ODLAGALIŠČE NSRAO NI STROKOVEN PROBLEM

Poleg jedrske elektrarne v Krškem sodijo med naše jedrske objekte še raziskovalni reaktor TRIGA na Inštitutu Jožef Stefan, rudnik urana v Žirovskem Vrhu, radioaktivne snovi in vi-re sevanja pa uporabljajo še v medicini, raziskovalni dejavnosti in industriji. Danes imamo pri nas 2277 kubičnih metrov nizko in srednje radioaktivnih odpadkov (NSRAO), od tega v NE Krško 2207 kubičnih metrov, in okrog 230 ton oziroma 80 kubčnih metrov izrabljenega jedrskega goriva. Med državami z jedrskim programom ostaja Slovenija ena izmed redkih, ki z nobeno vrsto radioaktivnih odpadkov še nima trajne rešitve. Leta 1991 je vlada Republike Slovenije s tem namenom ustanovila **Agencijo za radioaktivne odpadke** in nanjo prenesla odgovornost za trajno odložitev radioaktivnih odpadkov. O tem, kje smo po dobrih desetih letih delovanja agencije, smo se pogovarjali z njeno direktorico **dr. Ireno Mele**. »Narejene imamo idejne projekte odlagališča, vemo, kako naj

bi bilo to videti, končali smo vrednotenje prostora, še enkrat pregledali vso Slovenijo in ugotavljali, kje so potencialna območja. Vse potrebne podatke imamo ustrezno računalniško obdelane, kar nam omogoča najustreznejše simulacije. Pripravljamo se na kontakt z občani za terensko raziskovanje. Na podlagi kabinetskega raziskovanja smo ugotovili, da je velik del slovenskega ozemlja potencialno primeren za gradnjo odlagališča. Seveda se je treba najprej pogovarjati za dodatne raziskave, da bomo lahko izvzeli lokacije, kjer je nesprejemljiva geologija, seizmika in podobno. Za terensko delo je potrebno soglasje občine, kjer lokacija leži,« našteje dejavnosti agencije na področju iskanja odlagališča NSRAO njena direktorica, ki pravi, da je gradnja odlagališča, ko imaš lokacijo, enostavna tehnična zadeva. Ključni problem je lokacija, in sicer zaradi razvpitosti problematike. Na vpra-

šanje, ali bi lahko imeli odlagališče do leta 2007, dr. Meletova odgovarja, da če bi bila politična volja v državi, bi lahko bila do tega leta lokacija potrjena. Za to rešitev pa bi moralo biti zanimanje jasno izraženo in pridobljena podpora v javnosti.

Sicer pa so v večini države z jedrskimi programi same rešile odlaganje NSRAO. O izvozu tovrstnih odpadkov se ne govori, ker ima večina držav ta problem rešen in se z njim ne ukvarjajo več. Zagotovo pa bo ekonomika igrala poglavitno vlogo pri zamisli o izvozu. Pravi pa dr. Meletova, da je bolj realna zamisel za izvoz gorivnih elementov. Zakon, ki ga je lani sprejela ruska duma, je prvi korak k temu. Tudi Mednarodna agencija za atomsko energijo z različnimi strokovnimi posveti in razpravami podpira države, ki bi bile zainteresirane za tovrstno odlagališče. Tudi tu bo cena pomemben dejavnik. Glede na dobro medsosedsko so-

Foto Dušan Jez

delovanje s hrvaškimi kolegi nas je zanimalo, kje so pri njih z iskanjem lokacije za NSRAO. »Oni delajo na tem področju manj oziroma se več ukvarjajo z nevarnimi odpadki, njihova Agencija za posebne odpadke (APO) je širšega pomena kot naša. Ob aktivizaciji dela na sporazumu pa so se ponovno vrnili na delo na tem področju. Na Hrvaškem imajo eno lokacijo za NSRAO rezervirano celo v prostorskem planu države. Bila pa je izbrana na podlagi kabinetnih raziskav,« odgovarja dr. Irena Mele, ki je bila tudi članica slovenske pogajalske skupine za sklenitev sporazuma o NEK. O slednjem pravi, da v njem ne vidi nič tragičnega. Lahko pa nastane, če se ne bomo znali dogovoriti. Pri tem bi tudi Slovenija morala potegniti nekaj odločilnih potez.

POSAVJE PROTI SPREJEMU SPORAZUMA

Svet pokrajine Posavje v ustanavljanju je pred podpisom meddržavne pogodbe o NEK poslal odprto pismo predsedniku vlade Republike Slovenije dr. Janezu Drnovšku. V njem so med drugim zapisali, da se v Posavju zavedajo, da je nujno treba urediti odnose med obema sovlagateljema v NEK, vendar so prepričani, da je pogodba v predlagani obliki za Posavje in Slovenijo nesprejemljiva. Pogodbi

ostro nasprotujejo in predsedniku predlagajo, da je ne podpišejo na vladni ravni, sicer bodo o spornih določilih pogodbe seznanili širšo slovensko javnost in uporabili vsa sredstva, da preprečijo ratifikacijo pogodbe v državnem zboru. Svet Posavja (sestavljajo ga župani in podžupani občin Krško, Brežice, Sevnica, direktorji občinskih uprav v teh občinah in poslanci v državnem zboru iz te regije) navaja kot najpomembnejše razloge za nesprejemljivost pogodbe izkušnje iz preteklosti, ki so pokazale, da upravljanje objekta po načelu pol pol ni učinkovito, saj zaradi možnosti resnih blokad ne daje garancije za varno obratovanje elektrarne. Glede na veliko odgovornost do mednarodne skupnosti bi Slovenija morala imeti pri upravljanju odločilen vpliv. Nadalje menijo, da je NEK zgrajena v občini Krško, v Sloveniji, zato je nedopustno, da so v pogodbi tudi določila, ki odvzemajo pristojnost lokalne skupnosti in države na tem prostoru. Kot so navedli v pismu, je pogodba še posebej nesprejemljiva za to regijo v točkah, ki se nanašajo na razgradnjo NEK ter odlaganje radioaktivnih odpadkov iz NEK. Opozarjajo, da lokalna skupnost s podaljšanjem začasnega odlagališča do konca življenjske dobe elektrarne (do leta 2023) ni bila seznanjena, niti ni imela možnosti po-

dati svojega mnenja. Poleg tega se je Slovenija v pogajalskih izhodiščih za vstop v EU zavezala, da bo uredila področje odlaganja nizko in srednje radioaktivnih odpadkov do leta 2007. Na polovici življenjske dobe elektrarne je zbranih le deset odstotkov potrebnih sredstev (približno 150 milijonov mark), manjka vsaj milijarda nemških mark za gradnjo odlagališča. Pogodba pa odpisuje vsa sredstva, ki jih elektrarna dolguje skladu na račun dobavljene električne energije hrvaškemu elektrogospodarstvu – približno 8,5 milijarde tolarjev. Zdi se jim nedopustno prelagati odgovornost na prihodnje rodove. Zavzemajo se za to, da se sredstva za razgradnjo NEK in odlaganje odpadkov zbirajo v času obratovanja elektrarne na način, kot ga je ob ustanovitvi sklada leta 1994 predvidel državni zbor R Slovenije. Stališče sveta pokrajine Posavja je podprla Slovenska ljudska stranka, ki je po podpisu pogodbe sklicala v Ljubljani na sedežu stranke tiskovno konferenco na to temo. Na njej je predstavil argumente proti sprejemu sporazuma v parlamentu **Franci Bogovič**, župan občine Krško. Med drugim je poudaril, da je NEK v posavskem in slovenskem prostoru, da je v njihovi občini in regiji pozitiven odnos do elektrarne in da zaupajo njenemu direktorju, vodstvu in zaposlenim v NEK. Žal pa so meddržavna pogajanja o NEK potekala brez predstavnikov stroke, NEK in lokalne skupnosti. Ker sta bili državna in družbena pogodba podpisani kljub odprtemu pismu regije predsedniku vlade, napovedujejo Posavci nadaljnje aktivnosti proti sprejemu sporazuma v parlamentu. Opravili bodo pogovore z vsemi parlamentarnimi strankami na to temo, organizirali okroglo mizo o sporazumu v Krškem, sodelovali s strokovno javnostjo in seznanjali širšo javnost z vprašanji jedrske varnosti NEK. Zavzemali se bodo, da bo sporazum predvsem poslovni akt, in ne politični dokument.

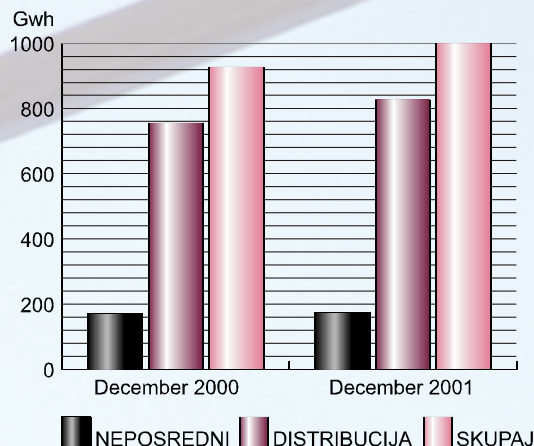
MINKA SKUBIC

SESTALA SE JE PRVA DELOVNA SKUPINA

Dvaindvajsetega januarja letos se je v prostorih NE Krško na prvem delovnem sestanku sešla delovna skupina, ki sta jo predlagala Eles Gen in HEP za pripravo predloga za izvedbo ustanovne skupščine in drugih aktivnosti za začetek dela družbe NE Krško, d.o.o. Kot sta sporočila slovenski predstavnik delovne skupine Branko Ogorevc in hrvaški predstavnik mag. Kažimir Vrankič, se je delovna skupina v konstruktivnem in sproščenem ozračju sporazumela o pristojnostih in vsebini dela prve skupščine NEK, d.o.o., ter predlagala upravi NEK, da v 15 dneh pripravi predlog gospodarskega načrta za drugo polletje 2002. Naslednji sestanek delovne skupine je predviden za 12. februar.

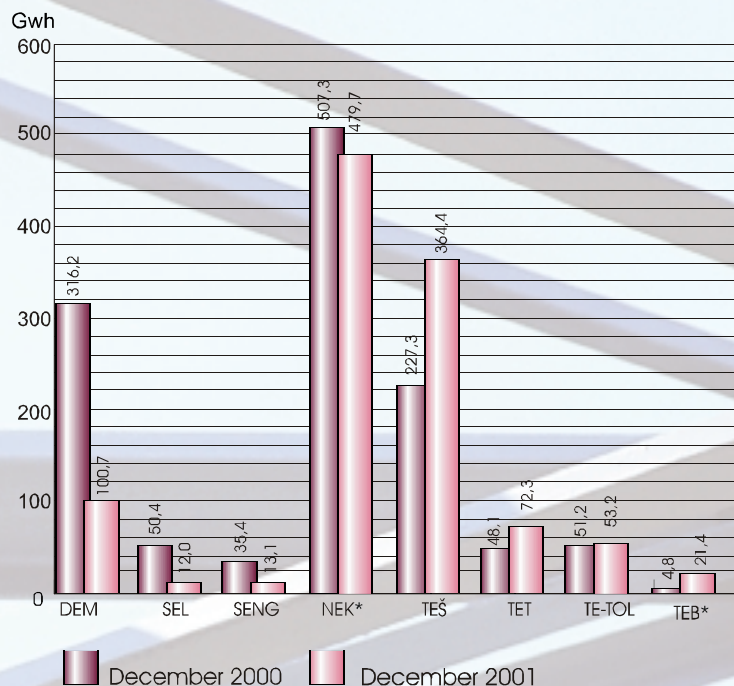
DECEMBRA REKORDNIH 7,6 ODSOTKA

Poraba elektrike je zadnji lanski mesec še posebej poskočila, saj je decembrski odjem električne energije iz prenosnega omrežja v Sloveniji dosegel 998,9 milijona kilovatnih ur, kar je bilo za 70,9 milijona oziroma kar za 7,6 odstotka več kot leto prej. Še posebej se je povečala poraba distribucijskih podjetij, ki so decembra prevzela 829,1 milijona kilovatnih ur in tako primerjalne rezultate iz leta 2000 presegla za skoraj deset odstotkov. Da gre za precej nepričakovana dogajanja, potrjuje podatek, da je dejansko dosežena poraba za dobrih sedem odstotkov odstopala tudi od napovedi, zapisanih v lanski elektroenergetski bilanci. Sicer pa je bilo skokovito naraščanje porabe zaslediti že mesec prej, ko smo primerjalne rezultate z letom prej prav tako precej presegli - za 4,6 odstotka.

LE TRETJINSKA PROIZVODNJA HIDROELEKTRARN

izjemno majhna količina padavin je poglavitni vzrok, da so slovenske hidroelektrarne decembra v omrežje poslale precej manj električne energije, kakor je bilo sprva načrtovano, saj je dejanska proizvodnja dosegla le 125,8 milijona kilovatnih ur, kar je bilo le 31,7 odstotka lanskih količin in tudi skoraj za polovico manj, kakor je bilo predvideno z bilanco. Na srečo decembra ni bilo večjih izpadov jedrske elektrarne Krško in drugih termoelektrarn, ki so tako lahko delale s polno paro in v omrežje poslale dragocenih 991,3 milijona kilovatnih ur električne energije. Po njihovi zaslugi so bili skupni rezultati tako še vedno za 2,9 odstotka nad bilančnimi, čeprav smo iz domačih virov zadnji lanski mesec zagotovili za deset odstotkov manj energije kot leto prej. Za zagotovitev nemotene oskrbe smo morali 113,9 milijona kilovatnih ur tudi uvoziti (za 350 odstotkov več), izvoz pa je dosegel le 198,2 milijona kilovatnih ur (64 odstotkov predlanskih količin).

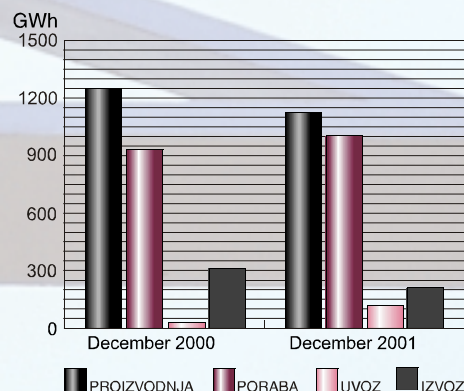

* upoštevana je celotna proizvodnja NEK

* TEB - topla rezerva v sistemu

LANI 2,6-ODSTOTNA RAST

Velika rast porabe v zadnjih nekaj mesecih je celoletno rast dvignila na 2,6 odstotka, saj smo v letu 2001 v Sloveniji porabili kar deset milijard 813,3 milijona kilovatnih ur električne energije oziroma za 278,2 milijona več kot leto prej. Poraba je bila večja tako pri neposrednih odjemalcih (0,3-odstotna rast), kot pri distribuciji (3,2-odstotna rast), dejansko doseženi rezultati pa so bili tudi za 1,6 odstotka višji od bilančnih napovedi. Na srečo so dobro obratovala tudi vse elektrarne, saj smo v hidroelektrarnah lani proizvedli 3 milijarde 449 milijona kilovatnih ur (2,1 odstotka manj kot leto prej in za 4,3 odstotka več od predvidenja), jedrska elektrarna Krško in drugi termo objekti pa so v omrežje prispevali 9 milijard 455,2 milijona kilovatnih ur (za 9,4 odstotka več kot leta 2000 in tudi za 1,6 odstotka več od pričakovanih). Za zagotovitev nemotenega delovanja elektroenergetskega sistema smo morali lani 741,8 milijona kilovatnih ur tudi uvoziti (12-odstotna rast), na tuje pa smo prodali 2 milijardi 512,1 milijona kilovatnih ur (26,1-odstotna rast).

ELES**OBNOVA 80 LET STAREGA DALJNOVODA**

Elektro-Slovenija bo predvidoma marca začela obnavljati 110 kV daljnovod Fala–Pekre, ki ga je že leta 1922 zgradila takratna Steiermarkische Elektrizitäts-Gesellschaft Graz kot del daljnovodne povezave med hidroelektrarno Fala in Laškim. V prvotni izvedbi je daljnovod obratoval z napetostjo 80 kV, leta 1954 pa je bil izveden prehod na napetost 110 kV. Zadnja večja obnovitvena dela na daljnovodu so bila izvedena leta 1968 (zamenjava tokovodnikov, izolatorskih verig, zaščitne strelovodne vrvi, vgradnja podaljšanih konzol), torej pred več kot 30 leti. Daljnovod, ki je dolg 12,2 kilometra, poteka od HE Fala do RTP Pekre po kmetijsko obdelovalnih površinah in urbaniziranih območjih občine Selnica ob Dravi in mestne občine Maribor. Z rekonstrukcijo bo namesto sedanjega zgrajen nov, sodoben dvosistemski daljnovod 110 kV, ki bo imel le 49 daljnovodnih stebrov, obstoječa zaščitna vrvi pa bo nadomeščena z novo z vgrajenimi 48-timi optičnimi vlakni. Razporeditev novih daljnovodnih stebrov je načrtovana tako, da bodo za temelje novih stebrov v največji možni meri uporabljene lokacije sedanjih stebrov, s čimer skuša Eles tudi pri obnovi dotrajanih objektov kar se da zmanjšati vplive na okolje. Vrednost celotne investicije je ocenjena na 605 milijonov tolarjev, vsa obnovitvena dela pa naj bi bila končana novembra.

BRANE JANJČ**SESTANEK DELOVNE SKUPINE ETSO**

V prostorih Eles je 22. januarja potekalo zasedanje delovne skupine uporabnikov zasebnega informacijskega omrežja, ki deluje v okviru evropskega združenja sistemskih operaterjev ETSO, katerega polnopravna članica je od lani tudi Slovenija. Omenjeno skupino sestavljajo tehnični strokovnjaki iz vrst evropskih upravljalcev energetskih omrežij, tokratno zasedanje, ki je bilo prvič v Sloveniji, pa je bilo namenjeno predvsem pregledu rednih dejavnosti, načinu uporabe omrežja za prenos podatkov in opravljanje poslovnih

funkcij ter določitvi prihodnjih aktivnosti. Srečanja so se poleg vseh članic ETSO udeležili tudi predstavniki pridruženih članic iz območja CENTREL-a, saj naj bi bila ena pglavitnih nalog v prihodnje ravno razširitev elektronske izmenjave podatkov in s tem zagotovitev nemotenega trgovanja z električno energijo na vse evropske države. Sicer pa je omenjeno elektronsko omrežje sestavljeno iz optičnih povezav med upravljalci prenosnega omrežja v posameznih državah in deluje po načelu intranetnih povezav, vendar na povsem zaprti ravni, ki preprečuje zunanje vdore oziroma zagotavlja zahtevano stoodstotno varnost poslovanja. Takšen sistem izmenjave podatkov je nujen, saj gre za prenašanje operativno občutljivih podatkov o dogajanjih v posameznih elektroenergetskih sistemih, ki so po začetku trgovanja z električno energijo vezani tudi na določila o varovanju poslovnih skrivnosti. Kot nam je povedal Zoran Marčenko iz Elesove službe za vodenje elektroenergetskega sistema, so sodobno elektronsko omrežje v Evropi začeli graditi pred dobrim letom, pri čemer je tudi Elektro-Slovenija sprejela mednarodne standardne protokole za upravljanje podatkov in ima že zgrajeno vso potrebno infrastrukturo, manjkajo pa še ustrezne povezave s sosednjimi državami, zlasti Avstrijo in Italijo, ki pri izpeljavi teh projektov nekoliko zamujata.

BRANE JANJČ**ELEKTRO LJUBLJANA****PODJETJE IMA DVOČLANSKO UPRAVO**

V prelomnem letu 2001, torej v času intenzivnega prilagajanja zahtevam energetskega zakona in postopnega vključevanja v proces odpiranja trga z električno energijo, se je v največjem distribucijskem podjetju Elektro Ljubljana zgodilo več pomembnih dogodkov na področjih nove poslovne organiziranosti, uvajanja novih pravil trženja, izboljševanja sistema kakovosti itd. V tem času se je zvrstilo kar nekaj medijsko zanimivih poslovnih in strokovnih srečanj. Med drugim so lani v Elektru Ljubljana sklenili prenovo poslovnega prostora, namenjenega opravljanju storitev za tarifne odjemalce, kot so denimo usklajevanje obroka električne energije

Ludvig Sotošek, član uprave delniške družbe Elektro Ljubljana.

Foto Miro Jakomin

z dejansko porabo, prijave in odjave odjemnih mest, sprejemanje pritožb odjemalcev in plačevanje položnic za porabljeno električno energijo. Pravi stresni premiki pa so se lani dogajali v upravi podjetja. Po besedah mag. Violete Irgl, predstavnice službe za odnose z javnostmi, je vlada s sklepom 18. oktobra 2001 določila, da ima uprava v Elektru Ljubljana dva člana. Na podlagi te določbe je 6. decembra lani izdala odločbo, po kateri se Ludvig Sotošek (nekdanji dolgoletni direktor podjetja) imenuje za člana uprave družbe Elektro Ljubljana za dobo štirih let.

MIRO JAKOMIN**ZVEZA SVOBODNIH SINDIKATOV SLOVENIJE****VEČ PREDLOGOV ZA IZBOLJŠANJE SOCIALNEGA DIALOGA**

V začetku leta so predstavniki ZSSS na novinarski konferenci povedali, da se v predlogu novega zakona o delovnih razmerjih ohranja in krepi vloga sindikatov kot splošnih predstavniških organizacij delavcev, katerih vloga in naloge so varovanje in izboljševanje socialno-ekonomskega položaja in pravic delavcev. Predlog zakona daje posebne pravice reprezentativnim sindikatom, ki imajo pravico varovati pravni in ekonomski položaj vseh delavcev, tudi nečlanov sindikatov. Te določbe predloga zakona so skladne z mednarodno pravnimi listinami, ki jih je ratificirala Slovenija. Gregor Miklič je podrobneje predstavil obstoječo mednarodno in slovensko zakonsko ureditev na tem področju. Nato je pojasnil tudi

vlogo sindikata in sveta delavcev ter pomen socialnega dialoga. Predsednik ZSSS Dušan Semolič pa je poudaril, da so se predstavniki sindikatov in delodajalcev o predlogu zakona o delovnih razmerjih uskladili, nasprotovanja prihajajo le iz nekaterih političnih strank. Omenil je razprave poslancev LDS v odboru državnega zbora za delo, ki so predlagali vrnitev tega predloga v prvo branje. Poleg tega so na novinarski konferenci povedali, da letos preneha veljati Zakon o izjemnem znižanju davčne obveznosti, ki je v skladu z dogovorom socialnih partnerjev in vlade zagotavljal povračilo dohodnine delavcem z najnižjimi prejemki. ZSSS je v začetku leta vladi predlagala, da se načela omenjenega zakona uveljavijo po hitrem postopku tudi v letu 2002 za obračun dohodnine za leto 2001 (predlog so tudi podrobneje pojasnili). Sicer pa je ZSSS ob koncu leta 2001 predlagala državnemu zboru dopolnitev ustave, s katero bo ekonomsko socialni svet postal samostojen tripartitni organ socialnega dialoga v Sloveniji, ki bo sestavljen iz predstavnikov sindikatov, delodajalskih organizacij in vlade. Ekonomsko socialnemu svetu je treba zagotoviti možnost predlagati državnemu zboru uzakonitev sporazumov in dogovorov, ki jih bodo socialni partnerji sprejeli v njegovem okviru, ter možnost sodelovati v postopku sprejemanja zakonov z njegovega delovnega področja. S predlaganimi dopolnitvami ustave naj bi prispevali h krepitvi socialnega dialoga in partnerstva v Sloveniji, s tem pa tudi k bolj demokratičnemu in interesno usklajenemu sprejemanju najpomembnejših odločitev v državi na ekonomskem in socialnem področju. Omenimo pa še, da je ZSSS januarja pozvala ministrstvo za zdravje in vlado, da naj ponovno proučita spremembe zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju in po hitrem postopku predlagata državnemu zboru v sprejem take spremembe, ki bodo omogočile, da bodo imeli vsi zavarovanci, ne glede na to, v katerem kraju Slovenije prebivajo in ne glede na premoženjske razmere, enake možnosti dostopa do kakovostnih zdravstvenih storitev.

MIRO JAKOMIN

OKTOBRSKÉ PLAČE NEKOLIKO VIŠJE

Zaposleni v slovenskih podjetjih in drugih organizacijah so oktobra lani v povprečju zaslužili 137.799 tolarjev neto, kar je za 2,4 odstotka več kot septembra in za 11,3 odstotka več kot oktobra predlani. Povprečna bruto plača je v tem mesecu dosegla 219.182 tolarjev in je bila prav tako za 2,4 odstotka višja od tiste, ki so jo zaposleni dobili septembra, ter za 11,4 odstotka višja od oktobrske pred dvema letoma. Realno gledano so se novembrske plače glede na september povišale za 1,9 odstotka, glede na oktober leta 2000 pa za 3,3 odstotka. Sicer pa so se socialni partnerji že dogovorili o plačnem mehanizmu v javnem sektorju za naslednji dve leti. Po njem naj bi se plače v prihodnje realno povečevale, vendar naj bi, kot načrtuje vlada, njihova rast še naprej zaostajala za rastjo storilnosti oziroma za rastjo bruto domačega proizvoda.

Dnevnik, 18. decembra

NASLEDNJE LETO NA VRSTI ŠE ZEMELJSKI PLIN

Dobro leto po liberalizaciji trga z električno energijo se bo pri nas odprl še trg z zemeljskim plinom. Tako ga bodo 1. januarja 2003 v skladu z energetskega zakonom lahko začeli uvažati največji odjemalci oziroma tisti, ki na leto porabijo več kot 25 milijonov kubičnih metrov zemeljskega plina. Pet let pozneje se bodo slednjim pridružili še manjši porabniki, ki potrebujejo na leto več kot pet milijonov kubičnih metrov plina. Geoplin, ki je pri nas odgovoren za oskrbo z zemeljskim plinom, se na liberalizacijo že pripravlja. Kot je povedal direktor Albin Rome, so v podjetju uredili vse potrebno za ločevanje računov za javno gospodarsko družbo (transport) in tržne dejavnosti oziroma prodajo plina, zdaj pa pripravljajo še nov tarifni pravilnik. Odprtje trga bo zagotovo prineslo večjo konkurenco in najbrž tudi nižje cene, vendar na račun manjše zanesljivosti, razmišlja Rome in dodaja, da Geoplin zanesljivost trenutno zagotavlja s tremi viri in tremi skladišči. Sicer pa poraba zemeljskega plina v zadnjih letih v Sloveniji narašča - leta 1997 ga je Geoplin prodal 918, lani pa približno 1025 kubičnih metrov.

Delo, 28. decembra

HRVAŠKA VENDARLE RAZMIŠLJA O PRODAJI SVOJEGA DELEŽA NEK

Hrvaški časnik Nedeljnj Vjesnik je 13. januarja zapisal, da je Hrvaška sprejela meddržavni sporazum o ureditvi statusnih in drugih pravnih razmerij, povezanih z vlaganjem v jedrsko elektrarno Krško predvsem zato, da bi zaščitila svojo največjo naložbo v tujini - vredna je namreč 700 milijonov dolarjev. Kot je za omenjeni časopis povedal Roman Nota, vodja hrvaških pogajalcev za NEK, bi lahko država z elektriko iz nuklearke v naslednjih dvajsetih letih zaslužila dve do tri milijarde dolarjev, kar pa še ne pomeni, da se je povsem odrekla nekoč aktualni možnosti prodaje svojega dela elektrarne. Nota meni, da so vse možnosti še odprte, država pa kljub visokim stroškom za odlaganje radioaktivnih odpadkov ne bo imela izgube. Meni celo, da se ji prodaja ne bi izplačala, saj bi s kupnino v višini 700 milijonov dolarjev lahko kupovala elektriko na trgu le kakšnih deset let. Sicer pa morajo omenjeni meddržavni sporazum še ratificirati tako hrvaški kot slovenski poslanci.

STA, 13. januarja

NOVEMBRA 11,6-ODSTOTNA BREZPOSELNOST

Novembra lani je bilo v Sloveniji 888.813 aktivnih prebivalcev, od tega je bilo delovno aktivnih 785.594 ali za 0,1 odstotka manj kot oktobra in za 1,8 odstotka več kot novembra 2000, so ugotovili v državnem uradu za statistiko. Sicer pa je bila stopnja registrirane brezposelnosti novembra lani 11,6-odstotna ali za 0,1-odstotne točke višja kot mesec prej. Med moškimi je dosegla 10,4, pri ženskah pa 13,1 odstotka, v vseh enajstih mesecih lanskega leta pa je ta stopnja v povprečju znašala 11,5 odstotka. Tako je bilo torej v lanskem novembru 103.219 registriranih ljudi brez zaposlitve ali za odstotek več kot oktobra in za odstotek manj kot novembra pred dvema letoma. Po drugi strani pa je bilo novembra lani zaposlenih 700.416 ljudi ali za 0,1 odstotka manj kot oktobra in za 1,8 odstotka več kot novembra 2000, samozaposlenih pa je bilo 85.178 prebivalcev.

Večer, 17. januarja

PRIREDILA SIMONA BANDUR

ELEKTRO GORENJSKA ZA POSODOBITEV POTREBNIH VEČ MILIJONOV EVROV

Še zdaleč ni vse v velikosti, temveč se moč podjetja kaže v ekonomski učinkovitosti, dobrem poslovnem sodelovanju, pripravljenosti za javno komuniciranje in podobno. Javno podjetje Elektro Gorenjska glede na poslovne, organizacijske, promocijske in druge kazalce gotovo sodi med najbolj učinkovita podjetja v elektrogospodarskem sistemu. Po besedah direktorja mag. Draga Štefeta so distributerji štirideset let delali po nekem vzorcu, ki v takratnih razmerah ni bil slab. »Rad povem, da je bil slovenski energetski stroj v minulem obdobju dobro naoljen in je elektriko proizvajal in prodajal za približno 25 odstotkov ceneje kot v Evropi. Prišel pa je nov čas z novimi nalogami in izzivi. Sedaj je treba na podlagi zahtev energetskega zakona opraviti ogromno dela, predvsem implementacije vseh neznanih poti, ki se pojavljajo s trgom električne energije. Vendar smo se distributerji pripravljali spopasti z novimi izzivi, tveganji in priložnostmi.« Spodbudno je, da ne ostajajo samo pri besedah, saj so organizacijo podjetja dejansko prilagodili novim zahtevam in v večji meri že delujejo po tržnih principih. Seveda jih v prihodnjem letu čaka še veliko nalog na področju odpiranja trga z električno energijo. Posebnost tega trga je v tem, da električne energije ni mogoče uskladiščiti, večkrat poudarja mag. Štefe. Zato morajo v podjetju čim prej uresničiti nujne posodobitve in izboljšati tehnološke povezave z evropskim omrežjem. Trg z električno energijo je nedvomno drag, zapleten in tehnološko zahteven sistem. Da bomo ta trg lahko obvladovali, je treba v elektrodistribucijske naprave in naprave odjemalcev električne energije vložiti več milijonov evrov.

MIRO JAKOMIN

ČASOPISNI SVET PRVA LETOŠNJA SEJA V ORGANIZACIJI EIMV

Za tiste, ki ste si kdaj poglobljeno pogledali tudi kolofon, verjetno ni skrivnost, da delo uredništva skrbno nadzoruje tudi časopisni svet, ki ga sestavljajo predstavniki vseh elektro-

Ervin Kos je bil nad izkazanim priznanjem kljub pričakovanjem precej presenečen.

Foto Tomaž Sajevič

nergetskih podjetij, Informatike, IBE-ja in Inštituta Milan Vidmar. Njihova pglavitna vloga je pomagati uredništvu pri iskanju informacij iz domačih okolij, hkrati pa naj bi bili tudi tisti povezovalni most med aktualnimi dogajanjem na terenu in novinarji, ki pripravljamo glasilo slovenskega elektrogospodarstva. Svet se sešaja na rednih mesečnih sejah, vsebinsko sestankov pa se nanaša predvsem na vsebinsko oceno tekoče številke Našega stika, pripravo vsebine za naslednjo številko in druga vprašanja, povezana s financiranjem in izhajanjem glasila. Gostitelji posameznih sej, ki so namenjene tudi ogledom novosti po objektih, so izmenično elektroenergetska podjetja, tako da se člani lahko tudi v »živo« spoznajo z vso pestrostjo in specifičnostmi slovenskega elektroenergetskega sistema. Še posebno dragocena pa so mnenja vodilnih delavcev posameznih podjetij, ki so uredništvu koristno vodilo pri iskanju najprimernejše vsebine. Gostitelj prve letošnje seje je tako bil Elektroinštitut Milan Vidmar oziroma njegov direktor dr. Maks Babuder, ki je v pozdravnih besedah še posebej poudaril pomen skupnega elektroenergetskega glasila kot enega še redkih povezovalnih elementov v sistemu in mu izrazil tudi

vso podporo v prihodnje. Ob tem pa je tudi opozoril na precej negativno podobo, ki jo kljub številnim tehnološkim in proizvodnim uspehom, še vedno ima slovensko elektrogospodarstvo v javnosti. Drugače pa je bila tokratna seja še posebej slovesna in vesela, saj je minila v luči praznovanja 60. rojstnega dne predsednika časopisnega sveta Ervina Kosa, ki se je v minulih letih oziroma po prevzemu te funkcije resnično izkazal kot izjemno dober organizator in zastopnik interesov svojega podjetja Dravskih elektrarn Maribor. Ob tej priložnosti so mu člani časopisnega sveta izročili tudi simbolično spominsko darilo, s prilagojeno pesnitvijo pa se je še posebej izkazala Danica Mirnik, ki je s šaljivim opisom romanja štajerskega dela članov na seje in priložnostnih izjav slavljenca poskrbela za smeh in zabavo.

BRANE JANJČ

ELEKTRO LJUBLJANA PRVO LETO IZHAJANJA ELEKTRO NOVIC

V javnem podjetju za distribucijo električne energije Elektro Ljubljana so do konca leta 2001 izdali deset številčk internega glasila Elektro novice.

Mag. Violeta Irgl v pogovoru z dr. Robertom Golobom, predsednikom nadzornega sveta Elektro Ljubljane. Morda se je pošalil: »Vijolica, upam, da se vsaj v tvojem časopisu ne boste spotikali nad mojimi funkcijami.« Ona navihano: »Robi, nikoli se ne ve.«

Foto Miro Jakomin

Kot je decembra v uvodniku zapisala mag. Violeta Irgl, odgovorna urednica, so se iz meseca v mesec trudili narediti kar se da najboljšo številko in z vsebino seznaniti čim širši krog bralcev. Glasilo je bilo dobro sprejeto tudi pri njihovih največjih upravičenih odjemalcih. Kot je opaziti, so vse dosedanje številke glasila kakovostno zasnovane, vsebinsko in oblikovno je še posebej razgibana decembrska. Poleg novoletne poslanice predsednika uprave Vincenca Janše, vsebuje tudi nagovore Ludviga Sotoška, člana uprave, Jožeta Knavsa, izvršnega direktorja za upravljanje distribucijskega omrežja, Iztoka Bartola, izvršnega direktorja OE inženiring, Petra Kozine, izvršnega direktorja za dobavo električne energije tarifnim odjemalcem, mag. Gregorja Božiča, izvršnega direktorja za prodajo električne energije upravičenim odjemalcem, mag. Aleša Robnika Jekliča, izvršnega direktorja za pravno splošno kadrovske storitve, Mace Božič, izvršne direktorice za računovodsko finančne storitve in Matjaža Osvalda, izvršnega direktorja OE distribucije električne energije. Imena in nazive funkcij navajamo zato, da bi bralcem hkrati predstavili tudi celotno vodilno ekipo podjetja Elektro Ljubljana. Za popolnejšo tovrstno sliko pa omenimo še

dr. Roberta Goloba kot predsednika nadzornega sveta Elektra Ljubljana.
MIRO JAKOMIN

ELEKTRO PRIMORSKA ŠESTO SREČANJE ŠTIPENDISTOV

Elektro Primorska, d. d., je letos že šesto leto zapovrstjo organizirala sedaj že tradicionalno srečanje štipendistov družbe. V mislih z Markom Twainom, ki je dejal, da razumeš pravo vrednost veselja, moraš imeti koga, da se z njim veseliš, smo 7. decembra pripravili »miklavževanje« z našimi štipendisti, s katerimi smo želeli ob koncu leta deliti nekaj našega zadovoljstva. Kot vsako leto so se tudi letos srečanja udeležili skoraj vsi štipendisti. Štipendijo prejemajo kandidati, ki se izobražujejo za program elektrikaerja energetika – IV. stopnja do univerzitetnega dipl. inž. el. – VII. stopnja. Večletne izkušnje so nas prepričale, da taka druženja pripomorejo k tesnejšemu navezovanju stikov med zaposlenimi in štipendisti ter njimi samimi in dajejo možnost za medsebojno sodelovanje, ki se bo z vključitvijo v delovni proces samo še poglobilo. Na srečanju pa skušamo naše prihodnje sodelavce

seznaniti z novostmi, s katerimi se bomo morali soočiti v prihajajočem letu. Za pravo informacijo je tudi letos poskrbel direktor tehničnega sektorja Zvonko Toroš. Navzoče je seznanil z novostmi, ki jih prinaša nov Energetski zakon in uvedba trga v sistem Elektrogospodarstva Slovenije. Kratko poročilo s srečanja lahko sklenem z vodilno mislijo Investicija v izobraževanje nikoli ne more biti predraga – vprašajte tiste, ki so poskusili z neznanjem! Negotova prihodnost je tukaj, novo ekonomijo bodo lahko obvladovali tisti, ki bodo znali uporabljati možgane in srce. Preživeli bodo tisti, ki imajo zaposlene z naslednjimi kompetencami in osebnostnimi lastnostmi: prožnost, sprejemanje negotovosti, sprejemanje odgovornosti, najti ravnotežje med individualnim in timskim delo, upravljati sebe kot blagovno znamko in graditi svojo tržno vrednost, obvladovati pritiske, ločiti pomembno od nujnega in najpomembnejše – nenehno izpopolnjevati svoje znanje.

BOŽA PETROVČIČ

ELEKTRO PRIMORSKA ZIMSKE ŠPORTNE IGRE TOKRAT V CERKNEM

Kot so nam v začetku januarja sporočili iz uprave podjetja Elektro Primorska, so razpisali 9. zimske športne igre elektrodistribucijskih podjetij Slovenije, ki bodo v soboto, 2. februarja 2002, v Smučarskem centru Cerkno. Tekmovanje v veleslalomu se bo za vse kategorije začelo ob 10.30, v smučarskih tekih pa ob 12. uri. Rok za prijave tekmovalcev je 28. januar. Organizator srečanja je Elektro Primorska, izvajalec srečanja Športno društvo Elektro Primorska, izvajalec tekem pa Smučarski center Cerkno. V častnem odboru so poleg dr. Roberta Goloba, državnega sekretarja za energetiko, tudi direktorji vseh petih elektrodistribucijskih podjetij. Po končanem tekmovanju bo ob 16. uri zbor tekmovalcev v Hotelu Cerkno, ob 18. uri pa bo tam tudi sklepna prireditev. O rezultatih tekmovanja bomo poročali v naslednji številki Našega stika.

MIRO JAKOMIN

VETER MOČNEJE ZAPIHAL V ENERGETSKA jadra

Med dogodki in postopki, s katerimi so se januarja intenzivno ukvarjali v Uradu za energetiko pri MOP, so predvsem konferenca o slovenskem organiziranem trgu z električno energijo, privatizacija v elektrodistribuciji, skupščine družbenikov v šestih podjetjih Holdinga slovenskih elektrarn, uresničevanje projekta za gradnjo HE na spodnji Savi in drugi pomembni projekti. Slovenski elektroenergetski sistem se vsekakor nahaja pred novim valom korakov in sprememb, ki jih zahtevata energetska zakonodaja in vključevanje Slovenije v EU. Glavobolom se skorajda ni mogoče izogniti. Edino »čudežno« zdravilo je hitra prilagoditev novodobnim razmeram. Kakšna je trenutna pripravljenost v EES?

Po oceni državnega sekretarja za energetiko **dr. Roberta Goloba** ima konferenca o slovenskem organiziranem trgu, ki jo je pripravilo Elesovo hčerinsko podjetje Borzen, tako kratkoročni kot dolgoročni pomen. Na tem srečanju se je znova potrdilo, da med tujimi udeleženci, to je predstavniki zahodnega, jugovzhodnega in severnega energetskega trga, obstaja veliko zanimanje za sklepanje transakcij preko slovenske borze. Pomembno je, da Borzen tudi dejansko izkoristi svoje prednosti, v prihodnje še izboljša svoj položaj in se uveljavi kot mednarodni akter na tem področju (o dogajanju podrobneje pišemo v poročilu o omenjeni konferenci).

Kot drugo pomembno temo je dr. Golob omenil privatizacijo v distribuciji. V prvi polovici januarja so predstavniki poslovodstev in energetskega sindikata predstavili osnutek tega programa. V bistvu gre za priporočila tujega svetovalca, po katerih naj se distribucija privatizira v ločenem postopku od proizvodnje.

To predstavitev so želeli izkoristiti za razpravo v okviru ožje zainteresirane javnosti, torej še preden bi se na Uradu za energetiko oziroma na Ministrstvu za okolje in prostor opredelili do tega osnutka. Različne interesne skupine imajo seveda različne poglede na reševanje te problematike. Direktorji distribucijskih podjetij so dali pobudo za združitev v eno podjetje, svetovalci so predlagali združitev v dve podjetji, nekateri se ogrevajo za tri podjetja itd. Skratka, v začetni fazi naj bi dobili čim več različnih mnenj, v nadaljnjem postopku javnih razprav pa bodo skušali poiskati konsenzualno rešitev, kako se dejansko lotiti projekta za izvedbo privatizacije v distribuciji.

Januarja je bil zelo aktualen tudi sklic skupščin družbenikov in vprašanje o krčenju nadzornih svetov podjetij v Holdingu slovenskih elektrarn. Dr. Golob ni želel podrobneje komentirati dogajanja in je menil, da je za to informacijo pravi naslov poslovodstvo holdinga. Vlada je namreč predala vse upravljalvske pravice šestih

podjetij v roke Holdinga slovenskih elektrarn. Ob tem je povedal, da bo ves nadzor nad temi podjetji prevzel holding, ne pa vlada, kot se to skuša prikazati v javnosti. Dejstvo je, da gre tu predvsem za uveljavitev interesa poslovodstva holdinga.

DR. ROBERT GOLOB: DOMIŠLJIJA NE POZNA MEJA!

Glede vprašanja o uresničevanju projekta za gradnjo hidroelektrarn na spodnji Savi je dr. Golob izrazil pričakovanje, da naj bi do konca januarja dosegli kompromis med različnimi stališči. Znova je poudaril dejstvo, da Holding slovenskih elektrarn ne more biti investitor. V dolgotrajni igri še naprej ostajajo hidroproizvodna podjetja DEM, SEL in SENG. Jasno pa je, da se tega zelo zahtevnega podviga lahko loti le strokovno, organizacijsko in finančno usposobljeni investitor. Pri tem je dr. Golob ponovno poudaril, da podjetje Savske elektrarne Ljubljana nima denarja niti za gradnjo HE Boštanj, kaj šele za gradnjo celotne spodnjesavske verige. Meni, da predlog direktorja Boruta Miklavčiča glede na nizek letni promet SEL in visoko

Foto Miro Jakomin

vrednost projekta ni realen. Prav tako je na majavih nogah tudi najnovejši predlog SEL, po katerem naj bi refundirali od države približno od 6 do 8 milijard tolarjev za infrastrukturna dela, ki so jih opravili na hidroelektrarni Vrhovo. Ta konstrukcija je glede na finančne vire, ki naj bi jih vlada zagotovila iz proračuna (ta sredstva sploh ne obstajajo), popolnoma nerealna. Iz trte je zviti tudi izgovor, da so SEL do teh sredstev upravičene po zakonu o koncesiji za spodnjo Savo. Ob tem je dr. Golob pojasnil, da naj bi po zadnji različici ustanovili skupno hčerinsko podjetje DEM, SEL in SENG. Vendar pa ne drži informacija, ki se je januarja pojavila v javnosti, da naj bi omenjeno podjetje ustanovil Holding slovenskih elektrarn v Sevnici. To je v resnici nesmisel, saj holding tega podjetja nikakor ne more ustanoviti. Glede sedeža hčerinskega podjetja pa je dejal, da ga bo pač določil tisti, ki bo imel v tem podjetju prevladujoči vpliv, torej večinski lastnik. Sedaj gre samo za vprašanje, ali bo politika (državna, lokalna, strankarska) dovolila, da se pri tem projektu dejansko uveljavijo ekonomske rešitve, ali pa bo še naprej vztrajala na političnih zasnovah. Sicer pa je državni sekretar za energiko zanikal trditev, češ da se na po-

Po besedah dr. Roberta Goloba med javnimi distribucijskimi podjetji, kot so Elektro Ljubljana, Elektro Maribor, Elektro Celje, Elektro Primorska in Elektro Gorenjska, ni več tihega dogovora, da si ne bodo konkurirala. To je spodbudno, saj imajo sedaj upravičeni odjemalci (porabniki nad 41 kW) med dobavitelji električne energije izbiro. To pomeni, da se odslej odpirajo možnosti za konkurenco na trgu z električno energijo. Medtem ko se upravičeni odjemalci vse bolj srečujejo z novimi, to je tržnimi pravili igre, pa na področju gospodinjstev odjemalcev električne energije z odprtjem trga ni sprememb. Distribucijska podjetja jim bodo še naprej dobavljala električno energijo, vlada jim po tarifnem sistemu še naprej določa ceno električne energije, agencija za energijo pa določa omrežnino.

dročju uresničevanja projekta za gradnjo spodnjesavskih HE nič ne dogaja. Trenutno se še vedno pripravlja potrebna dokumentacija, predvsem projektno izvedbeno. Drugo pa je vprašanje o koncesijski pogodbi. Ta je v večjem delu sicer že usklajena, res pa je, da zaradi različnih interesov, pritiskov in drugih momentov še ni podpisana. V tem trenutku se še vedno precej zatika pri vprašanju, kdo bo koncesionar. Zanimivo je, pravi dr. Golob, da vsi interesenti zagotavljajo, da imajo dovolj denarja za gradnjo hidroelektrarn. Vendar pa domišljija pri tistih, ki so trenutno najglasnejši, očitno ne pozna meja.

In s katerimi nalogami se bodo v Uradu za energiko predvidoma ukvarjali februarja? Predvsem naj bi pregledali, kaj po enem mesecu deluje in kaj ne deluje na področju notranjega trga z električno energijo (razni pravilniki, odstopanja, borza, prednostno dispečiranje in drugo). Ugotoviti bo treba, kaj v praksi daje zadovoljive rezultate, in kaj bi še lahko izboljšali. Med nalogami številka ena

bo gotovo privatizacija v EES. Po razpravah v zaprtih krogih naj bi konec februarja pripravili odprto javno tribuno, na kateri bi ugotovili, kakšen je utrip zainteresirane javnosti za privatizacijo distribucije. Vlada naj bi obravnavala predlog programa za privatizacijo EES šele po celotnem postopku javnih razprav.

MIRO JAKOMIN

Dr. Robert Golob:
»Na Uradu za energiko si želimo, da bi DEM, SEL in SENG našle skupen jezik in se s skupnimi močmi lotile uresničevanja spodnjesavskega projekta. Vprašanje pa je, če so se direktorji teh podjetij pripravljeni usesti za mizo in poiskati skupen interes.«

ELEKTRIKE ZA ZDAJ ŠE dovolj

Zlasti časi, ko smo sami proizvedli zadostne količine električne energije, se poslavljajo, saj bomo že letos za pokritje vseh potreb morali približno 15 odstotkov elektrike uvoziti. Tehničnih ovir za nakup manjkajoče električne energije v tujini ni, ostaja pa odprto vprašanje njene cene.

Z uvedbo trga z električno energijo se je precej spremenil tudi dosednji način zbiranja podatkov o povpraševanju, potrebah in dejanski porabi elektrike, ki so bili v prejšnjih letih praktično v celoti določeni in znani že vnaprej. Zaradi tega je Eles že v minulem letu namesto klasične elektroenergetske bilance pripravil analizo trga in skušal podobno tovrstne podatke zbrati tudi za leto 2002, ki jih je nato sicer pod starim imenom elektroenergetska bilanca na eni izmed decembrskih sej potrdila tudi slovenska vlada. Kakšne so glavne značilnosti letošnje porabe, kdaj je pričakovati morebitne težave z oskrbo in kakšno je pravzaprav gibanje cen na odprtem trgu, so bila nekatera izmed vprašanj, s katerimi smo se odpravili na pogovor k direktorju gospodarske javne službe upravljanje prenosnega omrežja **mag. Milanu Jevšenaku**. Kot nam je uvodoma povedal, se letošnja bilanca po svojih značilnostih precej razlikuje od dosedanjih in je z njimi tudi manj primerljiva, saj je bila postavljena bolj na Elesovih predvidevanjih in statističnih podatkih in manj na dejanskih podatkih in ocenah vseh slovenskih odjemalcev in proizvajalcev. Za-

to bodo bilance v prihodnje tudi manj natančne od prejšnjih, ko so bila dejanska odstopanja od napovedanih količin minimalna oziroma v razredu enega odstotka. Drugače pa se tudi v letošnjih pripravah ni bilo mogoče izogniti izdelavi več različic, v okviru katerih sta bili nato v ožjem izboru dve, ena s celoletno proizvodnjo jedrske elektrarne Krško za slovenski trg in druga z oddajo polovice proizvodnje iz Krškega v drugi polovici leta hrvaškemu odjemalcem. Razplet dogodkov, povezanih z meddržavnimi pogajanjimi glede nadaljnje usode krške nuklearke, pred koncem leta je bil nato povod, da je vlada v končni fazi potrdila drugo različico in sprejela indikativno bilanco za leto 2002 s predvideno oddajo električne energije na Hrvaško, s tem pa se je Slovenija hkrati prelevila iz države izvoznice v državo uvoznico električne energije. Tako letošnja bilanca, pravi mag. Milan Jevšenak, izkazuje precejšnje primanjkljaje električne energije v vseh letošnjih mesecih, razen aprila, še zlasti pa po ustavitvi jedrske elektrarne Krško zaradi letnega remonta v začetku maja oziroma sploh v drugi polovici tega leta. Tako se celoletni ocenjeni primanjkljaj elek-

trične energije giblje na ravni 1700 MWh, in to je tudi tista količina, ki jo bo treba nadomestiti z uvozom.

PORABNIKI SLABO PRIPRAVLJENI NA ODPRTJE TRGA

Poslovanje po načelih trga od vseh vpletenih zahteva še posebno pozornost in pripravljenost na vse morebitne pasti, ki jih je v primeru električne energije kot specifičnega blaga, ki ga ni mogoče skladiščiti, še več. Dogajanja v sistemu po odprtju trga z električno energijo kažejo, poudarja mag. Milan Jevšenak, da so se slovenski odjemalci zelo slabo pripravili na spremenjene razmere, kar je mogoče razbrati predvsem iz velikih odstopanj med pogodbeno dogovorjenimi in dejansko prevzetimi oziroma oddanimi količinami električne energije, ki dosegajo do 10 odstotkov celotne slovenske porabe. Eles kot upravljalec omrežja ta velika odstopanja za zdaj še uspešno pokriva z nakupi električne energije doma in v tujini. Ker pa so ta čas cene električne ener-

gije zaradi suhe in mrzle zime v Evropi zelo visoke, tovrstni nakupi Elesu povzročajo ogromne stroške, ki na drugi strani prihodkovno niso ustrezno pokriti. Tovrstne stroške naj bi predvidoma kril izravnalni trg, prilive iz tega naslova pa je realno pričakovati šele marca. Povedano nekoliko drugače. Eles mora zaradi razhajanj med napovedmi in dejansko porabo trenutno slovenski elektroenergetski sistem kreditirati s potrebno električno energijo. Proizvajalci in odjemalci se namreč še preslabo zavedajo, pravi mag. Milan Jevšenak, da Eles, kot smo ga poznali doslej, ni več, da je z odprtjem trga ugasnila tudi njegova vloga skrbnika nad optimizacijo elektroenergetskega sistema in da je vse postalo stvar pogodb med ponudniki in kupci. Pri tem gre poudariti, da je Elesova zakonska naloga zgolj zagotoviti dovolj prenosnih poti za nemoteno delovanje elektroenergetskega sistema, to je zagotavljanje sistemskih storitev, mednarodnih povezav ..., kje, kdaj in koliko energije bo kdo kupil, pa je odvisno od njega samega.

CENE VZTRAJNO NARAŠČAJO

Letošnja energetska posebno neugodna zima je tudi pokazala, da je energije v Evropi še vedno dovolj, ostaja pa odprto vprašanje njene cene, ki se vztrajno povečuje in je v zadnjih tednih tudi za nekajkrat presegla dolgoletna povprečja. Ob tem je treba poudariti, da je pred odprtjem trga evropski elektroenergetski sistem deloval na načelih stroškovnih

Slovenija postaja vse bolj odvisna od uvožene električne energije, pri čemer naraščajočo odvisnost napovedujejo tudi ocene porabe in proizvodnje električne energije v naslednjih petih letih. Sicer pa naj bi letos iz hidroelektrarn prejeli 3377 GWh oziroma za 2,1 odstotka več električne energije kot lani, termoelektrarne in jedrska elektrarna Krško bodo predvidoma v omrežje oddale 9410 GWh, 1741 GWh pa bomo morali zagotoviti z nakupi v tujini. Občutneje se bo letos zmanjšal tudi izvoz električne energije, saj naj bi letos tujim kupcem prodali le 1156 GWh. Torej že letos Slovenija prehaja iz neto izvoznika električne energije v minulih letih v neto uvoznika.

Foto arhiv

cen, ki so bile bolj ali manj znane in predvidljive, z uvedbo trga pa je prišlo do silnih nihanj, ki so pač odvisna od ponudbe in povpraševanja. Kljub povečanemu povpraševanju in večji odvisnosti Slovenije od uvožene elektrike tehničnih omejitev za pokritje vseh naših potreb z uvozom ni, seveda pa, pravi mag. Milan Jevšenak, postaja vse bolj aktualna cena takšnega početja. Ne gre pozabiti, da tudi letošnja indikativna bilanca nakazuje naraščanje porabe, pri čemer so distribucijska podjetja napovedala 1,9-odstotno rast porabe, veliki odjemalci pa po zaslugi predvidenega zagona nove proizvodne hale v Talumu celo 23-odstotno rast. Na drugi strani pa ni večjih napovedi graditve novih proizvodnih objektov, tako da Slovenija postopoma prehaja v vse večjo energetska odvisnost od uvoza električne energije. Tako naj bi že letos morali uvoziti približno 15 odstotkov vse potrebne električne energije, sodeč po dolgoročnih ocenah o rasti porabe pa se bo ta delež v naslednjih letih zagotovo še povečeval.

BRANE JANJČ

HITRO POVRNJENA naložba

V TE Brestanica so za lani načrtovali proizvodnjo električne energije samo za testiranje novih turbin. Ob koncu lanskega leta in v začetku letošnjega je trg narekoval njihovo polno angažiranje. Tako so v TEB hitro upravičil naložbo v novi turbini.

Kot je dejal **Bogdan Barbič**, direktor TE Brestanica, ki je prvega januarja letos, po odhodu Draga Fabijana na Holding, prevzel vodenje elektrarne, sicer pa je bil dotlej v elektrarni vodja projekta gradnje PPE, je elektrarna lani izpolnila vse cilje in pričakovanja, ki so jih imeli. Sredi leta so opravili garancijske meritve, opravljena je bila začasna primopredaja obeh turbin in odpravljena večina pomanjkljivosti na njih. »Konec lanskega leta se je začelo obdobje, ko je TEB začela upravičevati svojo vlogo v elektroenergetskem sistemu. Decembra se je začela izrazita rast cen na evropskem trgu. Naša služba, ki je spremljala podatke evropskih borz električne energije, je že prej opozorila na zanimiva dogajanja na evropskih trgih. Sredi decembra pa se je začel zanimati za ceno dodatnih količin pri nas proizvedene električne energije tudi upravitelj prenosnega omrežja, s katerim smo imeli v preteklem letu pogodbo za odkup električne energije,« je v nadaljevanju dejal direktor TEB. Brestaniško povprečje za minutno rezervo je 291 MW, medtem ko se pozimi poveča na 330 MW, odvisno od zunanje temperature. Ponujena rezerva ni ogrožena tudi, če obratujejo le z delom zmogljivosti. V drugi polovici decembra so cene električne energije na borzah dobesedno ponorele, saj so se dvignile od 68 do

Bogdan Barbič

220 evrov za MW, oziroma celo na 379 evrov ob konicah. Suša je po Evropi znižala raven vode v rekah in hidroelektrarne so delale minimalno, zaradi pomanjkanja hladilne vode pa so morale zmanjševati proizvodnjo tudi termo in jedrske elektrarne. Zato se je upravitelj prenosnega omrežja odločil za angažiranje večjih količin kWh iz TEB. Praktično celodnevna proizvodnja enot v TEB je trajala od 12. do 20. decembra. V teh dneh so proizvedli od 600.000 do 3.318.000 kWh na dan. Najvišja dnevna proizvodnja - 3.318.000 kWh - je bila 18. decembra, ko je elektrarna obratovala z vsemi zmogljivostmi, vključno s staro parno enoto, oziroma s skupno močjo 322 MW. V Brestanici so tako lani proizvedli 18 milijonov kWh. Vse količine so bile večje, kot so načrtovali, in so bile proizvedene skladno z zahtevami Ele-sa oziroma upravitelja prenosnega omrežja.

»Dobrih proizvodnih rezultatov naših enot smo še posebno veseli, ker smo s tem upravičili svojo vlogo v sistemu in preprečili drugače neizogibne omejitve porabe v Sloveniji ob koncu leta. Pri tem ne gre samo zato, da je bila energija ta čas v tujini draga, ampak je tudi bilo ni. S konkurenčno ceno pri nas proizvedenih kWh smo znižali stroške elektroenergetskem sistemu, saj bi za nakup potrebne energije v tujini po cenah 18. decembra porabili približno 275 milijonov tolarjev, medtem ko je TEB obratovala po veliko nižjih cenah. Prav tako smo s tem obratovanjem dokazali, da prenos energije iz 110 kV stikališča ni problematičen tudi za 300 MW, kar je še zlasti pomembno pri pripravah na gradnjo nove parne turbine oziroma kombiniranega cikla,« je naštel razloge za veselje v TEB ob koncu leta Bogdan Barbič. Sicer pa se njihovo dobro obratovanje nadaljuje tudi letos. Z obratovanjem so začeli 3. januarja in ga prilagajali trenutnim potrebam. Obratujejo vsak drugi ali tretji dan, odvisno od cene na trgu in potreb, ki jim jih po novem letu določa Holding slovenskih elektrarn. Obratujejo z močjo od 60 do 200 MW. Tako so začeli letošnje leto z dobrimi obratovalnimi rezultati pri proizvodnji vršne energije in do srede januarja proizvedli že 7 milijonov kWh.

MINKA SKUBIC

VSE VEČJE POTREBE PO PRILAGO- DITVI NA TRGU

Mag. Janez Kopač, minister za okolje in prostor, ter dr. Robert Golob, državni sekretar za energetiko, sta 9. januarja na novinarski konferenci v Mariboru predstavila mariborsko enoto urada za energetiko pri MOP, ki je začela delovati v začetku leta. V njej je trenutno zaposlenih 13 strokovnjakov, ki so v ministrstvo prešli iz javnega podjetja Elektrogospodarstvo Slovenije - Razvoj in inženiring, kjer so se ukvarjali z ekonomiko elektroenergetskega sektorja.

Po besedah ministra **Janeza Kopača** bo ministrstvo oziroma vlada še dolgo lastnik ali vsaj pomemben solastnik večine elektroenergetskih podjetij v Sloveniji. Zato potrebuje službo, ki bo sistematično skrbela za analize in pripravo odločitev v zvezi z upravljanjem teh podjetij, spremljala pa bo tudi dogajanje na odprtem trgu z električno energijo. Pri tem so ugotovili, da so najbolj primerna znanja za tako delovanje v javnem podjetju EGS, r. i., ki je izgubilo svojo nekdanjo funkcijo. Z organiziranjem mariborske enote urada za energetiko so pridobili ustrezno službo in hkrati delno rešili tudi problem morebitnega razpada dobre strokovne ekipe, ki je obstajala v JP EGS, r. i. Tako so 13 strokovnjakov zaposlili v mariborski enoti urada za energetiko, deset so jih prerazporedili v Eles, pet v Holding slovenskih elektrarn, dva v Dravske elektrarne Maribor, enega v Elektro Maribor, sedem delavcev pa je zahtevalo odpravnine.

Dr. Robert Golob, državni sekretar za energetiko, je poudaril, da dvopolnost izhaja iz minulega obdobja in objektivnih danosti. Pogojena je predvsem z razpoložljivimi kadri, znanji, informacijami in drugimi zmogljivostmi. Med uradom za energetiko in JP EGS, r. i., je že doslej potekalo dobro sodelovanje, to pa je pričakovati tudi v prihodnje. S tem

korakom, ki omogoča učinkovito upravljanje, bo največ pridobila slovenska energetika, pa tudi državna administracija na tem področju.

Mag. Zvonko Copot, vodja sektorja za ekonomske analize v energetiki, je med drugim omenil nekatere spremembe v načinu urejanja medsebojnih ekonomskih odnosov in zahteve energetskega zakona glede ustrezne organiziranosti. Kot je med drugim povedal, so državi ostale naloge, ki so povezane z njenim lastništvom, ter naloge za zagotavljanje ustreznih narodnogospodarskih razmer dela za EES. Na teh nalogah bo nadaljeval delo mariborski sektor za ekonomske analize v energetiki. Popotnica za nadaljnje uspešno delo so njihove dolgoletne izkušnje pri poznavanju delovanja EES in obsežna podatkovna baza.

Poleg tega je mag. Copot še povedal, da bo država tudi pri spremenjenih zakonskih pogojih še naprej ostala (večinski) lastnik podjetij EES ter bo

Mag. Janez Kopač, minister za okolje in prostor, dr. Robert Golob, državni sekretar za energetiko, in mag. Zvonko Copot, vodja mariborskega sektorja za ekonomske analize v energetiki, so na novinarski konferenci pojasnili razloge za ustanovitev nove enote urada za energetiko ter njeno vlogo pri odpiranju trga z električno energijo.

Foto Miro Jakomin

USPEŠEN ZAČETEK DELOVANJA holdinga

Holding slovenskih elektrarn (HSE) je konec lanskega leta uspešno končal pogajanja in s tem prodal celotno letošnjo proizvodnjo, 6742 GWh. Za prodajo električne energije iz TE Šoštanja, TE Brestanica, DEM, SEL in SENG je sklenil pogodbe v vrednosti več kot 300 milijonov evrov. Holding je v letošnje leto vstopil tudi kadrovsko organiziran, skladno s svojo poslovno strategijo.

Pri energetske politiki mora država po besedah mag. Zvonka Copota, vodje sektorja za ekonomske analize v energetiki, postaviti take parametre energetske politike, ki bodo zagotavljali dolgoročno zanesljivo oskrbo z električno energijo po tržno sprejemljivih cenah, podjetjem EES pa bodo zagotavljali trajnostni razvoj. Odločitve morajo biti usklajene z vidika virov in porabe. Zato vidijo v ustanovitvi sektorja za ekonomske analize v energetiki opravljanje trajno potrebnih in pomembnih nalog, ki ne bodo angažirale samo delavcev tega sektorja, temveč lahko pomenujejo tudi aktiviranje nekih širših intelektualnih zmogljivosti, s katerimi razpolagajo mariborska elektroenergetska podjetja in mariborska univerza.

obvezana, da bo zagotavljala tako energetske politiko, ki bo omogočala narodnogospodarski optimum. Pri tem bo treba zaščititi podjetniške interese države v teh podjetjih. Predstavniki državnih interesov v teh podjetjih morajo biti opremljeni z zanesljivimi in dovolj podrobnimi informacijami. V zaostrenih razmerah, ki so posledica odpiranja trga, se bodo pogoji zaposlovanja še bolj zaostri, potrebe po prilagoditvi tržnim razmeram pa še povečale. Tako se na tem področju odpirajo zahtevne naloge za novoustanovljeni sektor za ekonomske analize v energetiki.

MIRO JAKOMIN

Četrtno letošnje proizvodnje načrtujejo v holdingu izvoziti v Italijo, s tremi četrtinami pa bodo oskrbovali vseh pet slovenskih distribucij in štiri velike porabnike. Kot so sporočili iz holdinga, s tem prevzemajo osrednjo vlogo in odgovornost pri zagotavljanju varne in zanesljive oskrbe slovenskih porabnikov ter tako izpolnjujejo enega svojih glavnih strateških ciljev, to je ureničevanje narodnega interesa. Zaradi optimalne organizacije jim to uspeva v času, ko so razmere na liberaliziranem trgu nepredvidljive in je trg električne energije posebno občutljiv. Takšnim razmeram smo bili priča konec lanskega leta in v začetku letošnjega, ko so cene električne energije poskočile tudi na nekaj tisoč evrov za MWh, do pomanjkanja električne energije pa ni prišlo. Vremenske razmere ob koncu lanskega in v začetku letošnjega leta, ko je bil nizek vodostaj rek in pomanjkanje hidroenergije, ob hladnem vremenu pa visoka poraba električne energije, so v HSE povečano pov-

praševanje pokrili z angažiranjem vseh zmogljivosti v termo objektih. Tudi s tem tehničnim vidikom prilagodljivosti objektov so dokazali, da je njihova organiziranost optimalna, so med drugim zapisali v sporočilu za javnost. Tovrstne izkušnje so za nas pomembne ne le z vidika uvrščanja med nosilne subjekte slovenskega gospodarstva, temveč nas uvrščajo tudi v prostor srednjeevropskega trga kot zanesljivega partnerja,« je povedal mag. Drago Fabijan, generalni direktor Holdinga slovenskih elektrarn.

Holding se je za nastop na trgu usposobil na tržnem, informacijskem in organizacijskem področju. Vodstvo so oblikovali iz vodilnih kadrov vseh članic holdinga, pa tudi drugi kadri, ki so jih zaposlili, so nekdanji delavci članic. V začetku januarja je bilo v njem zaposlenih 32 delavcev. Po direktorjevih besedah so delavci sorazmerno zastopani glede na potencial, ki ga imajo v družbi, in glede na zanimanje, ki so ga pokazali za delo v holdingu.

HSE deluje na treh lokacijah. V Ljubljani, kjer opravljajo upravljalске funkcije, je sedež glavnega direktorja, poslovnega direktorja, financ, trženja, komuniciranja in pravna pisarna. V Velenju, kjer je za zdaj največje število zaposlenih v holdingu, načrtujejo proizvodnjo elektrarn, opravljajo domačo prodajo vključno s fakturiranjem, meritvami in obračunom. V Mariboru pa je sektor vzdrževanja in investicij. Na Dravskih elektrarnah oziroma v njihovem dispečerskem centru pa za HSE opravljajo tudi vodenje elektrarn.

Januarja bodo skupščine družb članic holdinga, na katerih bodo sprejeli spremenjeno družbeno pogodbo in spremenjeno število članov nadzornih svetov. »Pri spremembah družbene pogodbe gre za prilagoditev noveli zakona o gospodarskih javnih družbah, pri nadzornih svetih pa bomo zmanjšali število članov z devet na tri. Zmanjšanje števila članov nadzornih svetov je izrazito racionalen ukrep, zamenjava članov pa je posledica tega, da se je v teh družbah holding vknjižil kot večinski lastnik namesto države,« nadaljuje direktor HSE. V tričlanskem nadzornem svetu posamezne elektrarne bo predstavnik uprave holdinga, predstavnik resornega ministrstva in predstavnik delavcev. Prav zdaj poteka tudi kapitalaska konsolidacija holdinga. Vse manjšinske

VODSTVO HOLDINGA

MAG. DRAGO FABIJAN, generalni direktor in predsednik posloводства (iz TEB), **DR. MILAN MEDVED**, direktor za poslovno področje in član posloводства (iz RLV), **LADISLAV TOMŠIČ**, tehnični direktor in član posloводства (iz DEM), **DR. TOMAŽ ŠTOKELJ**, izvršni direktor za področje trženja (iz SENG), **IRENA STARE**, izvršna direktorica za področje financ (iz SEL), **MAG. BORIS DEJANOVIČ**, izvršni direktor za področje proizvodne dejavnosti (iz TEŠ).

lastnike bodo povabili, da svoje deleže v odvisnih družbah zamenjajo za lastniške deleže v holdingu. Po Fabijanovi oceni sta tako sprememba nadzornih svetov kot kapitalaska konsolidacija nujna pogoja za uspešno delo holdinga. »Brez uspešnega delovanja HSE pa si kljub liberalizaciji trga ni mogoče zamisliti varne in zanesljive oskrbe slovenskih porabnikov z električno energijo.« Druga pomembna aktivnost holdinga v začetku leta je priprava temeljev letošnjega gospodarskega načrta, ki bodo znani še pred koncem tega meseca, tako da jih bodo lahko nadzorni sveti holdinga in odvisnih družb potrdili najpozneje februarja.

MINKA SKUBIC

Tričlanska uprava HSE. Od leve proti desni Drago Tomšič, mag. Drago Fabijan in dr. Milan Medved.

BELGIJA

KMALU ZAKON O RAZGRADNJI JEDRSKIH ELEKTRARN

Belgijska vlada je v začetku decembra lani sprejela zbirko pravil, ki urejajo zapiranje njihovega parka jedrskih elektrarn. Te smernice naj bi do konca februarja ali najpozneje spomladi tudi preoblikovala v zakon, po katerem bodo morali proizvajalci jedrske energije v skupni fond prispevati denar, ki bo namenjen za razgradnjo nukleark in ravnanje z njihovimi odpadki. Institucija, ki bo zbiral denar in nadzirala zapiranje, se bo imenovala Synatom, njena največji lastnik bo podjetje Electrabel, ki bo imel kar 75 odstotkov delnic, preostanek pa bo v lasti države. Naloge Synatoma za zdaj opravlja regulator trga CCEG, ki bo prenehal delovati leta 2003, do takrat pa bo nadzornik za jedrsko energijo že vzpostavljen. Poleg omenjenih pravil je belgijska vlada sprejela še nov načrt financiranja razgradnje nukleark v Molu in Desslu. Do leta 2010 bodo za to potrebovali 24 milijard belgijskih frankov.

DANSKA

NA POTI K ČISTEJŠEMU ZRAKU

V letu 2000 so se v vzhodni Danski znatno zmanjšale emisije plinov, ki povzročajo učinek tople grede, je v svoji okoljevarstveni deklaraciji zapisal operater omrežja Elkraft. V primerjavi z letom prej so se na otoku Zealand emisije ogljikovega dioksida in dušikovih oksidov zmanjšale za deset odstotkov, k čemur je največ pripomoglo opuščanje uporabe premoga in kar 30-odstotno povečanje proizvodnje energije iz vetrnih elektrarn. Še bolj pa so se zmanjšale emisije žveplovega dioksida, in sicer za kar 60 odstotkov.

NORVEŠKA

NOV DELNI LASTNIK BALTIŠKE POVEZAVE

Norveški proizvajalec električne energije Statkraft je od podjetja Eon Energie odkupil 33-odstotni delež baltiškega kabla. S tem bo podjetje dobilo dostop do zahodnoevropskega trga, baltiška povezava pa je zdaj v lasti treh podjetij – Sydkrafta, Statkrafta in Eon Energie; vsako izmed njih ima enak delež. Omenjena podmorska povezava z zmogljivostjo 600 MW, ki poteka med mestoma Travemünde v Nemčiji in Malmöm na Švedskem, je začela delovati leta 1994.

JANUARJA DNEVNI, MARCA PA POSKUSNO TUDI URNI TRG

V skladu z napovedmi je Borzen z začetkom leta začel uvajati dnevni trg z električno energijo, s čimer smo prvič dobili tudi slovenski indeks borze z električno energijo. Zaradi trenutnih energetskih razmer doma in v Evropi je pričakovati, da bodo cene elektrike v prihodnje še naraščale.

V svoje poslovne načrte je Borzen ob ustanovitvi postavil tudi prehod na elektronsko poslovanje in poleg tedenskega uvedbo dnevnega in pozneje tudi urnega trga z električno energijo. Kot nam je povedal direktor Borzena **Gorazd Skubin**, jim za zdaj vse zastavljene načrte tudi uspeva uresničevati, saj so z januarjem poleg četrtkovih prodaj električne energije iz naslova presežkov oziroma prednostnega dispečiranja uvedli tudi dnevno trgovanje z električno energijo. Zaradi zamud pri razpisu in implementaciji nove programske opreme so sicer morali uporabiti rezervno različico in z lastnim znanjem izoblikovati trgovalni paket, ki pa se za uporabnike ne bo bistveno razlikoval tudi po zagonu naročenega programa, ki ga z dobavitelji opreme že intenzivno preizkušajo. V celoti so pripravljene tudi vse komunikacijske

Foto Brane Janjč

Cene električne energije se zaradi velikega pomanjkanja padavin in z njimi povezano krepko manjšo proizvodnjo hidroelektrarn ter hkratnem povečanem povpraševanju v Evropi že nekaj tednov zvišujejo. Razmere na evropskem energetskem trgu se odražajo tudi v Sloveniji, kjer je prav tako opaziti zviševanje cen. Konkretnije, začetna cena na dnevnem trgu je bila na začetku meseca 7600 tolarjev za MWh, 11. januarja pa je dosegla že 8448 tolarjev za MWh.

povezave med Borzenom, bankami, člani borze in upravljalcem prenosnega omrežja, tako da naj bi celoten sistem dejansko v kratkem tudi v celoti zaživel. Tako je Borzen januarja za vse udeležence pripravil tudi posebne izobraževalne tečaje za seznanitev z opremo, programi in načinom trgovanja, v izdelavi pa je tudi poskusna uvedba urnega trga z električno energijo, ki naj bi zaživel v začetku marca. Sicer pa je omenjena zamuda pri uvajanju nove opreme povzročila veliko preglavic in dela predvsem zaposlenim v Borzenu, saj so morali v prvih januarskih dneh veliko stvari opravljati še »ročno«, od preverjanja bančnih garancij, vnašanja podatkov na spletne strani, izdelave voznih redov in podobno, s čimer se je njihov delovni dan krepko podaljšal v večerne ure. Kljub temu pa je trgovanje zaživel v skladu s pričakovanji in smo tako januarja prvič dobili tudi referenčno ceno za dnevni trg oziroma slovenski indeks borze z električno energijo. Drugače pa dnevno trgovanje z električno energijo poteka vsak dan med 8.00 in 10.30, ko zbirajo ponudbe za nakup in prodajo električne energije za naslednji dan, ob četrtkih pa poteka še trgovanje za energijo iz naslova prednostnega dispečiranja za naslednji teden. Glede na to se na borzi obrne tudi zadovoljiva količina električne energije, saj dosega delež izmenjane energije prek borze že blizu deset odstotkov celotne slovenske porabe. Po besedah Gorazda Skubina je s sedanjimi dvanajstimi članicami borze (vseh pet distribucijskih podjetij, Energetika Ravne, Slovenske železarnе, Entrade, Kovintrade, Salonit Anhovo, Trgel, Holding slovenske elektrarne in Elesom kot upravljalcem prenosnega omrežja, ki pa je včlanjen pod posebnimi pogoji), Slovenija tudi že v celoti pokrita. Tako je pričakovati nove članice predvsem po popolnem odprtju energetskega trga, in sicer iz sosednjih držav, ki se že zanimajo za tovrstno sodelovanje. Glede na to, da ima Slovenija ugodno geografsko lego ter si pridno nabira izkušnje pri organiziranju trga in trgovanju z električno energijo, pa si širše sodelovanje in poslovanje v prihodnje želijo tudi v Borzenu, kjer odkrito priznavajo, da imajo že od ustanovitve tudi dolgoročne regionalne apetite.

BRANE JANJČ

TRG PRINAŠA TUDI VEČJA tveganja

Od odpiranja trga z električno energijo si udeleženci na trgu obetajo veliko, pri čemer gredo pričakovanja države in njenih ustanov predvsem v smeri zagotavljanja nediskriminatornosti in transparentnosti energetskega trga, pričakovanja trgovcev, posrednikov in agentov v smeri ustvarjanja zaslužka, pričakovanja odjemalcev pa k zniževanju cen in višanju kakovosti.

V Ljubljani je v organizaciji Borzena 15. in 16. januarja potekala mednarodna konferenca o slovenskem organiziranem trgu z električno energijo, ki se je je udeležilo več kot šestdeset strokovnjakov iz Slovenije in sosednjih držav. Konferenca je bila v prvi vrsti namenjena značilnostim slovenskega organiziranega trga z električno energijo oziroma prehojeni poti in načrtom Elesovega hčerinskega podjetja Borzen, slišali pa smo lahko tudi nekaj mnenj o pričakovanih upravičenih odjemalcev, udeležencev organiziranega trga ter o dosedanjih izkušnjah nekaterih tujih energetskih borz. Državni sekretar za energetiko **dr. Robert Golob** je uvodoma poudaril, da je Borzen kot organizator trga v celoti upravičil pričakovanja in vse ustanovitvene faze doslej izpeljal tako, kot je bilo tudi načrtovano. Čeprav je svoje izvajanje naslovil Organizator trga – potreba ali nuja, pa je v nadaljevanju dejal, da dileme pravzaprav ni, saj je trgovanje z električno energijo na organiziran način v tem trenutku tako potreba kot nuja, če dejansko želimo zagotoviti transparentnost cen in čim večjo odprtost trga z električno energijo. S temi razlogi je Slovenija v energetskem zakonu organizatorja trga tudi opredelila kot neodvisno javno službo, ki se financira iz dela omrežnine in naj bi vsem udeležencem zagotovila trgovanje pod enakimi pogoji in bila povezovalni dejavnik med proizvajalci oziroma dobavitelji in drugimi ude-

leženci na trgu. Glede na majhnost trga je bilo tudi nujno, da je bil Borzen postavljen na nacionalni ravni, pri čemer pa ga za zagotovitev nadaljnega lastnega obstoja čaka še precej truda. Po besedah dr. Roberta Goloba tudi ni smiselno vprašanje, ali lahko Borzen doseže za zdaj še nepokrite bližnje trge v regiji, temveč je bolj pravilno, kako hitro. Konkurenca na tem področju se namreč vse bolj krepi in če se Borzen ne bo pravočasno uveljavil tudi v širšem regionalnem prostoru ter svoje delovanje prilagodil potrebam svojih sedanjih in potencialnih prihodnjih strank, dolgoročno ne bo mogel obstati in ga že v petih letih več ne bo. Direktor Agencije za energijo **dr. Jože Koprivnikar** pa je v nadaljevanju orisal nekatere značilnosti slovenske deregulacije in liberalizacije trga ter vlogo agencije v aktualnih procesih odpiranja sloven-

Borzen se za zdaj še uspešno upira konkurenčnim srednjeevropskim energetskim borzam, pri čemer gre zasluga predvsem pravemu občutku za sprejem nekaterih poslovnih potez, ki mu zagotavljajo, da koraka pred drugimi. V prid mu gre še dejstvo, da pomeni trgovanje z električno energijo tudi v evropskih državah novost, in se tako še vsi skupaj učijo in nabirajo šele prve izkušnje. Kot je v uvodnem nagovoru udeležencem konference poudaril državni sekretar za energetiko dr. Robert Golob, pa Borzen pravi preizkusi šele čakajo, saj bo preživel le, če bo znal sedanjim in potencialnim udeležencem slovenskega organiziranega trga z električno energijo ponuditi želene storitve in tako ohraniti potreben minimalen obseg trgovanja. Da se bo moral pri tem soočiti s močnim pritiskom energetskih borz iz sosednjih držav, pa je bilo mogoče ugotoviti tudi iz izrednega zanimanja tujcev za konferenco o slovenskem trgu z električno energijo, na kateri so vsi po vrsti poudarjali, da jih še posebej zanima trg nekdanjih jugoslovanskih republik, pa tudi drugih balkanskih držav.

skega trga z električno energijo. Kot je dejal, je agencija za energijo doslej slovenskim podjetjem podelila že več kot 600 licenc za opravljanje različnih energetske dejavnosti, izoblikovala tudi pravilnik o določitvi cen za uporabo elektroenergetskih omrežij in sprejela še nekatere druge ukrepe, ki zagotavljajo izvajanje energetskega zakona. Sicer pa naj bi se njena nadaljnja vloga krepila predvsem v smeri koordinacije dejavnosti znotraj energetskega sektorja. Predstavniki ljubljanske fakultete za elektrotehniko **dr. Ferdinand Gubina** je udeležence seznanil s temeljnimi značilnostmi slovenskega elektroenergetskega sistema in potekom reorganizacije v zadnjem letu, pri čemer je še posebej izpostavil tudi vse večji pomen nadzornih sistemov in merjenja pretokov tako na ravni systemskega kot distribucijskih operaterjev. Kot je dejal dr. Ferdinand Gubina, sodi slovenski elektroenergetski sistem med ranljivejše, saj je bil ob svoji gradnji načrtovan za obratovanje v drugačnih razmerah. Tako je pri nas opaziti nedokončanje določenih visokonapetostnih zank ter veliko pomanjkanje konične in rezervne energije. Ob tem se še posebej zastavlja vprašanje, od kod zagotoviti potrebna sredstva za odpravo teh pomanjkljivosti, saj z odprtjem trga nekega generalnega skrbnika nad razvojem sistema več ni, poleg tega pa trg tudi ne prinaša ekonomskih spodbud za reševanje tovrstnih tehničnih vprašanj. Drugače pa so za slovenski sistem značilna precejšnja rast porabe (po 2,5 odstotka v zadnjih petih letih), pomanjkanje domačih proizvodnih virov, velika odvisnost hidroproizvodnje od padavin ter zelo počasno uvajanje alternativnih virov energije. Precej slabše v pogledu bistvenega povečanja tranzitov in uvoza so tudi mednarodne povezave z Avstrijo ter Italijo, in čeprav je za visokonapetostne daljnovode prek našega ozemlja veliko zanimanja, je možnosti za novogradnje zaradi okoljevarstvenih pritiskov bolj malo.

POMEMBNA TUDI KAKOVOST, NE LE CENA

Dean Murphy, podpredsednik korporacije KW International, je osrednjo pozornost namenil tveganjem, ki jih s sabo prinaša odpiranje energetskega trga. Kot je poudaril, so udele-

ženci na trgu izpostavljeni številnim tveganjem, od cenovnih, operativnih, kreditnih in količinskih, ki lahko bistveno vplivajo na poslovne rezultate. Ker na tržne cene vpliva zelo veliko dejavnikov, je te zelo težko natančno predvideti, spremembe pa potekajo tudi v zelo kratkem časovnem obdobju, kar terja nenehno prilagajanje. Tako so za trg značilna predvsem velika nihanja cen, pri čemer so konkretne meritve pokazale, da se tržna cena električne energije lahko giblje celo v razponu od 15 pa do 70 dolarjev za MWh, odvisno pač od trenutne ponudbe in povpraševanja. Zaradi tako velikih nihanj in z njimi povezanih poslovnih tveganj se energetska podjetja vse bolj zatekajo k širjenju področij poslovanja in se povezujejo ter ne prodajajo več le enega produkta, ampak več povezanih ali celo paleto energentov, s čimer skušajo vplivati na zmanjšanje tveganj. Zanimiva so bila tudi razmišljanja **Marka Lekšeta** iz novomeškega Revoza, ki je sprožil razpravo na temo pričakovanih upravičenih odjemalcev. Kot je poudaril, v podjetju namenijo veliko pozornosti proučevanju vseh stroškov, tako tudi tistim za porabljeno energijo. Kot ugotavljajo, tudi energija postaja vse bolj globalna dobrina, tako da so prepričani, da bi se morali tudi stroški za električno energijo v prihodnje približati evropskemu povprečju. Pri tem pa od samega odprtja trga poleg znižanja cen pričakujejo tudi povečanje kakovosti dobav, saj so z merjenjem dogajanj v podjetju ugotovili, da jim nihanja napetosti in druge motnje v dobavi povzročajo precejšnje zastoje in z njimi povezano škodo v proizvodnji, zaradi neustrezne kakovosti električne energije pa so tudi pogostejše okvare na napravah, kar je znova povezano z višanjem stroškov. V Revozu pogrešajo tudi večjo navzočnost upravičenih odjemalcev pri pripravi ustreznih standardov in pravilnikov, v prihodnje pa od dobaviteljev pričakujejo tudi večje sodelovanje v procesih energetskega menedžmenta. Na težave, povezane z zanesljivostjo oskrbe, je opozoril tudi predstavnik tovarne zdravil Krka Andrej Paternost, ki je navzočim predstavil konkreten primer škode zaradi izpada dobave električne energije izpred dveh let. Kot je dejal, jim je takratni daljši izpad po izračunu škode zaradi izgube surovin, izpada proizvodnje in ekoloških vplivov

povzročil za najmanj 230 tisoč evrov stroškov, ocena potencialne škode pa je znašala celo blizu pol milijona evrov. Zato je še enkrat poudaril, da prevelikokrat pozabljamo, da je poleg cene pomembna tudi sama kakovost električne energije. Tako bi si odjemalci želeli, da bi bil delež omrežnine namenjen tudi zviševanju kakovosti oskrbe in ne zgolj ohranjanju obstoječega stanja elektroenergetskega omrežja.

PRIČAKOVANA OŽIVITEV POVEZAV Z BALKANOM

Popoldanski del konference o slovenskem organiziranem trgu z električno energijo je bil namenjen energetske trgov v srednji in vzhodni Evropi ter na Balkanu. Poleg **mag. Vekoslava Korošca**, direktorja Elessa, so poglede na organiziranje energetske trgov, izkušnje in priložnosti predstavili tudi **Pavol Vnuk** (Entrade, Švica), **mag. Thomas Oerte** (Estag, Avstrija), **Marjan Kokol** (APT, Avstrija), ter tudi predstavniki elektroenergetskih ustanov iz Italije, Nizozemske, Hrvaške ter Bosne in Hercegovine. Na konferenci je bilo med drugim poudarjeno, da ima Slovenija izjemno

pomembno geografsko lego z vidika elektroenergetskih omrežij. Naša država se nahaja na pomembnem stičišču treh energetske trgov, kot so italijanski na zahodu, balkanski na jugovzhodu ter severni, kamor sodijo Avstrija, Češka in Nemčija. Ti trgi se med sabo zelo razlikujejo po elektro prenosnih zmogljivostih, cenah ter primanjkljajih in presežkih električne energije. Bistveno pa je, da obstajajo velike možnosti za trgovanje med njimi in da se precej trgovskih poti steeka prav preko Slovenije. Kot pojasnjuje državni sekretar za energetiko **dr. Robert Golob**, se mora Slovenija uveljaviti kot most oziroma trgovsko stičišče med omenjenimi energetskeimi trgi, kjer naj bi se v čim večji meri sklepali posli. In ta konferenca je v resnici potrdila velik interes tujih udeležencev, da bi v Sloveniji našli zanesljivega partnerja, preko katerega bi lahko trgovali z električno energijo. To seveda ni Trgel, ampak Borzen, ki naj bi se do konca leta na tem področju uveljavil kot mednarodni akter. Trenutno je v prednosti pred graško borzo, pa tudi pred Italijani, Madžari in Hrvati. Vendar pa mora to prednost tudi dejansko izkoristiti in svoj položaj v prihodnje še izboljšati.

To pomeni, da mora Borzen dokazati, da so posli, ki se sklepajo na slovenski borzi, za tuje udeležence zanesljivi. V primeru dogovora med strankami mora namreč zanesljivo delovati sistem finančne poravnave, kar pomeni, da je treba med tržnimi partnerji ustvariti ustrezno raven poslovnega zaupanja. Druga izjemno pomembna stvar pa je, da je treba stalno zagotavljati dovolj velike količine energije, s katerimi se bo na borzi trgovalo. To je seveda nujen pogoj, da se bodo cene lahko oblikovale, in sicer take, ki bodo nihale in odražale dejanske stroške. Ko bo zagotovljeno dovolj ponudbe, bo tudi dovolj povpraševanja. Skratka, prvi dan konference je minil v znamenju razprave o možnostih, kako naj bi v Slovenijo pritegnili vse trgovce iz omenjenih držav, da bi preko Borzena sklepali vse posle na področju trgovanja z električno energijo. Na drugem konferenčnem dnevu pa so udeleženci razpravljali predvsem o tehničnih vprašanjih trgovanja z električno energijo.

BRANE JANJČ
MIRO JAKOMIN

ŠPANJA

KONČANA SAGA S HIDROCANTABRICOM

Po dveh letih pogajanj je končno znano, kdo je največji lastnik podjetja Hidrocantabrico – Electricidade de Portugal (EDP). Portugalsko podjetje ima tako v lasti 40-odstotni delež španskega podjetja, na ta račun pa se je zmanjšal delež nemškega EnBW, ki ima zdaj 35 odstotkov njegovih delnic in ne več 65, preostalih 25 odstotkov delnic pa je v lasti banke CajAstur.

Kupčijo mora potrditi še Evropska komisija, odobrili pa sta jo že španska in portugalska vlada, ki nameravata v kratkem podpisati tudi protokol o skupnem iber-skem elektroenergetskem trgu, ki naj bi začel delovati prihodnje leto. Kot je zapisano v pogodbi o deležih v podjetju Hidrocantabrico, lahko kateri od treh lastnikov proda svoj delež šele po letu 2005, vendar ne sme imeti nobeden delničar v lasti več kot 49 odstotkov delnic. EDP in Hidrocantabrico sta skupaj tretje največje elektroenergetsko podjetje na polotoku, in sicer za Endeso in Ibedrolo. Skupaj proizvedeta 9600 MW električne energije, imata pa šest milijonov porabnikov.

FRANCIJA

KAR 18 PODJETIJ BO URAVNOTEŽILO SISTEMSKO IZGUBE

Francoski upravitelj elektroenergetskega omrežja RTE je v začetku decembra lani izbral ponudnike, ki bodo nadomestili 5,8 TWh električne energije, ki se bodo izgubile med prenosom v prvi polovici letošnjega leta. Na razpis se je prijavilo 23 podjetij, RTE pa jih je izbral 18, in sicer: AEP Energy Services, Dynergy, EDF Trading, Innogy, TotalFinaElf Gas & Power Ltd in TXU EET iz Velike Britanije, ATEL, AXPO, EGL in BKWf – FMB Enegie SA iz Švice, Compagnie Nationale du Rhone in RHODIA Energy iz Francije, Electrabel iz Belgije, E.ON Trading in RWE Trading iz Nemčije, Norsk Hydro iz Norveške, Union Fenosa iz Španije ter Verbund iz Avstrije. Omenjena podjetja bodo nadomestila približno dva odstotka energije, ki se je bo preneslo po omrežju od 1. januarja do 30. junija. Omenjeni razpis je že tretji, odkar se je RTE ločil od Electricité de France. V drugi polovici junija so na njem izbrali 17 ponudnikov, ki so nadomestili 3,1 TWh izgubljene električne energije.

POTRJENA OMREŽNINA ZA LETO 2002

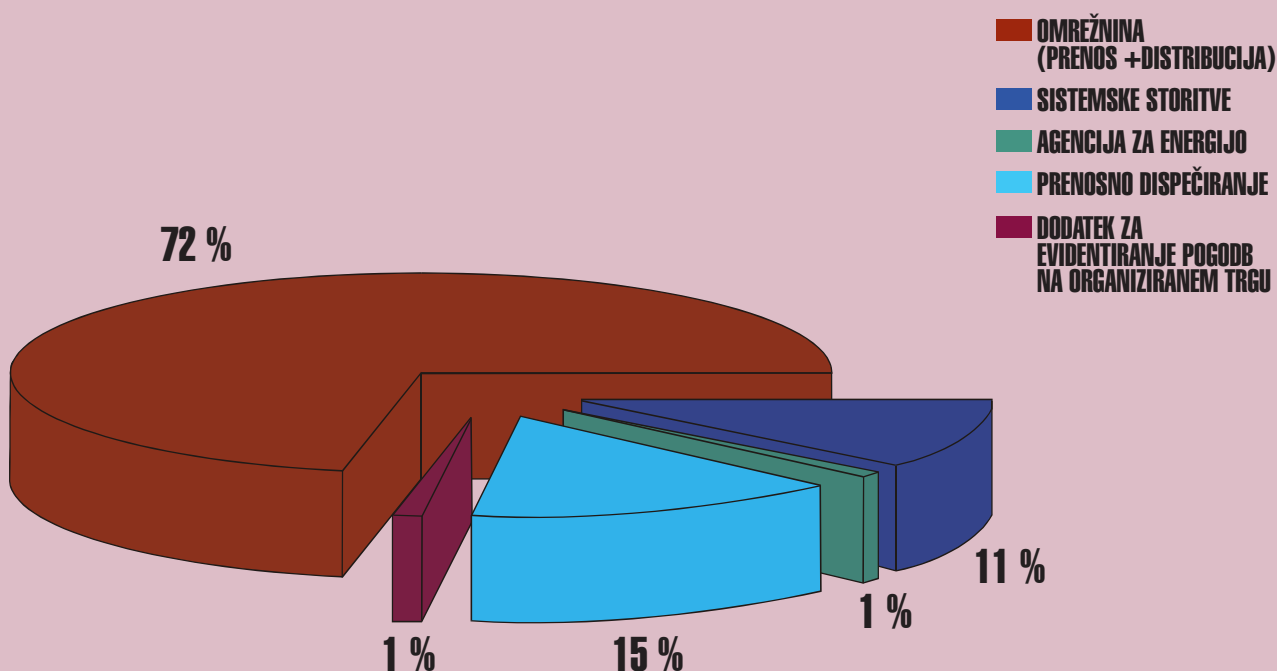
Konec lanskega leta so predstavniki Agencije za energijo predstavili svoje dosedanje delo in cene za uporabo elektroenergetskih omrežij v letu 2002. Predčasna sprostitvev uvoza naj bi prispevala k nemotenemu delovanju trga z električno energijo.

Dogajanja na elektroenergetskem področju so bila tudi zadnji lanski mesec precej živahna, saj je vlada na seji 13. decembra sprejela vrsto ukrepov, pomembnih za poslovanje elektroenergetskih podjetij v letu 2002. Tako je bila najprej potrjena letošnja količinska elektroenergetska bilanca, na podlagi ocenjenih podatkov pa sprejet tudi sklep o predčasnem odprtju trga za vse upravičene odjemalce z letno porabo več kot 100 GWh

oziroma v obsegu 23,6 odstotka predvidene porabljene električne energije. Za delno predčasno odprtje trga se je vlada odločila zaradi zagotovitve preglednosti delovanja energetskega trga in v izogib cenovnim in drugim neskladjem na trgu, do katerih bi lahko prišlo zaradi predvidenega pomanjkanja domače električne energije zlasti v drugi polovici leta, ko naj bi Hrvaška znova začela prevzemati polovico električne energije iz

Krškega. S tem je šest največjih odjemalcev, in sicer Talum, tri največje železarne iz koncerna Slovenske železarne, Tovarna dušika Ruše in Vipap Krško, že 1. januarja letos dobilo možnost samostojnega uvoza potrebnih količin električne energije. Hkrati je vlada Elesu naložila, da za potrebe prodaje električne energije na organiziranem trgu dodatno uvozi 400 GWh električne energije ter tudi, da mora na njem ponuditi vso prednostno odkupljeno energijo od TE Trbovlje in TE-TOL v približnem obsegu 900 GWh. Tako naj bi zagotovili likvidnost trga in konkurenčne cene električne energije tudi za tiste odjemalce, ki v letu 2002 sicer še ne bodo imeli neposredne možnosti za uvoz elektrike iz tujine. Ob tem je bil sprejet še sklep, da se zniža povprečna letna cena, po kateri je upravljalec prenosnega omrežja dolžan odkupiti vso proizvedeno električno energijo v TE-TOL na največ 13,6 tolarja za kWh, s čimer je bila zagotovljena odkupna cena usklajena z ravno, ki velja za druge kvalificirane proizvajalce. Drugače pa je vlada na omenjeni seji še sklenila, da se del stroškov evidentiranja bilateralnih pogodb s strani odjemalcev v prehodnem obdobju do popolnega odprtja trga januarja 2003 Borzenu pokriva iz naslova cene za uporabo omrežij, pri čemer znaša vi-

SKUPNI DELEŽI V CENI ZA UPORABO OMREŽJA ZA LETO 2002

Agencija za energijo je lani odigrala pomembno vlogo.

šina dodatka za delovanje organiziranega trga z električno energijo za leto 2002 trideset tolarjev za MWh. Vlada je skladno s tem potrdila tudi spremembo pravilnika o cenah za uporabo elektroenergetskega omrežja, ki so ga pripravili na Agenciji za energijo in ki prinaša nekoliko drugačen razrez omrežninskega kolača.

OPRAVLJENO VELIKO DELO

Po potrditvi sprememb pravilnika o omrežnini so se tudi v Mariboru odločili, da javnosti podrobneje predstavijo svoje delo v letu 2002 in tudi izhodišča, ki so jih vodila k oblikovanju novega predloga o oblikovanju cen za uporabo prenosnega in distribucijskih omrežij. Direktor agencije **dr. Jože Koprivnikar** je uvodoma poudaril, da je agencija uspešno izpeljala poslovne načrte za leto 2001 in s svojim delom veliko prispevala k zagotovitvi razmer za delovanje trga z električno energijo. Tako je uspešno izpeljala postopek za izdajo licenc, pri čemer je lani prejela kar 661 vlog za izdajo licenc za opravljanje različnih energetskih dejavnosti in do srede decembra tudi izdala 606 odločb, od katerih je 576 že pravnomočnih. Predstavniki agencije so imeli veliko dela tudi v povezavi z odločanjem o pritožbah, povezanih z razpisom za dostop do elektroenergetskega omrežja za uvoz električne energije v letu 2002, ki je bil pozneje razveljavljen. Še več truda pa je terjala priprava pravilnika za določitev cen za uporabo elektroenergetskih omrežij in kri-

terijev za upravičenost stroškov, ki je bil eden ključnih dokumentov za formalno odprtje trga z električno energijo 15. aprila lani. Ob tem ne gre pozabiti tudi na sodelovanje pri oblikovanju poznejših vsebinskih sprememb tega dokumenta in ne nazadnje tudi na pripravo novega cenika za uporabo prenosnega in distribucijskih omrežij v letu 2002. Pri tem je treba upoštevati, je dejal dr. Jože Koprivnikar, da so vse našete dejavnosti potekale pod pritiski hitrejšega vzpostavljanja trga z električno energijo, kakor je bilo to sprva načrtovano, ter da so vsi pomembni akterji, vključno z Agencijo za energijo, tudi po mednarodnih merilih v letu 2001 dejansko opravili veliko delo.

OMREŽNINA KLJUČNI POSLOVNI ELEMENT

Kot že rečeno, je Agencija v minulem letu veliko pozornosti namenila oblikovanju cen za uporabo elektroenergetskih omrežij, saj te za prenosno in distribucijska podjetja pomenijo določitev sredstev potrebnih za opravljanje z zakonom določenih reguliranih dejavnosti ter tudi sredstev potrebnih za razvoj. Pri tem gre še za posebej občutljivo vprašanje, ki lahko vpliva na zanesljivost dobave z električno energijo, zato so se ga v Agenciji lotili še s posebno previdnostjo. Sicer pa je bila za določanje cen za uporabo omrežij uporabljena netransakcijska metoda poštna znamka, ki pomeni sistem enotnega obračunava-

nja uporabe omrežja ne glede na dolžino prenosne poti. To metodo so uveljavili za vse napetostne nivoje in za vse vrste uporabnikov, pri čemer uporabo omrežja plačujejo samo odjemalci, proizvajalci pa delež le v primeru, ko je zaradi njih potrebna okrepitev povezovalnih daljnovodov. Drugače pa pomeni cena za uporabo omrežij znesek, ki ga plača odjemalce električne energije na določenem napetostnem nivoju glede na odjemno skupino in v odvisnosti od obračunske moči ter od prenesene in distribuirane energije. Delež cene za uporabo elektroenergetskih omrežij je višji pri odjemalcih na nizki napetosti kot pri odjemalcih na srednji in visoki napetosti. Pri tem cena za uporabo omrežij vsebuje delež omrežnine za prenosno omrežje, delež omrežnine za distribucijsko omrežje, delež za sistemske storitve, delež za delovanje Agencije za energijo, delež za prednostno dispečiranje ter že omenjeni delež za evidentiranje pogodb na organiziranem trgu. Pri oblikovanju cen za leto 2002 smo skušali tovrstne stroške za največje odjemalce čim bolj zmanjšati, je dejal dr. Jože Koprivnikar, saj smo prepričani, da lahko tako spodbudimo gospodarski razvoj in konkurenčno sposobnost kapitalsko in delovno intenzivnih panog. Z razgaljenjem cene na delež, ki ga odjemalci plačujejo za porabljeno energijo, in na delež, namenjen stroškom za uporabo omrežja, pa smo tudi pokazali, kje je pravzaprav mogoče najhitreje doseči racionalizacijo. Ob tem gre poudariti, da spremenjena cena za uporabo elektroenergetskega omrežja ne bo vplivala na končno ceno električne energije za tarifne odjemalce ter da bodo dobavo električne energije gospodinjstvom tudi v letu 2002 izvajala podjetja, ki so to počeli na lokalni ravni že doslej. Sicer pa bo Agencija za energijo po besedah njenega direktorja tudi v letu 2002 skušala storiti vse, da bo električne energije za vse dovolj, saj gre kljub vsem spremembam in trgu vendarle za predvidljive procese in za preveč strateško dobrino, da bi lahko kdor koli upravičil njeno pomanjkanje.

BRANE JANJČ

AGENCIJA PODPIRA ODLOČITEV ELEKTRODISTRIBUCIJE

Elektroinštitut Milan Vidmar je lani pripravil študijo z naslovom Finančna analiza ekonomske prognoze poslovanja podjetij distribucije v obdobju od leta 2001 do 2006. V bistvu gre za več študij, ki naj bi jih obravnavali na nadzornih svetih elektrodistribucijskih podjetij in jih nato posredovali Agenciji za energijo, saj so distributerji že večkrat opozorili na potrebo po zvišanju omrežnine. Okvirno informacijo o tej problematiki so nam posredovali v GIZ-u distribucije električne energije (o tem smo na kratko že poročali), za dodatna pojasnila pa smo zaprosili tudi vodstva distribucijskih podjetij in vodstvo Agencije za energijo.

Kot so sporočili iz uprave delniške družbe **Elektro Gorenjska**, se je njihov nadzorni svet konec novembra lani seznanil z informacijo o Finančni analizi ekonomske prognoze poslovanja javnega podjetja Elektro Gorenjska v obdobju od 2001 do 2006, ki jo je izdelal EIMV. Nadzorni svet se je strinjal, da uprava Agenciji za energijo posreduje to analizo z namenom, da bo ta pri določanju omrežnine za leto 2002 upoštevala ugotovitve iz analize. Kot je pokazal rezultat omenjene analize, je z upoštevanjem cenika za obračun omrežnine finančni izid poslovanja gospodarske javne službe Elektro Gorenjska zelo neugoden, kar vpliva na poglobljanje izgube, naraščanje zadolženosti, upadanje plačilne sposobnosti podjetja, neekonomičnost poslovanja, upočasnjevanje investicijskega vlaganja v omrežje ter na pa-

danje kakovosti dobave električne energije v omenjenem obdobju. Za gospodarno poslovanje gospodarske javne službe Elektro Gorenjska (upravljanje distribucijskega omrežja, distribucija električne energije, dobava električne energije tarifnim odjemalcem) je treba kar precej povečati cene iz cenika za obračun deleža omrežnine za uporabo distribucijskega omrežja in opraviti tudi ustrezno korekcijo tarifnega sistema tarifnih odjemalcev. Poleg tega se je v analizi pokazalo, da spremenjeni način obračuna sistemskih storitev po predlaganem ceniku obračuna omrežnine (obračun po moči na kWh) v nasprotju z veljavnim (obračun po energiji) neugodno vpliva na dejavnost tarifnega odjema, saj ta plačuje večino sistemskih storitev, kar je dodatna obremenitev te dejavnosti. Sicer pa je analiza pokazala tudi na

problem prevzema energije od kvalificiranih proizvajalcev, ki je po zakonu obvezen in izredno obremenjuje dejavnost upravljanja distribucijskega omrežja, ki naj bi se financiral le iz omrežnine. Pri tem lahko prihaja do navzkrižnega financiranja med dejavnostma dobave električne energije tarifnim odjemalcem in upravljanja distribucijskega omrežja, kar pa je po energetskem zakonu nedopustno. Zato bi prevzem od kvalificiranih proizvajalcev lahko ustrezno rešili z dodatkom k omrežnini v obliki prednostnega dispečiranja, so še sporočili iz omenjene uprave.

KAJ MENIJO V AGENCIJI ZA ENERGIJO

Po besedah **prof. dr. Jožeta Koprivnikarja**, direktorja Agencije za energijo, so bili seznanjeni, da so distribucijska podjetja naročila študijo v zvezi z ekonomsko prognozo poslovanja javnih podjetij elektrodistribucije ter tudi s tem, da študijo izdeluje ugleden EIMV, s katerim dobro sodelujejo tudi sami. Od nekaterih podjetij so dobili delni vpogled v študijo in bili z njihove strani obveščeni z delom študije, vendar pa študije niso v celoti prejeli v analizo. Kot je ob tem dejal, v Agenciji za energijo podpirajo odločitev javnih podjetij elektrodistribucije, da so se odločila za izdelavo take študije. S tem so se dejansko delno lotila določene vrste mikro benchmarkinga, kar v bistvu pomeni,

***d**irektor Agencije za energijo prof. dr. Jože Koprivnikar: »Vse omenjene poteze javnih podjetij elektrodistribucije v agenciji pozdravljamo. Menimo, da bomo glede na dobro sodelovanje in nadaljnjo kooperativnost vsi skupaj lažje prišli do začrtanega cilja, ki bo nastavljen z regulativnim okvirjem. V agenciji računamo na to, da bodo javna podjetja elektrodistribucije skupaj z Elektroinštitutom Milan Vidmar podrobneje predstavila potek in rezultate študije, na podlagi katere bo lažje sprejemati sklepe.«*

Foto Dušan Jez

da podjetja sama ugotovijo, kako bodo lahko dolgoročno v svojem poslovnem okolju delovala, in se na podlagi takih ugotovitev tudi lažje odločala v smeri dobrega poslovanja. To je v tujini normalen proces ter z vidika dobrega poslovanja podjetja celo potreben.

Poleg tega je prof. dr. Koprivnikar povedal, da Agencija za energijo sodeluje tako z javnimi podjetji elektrodistribucije kot z EIMV-jem. Glede na to, da v agenciji dopolnjujejo metodologijo za določanje cen za uporabo elektroenergetskih omrežij in postavljajo petletni regulativni okvir, bo tesno sodelovanje z reguliranimi podjetji in inštituti potrebno. Omenjena študija bo tako ob sodelovanju s podjetji veliko pripomogla k še boljši nastavitvi regulativnega okvirja v letu 2003. Je pa samo ena izmed delov v celotnem mozaiku in pokriva finančni del poslovanja. Prav tako v agenciji verjamejo, da so podjetja v enaki meri, kot so se lotila finančne analize dolgoročnega poslovanja, tudi že pripravila druge načrte, ki bodo pripomogli k boljši nastavitvi regulativnega okvirja v letu 2003, in sicer v delih, ki se nanašajo na dolgoročne investicijske načrte in na problematiko vrednosti osnovnih sredstev.

Sicer pa je prof. dr. Koprivnikar še pojasnil, da se v Agenciji za energijo zavedajo problematike cen za uporabo elektroenergetskih omrežij in omrežnin, pri katerih elektroenergetska podjetja čutijo posledice odločitev v preteklosti, torej dejanskega stanja, vendar je do zdaj bilo treba zaradi prehoda na nove pogoje, ki mora potekati zvezno, upoštevati mnoge omejitve. Vendar pa bodo s problematiko omrežnin ob nastavitvi regulativnega okvirja seznanili tudi vlado RS, ki ji kot večinskemu lastniku teh podjetij mora biti v interesu, da bodo podjetja ekonomsko učinkovita.

Kot je videti, omenjena problematika še zdaleč ni enostavna. Ker razpolagamo le z delnimi podatki, bi občutljivo zadevo v tem trenutku težko objektivno komentirali. V prihodnje bomo skušali pridobiti še mnenje Elektroinštituta Milan Vidmar.

MIRO JAKOMIN

SPLOŠNI SPORAZUM EVROPSKE FEDERACIJE TRGOVCEV Z ENERGIJO (EFET) 1. DEL

Evropska federacija trgovcev z energijo (EFET) je razvila splošni sporazum za dobavo in prevzem električne energije, ki se v državah EU vse pogostejše uporablja kot pogodbeni podlaga za sklepanje kupoprodajnih pogodb. Splošni sporazum EFET bo lahko pomenil pogodbeno podlago tudi za vse bolj številne slovenske udeležence na odprtem trgu z električno energijo.

Sprostitev trga z električno energijo in prost dostop do omrežja sta v panogo privabila številne nove udeležence, ki se nagibajo k oblikovanju nestandardiziranih pogodb po svojih željah. V preteklosti je pri trgovanju na veliko obstajalo veliko število različnih pogodb, saj je imel vsak udeleženec svoje posebne interese, ki jih je želel uveljaviti v pogodbah. Takšne razlike med pogodbami ovirajo razvoj trga, saj omejujejo likvidnost, udeležnost več strank pri posameznih transakcijah, povečujejo transakcijske stroške in zahtevajo dolge, drage in zahtevne postopke usklajevanja. S standardizacijo pogodb za fizično dobavo se želi spodbuditi razvoj učinkovitega trga z električno energijo. Študija Electricity Sans Frontiere, PriceWaterhouseCoopers je namreč pokazala, da v primeru 45 odstotkov anketiranih podjetij fizični proces in pravne nejasnosti pri kupovanju in prodaji električne energije pomenijo eno največjih ovir pri trgovanju. Po obdobju dvostranskih pogodb, oblikovanih vsakokrat glede na zahteve in pogajalsko moč pogodbenih strank, je naslednji potreben korak v smeri ustvarjanja likvidnega, transparentnega in učinkovitega trga proces standardizacije pogodb za kupoprodajo na veliko. Čeprav še vedno obstajajo številne pravne, regulatorne, politične in druge ovire, pa omogoča standardizacija pogodb določil razvoj delu-

jočega trga z električno energijo. Zato obstajajo na številnih koncih sveta, kjer prav tako kot v Evropi poteka proces deregulacije trga z električno energijo, prizadevanja za oblikovanje bolj ali manj standardiziranih pogodb. Tako obstajajo standardizirane vrste pogodb za trgovanje na prostem trgu v skandinavskem Nordpoolu, v CALPOL-u v Kaliforniji, v Veliki Britaniji se uveljavlja NETA (new electricity trading agreement). Najmočnejša organizacija v Evropi, ki se zavzema za standardizacijo pogodb na prostem trgu z električno energijo in plinom, Evropska federacija trgovcev z energijo (European Federation of Energy Traders, skrajšano EFET), je razvila splošni sporazum za dobavo in prevzem električne energije (general agreement concerning the delivery and acceptance of electricity, v nadaljevanju splošni sporazum), ki se vse pogostejše uporablja kot pogodbeni podlaga za sklepanje pogodb za fizične dobave oziroma opcije za fizične dobave električne energije. Sporazum je javno dostopen na internetni strani <http://www.efet.org>. Splošni sporazum je standardiziran terminski posel. Njegov namen je vpeljati red in transparentnost na prosti trg - z opredelitvijo skupnih pogojev transakcij - ter povečati likvidnost, fleksibilnost in varnost trgovanja. Skupni pogoji skušajo na

uravnotežen in nepristranski način opredeliti odgovornosti in pravice tako nakupne kot prodajne strani. Sporazum omogoča fleksibilnost, saj z izpolnjevanjem izbirne pole in dodatkov strankam omogoča, da do neke mere po svojih željah opredelijo medsebojna razmerja, pravice in obveznosti, tveganja in proizvode, ki jih želijo kupiti ali prodati. Vrednost splošnega sporazuma je torej v tem, da vse pogodbeni stranke zavezujejo ista določila, kljub temu pa se pogodba v procesu pogajanj do določene mere lahko prilagodi. Kljub uporabi tovrstnih splošnih sporazumov pa mora vsak udeleženec še vedno sprejemati svoje lastne odločitve, za sprejemanje le-teh pa je potrebno poznavanje trga, spremljanje razvoja cen na trgu, ustrezen sistem obvladovanja tveganj in še marsikaj. Glede na vpetost slovenskega elektrogospodarstva v evropska elektroenergetska dogajanja ter napredujoči proces deregulacije in liberalizacije trga lahko prej ali slej pričakujemo uveljavitev oziroma vsaj zgledovanje po rešitvah, ki jih ponuja splošni sporazum, tudi v Sloveniji.

STRUKTURA SPLOŠNEGA SPORAZUMA EFET

Z odprtjem trga se je pojavila potreba po jasnejši in natančnejši opredelitvi obveznosti in dolžnosti pogodbenih strank, kar pomeni tudi obsežnejši in spremenjen pogodbeni režim. Splošni sporazum EFET kot celota je v verziji z decembra 2000 sestavljen iz naslovne strani k splošnemu sporazumu, splošnega sporazuma (general agreement concerning the delivery and acceptance of electricity), izbirne pole (election sheet), dodatka z opredelitvijo pojmov (defined terms), štirih dodatkov, ki se nanašajo na ločena potrdila posameznih pogodb (confirmation of individual contract) ter dodatka za trgovanje preko državnih ali drugih meja (cross border annex). Splošni sporazum vsebuje standardizirana pogodbeni določila, medtem ko se vsebina posamezne pogodbe natančneje opredeli oziroma prilagodi v pogajanjih ob vsaki transakciji posebej, in sicer v izbirni poli in dodatkih k pogodbi, ki skupaj s splošnim sporazumom tvorijo celoto. Bolj podrobno vsebino splošnega sporazuma opredeljujemo v nadalje-

Nadaljevanje na str. 37

Foto arhiv

vanju. Izbirna pola se sklicuje na posamezna določila splošnega sporazuma in omogoča pogodbenima strankama, da v procesu pogajanj hitro in fleksibilno sprejmeta ali zavrneta posamezna določila ter opredelita posebne elemente posamezne pogodbe, kot so razni podatki o pogodbenih strankah, vrsta in višina garancij in zavarovanj, ime banke, številka računa in podobno.

Dodatka 2 a in 2 b k splošnemu sporazumu se nanašata na potrditev posamezne pogodbe v primerih, ko je pogodbeni cena električne energije fiksna oziroma ko drsi. S tem dodatkom se opredelijo osnovni parametri dogovora oziroma pogodbe, kot so količina električne energije, obdobje, cena, profil, zmogljivost, točka dobave, napetostni nivo. Dodataka 2 c in 2 d se nanašata na potrditev posameznih nakupnih oziroma prodajnih opcijskih pogodb: tudi tu gre za isti namen kot v primeru dodatkov 2 a in 2 b, pomembne razlike pa se nanašajo predvsem na določitev vrste opcije, določitev roka zapadlosti opcije, premijo ter datum plačila premije. Dodatek 3 se nanaša na trgovanje preko meja.

Predmet sporazuma je splošno opredeljen kot nakup, prodaja, dobava oziroma prevzem električne energije ter opcije na nakup, prodajo, dobavo oziroma prevzem, konkretno pa je predmet sporazuma definiran v posameznih pogodbah.

Opredelitev pojmov sledi v dodatku, in sicer z namenom, da se poenoti razumevanje posameznih uporabljenih terminov v pogodbi. Namen definicij je med drugim tudi ta, da ima vsaka stranka jasno predstavbo o sklenjenem dogovoru in da se zmanjša število možnih nesporazumov. Število sporov na odprtem trgu z električno energijo namreč praviloma precej naraste. Številni strokovni izrazi imajo v strokovni javnosti sicer nedvoumen in enoznačen pomen, kljub temu pa vedno obstajajo možnosti za različno razumevanje in tolmačenje pojmov. Poleg tega so se uveljavljenim terminom pridružili številni novi pojmi, ki terjajo razlago. Sporazum opredeljuje tudi načine potrditev posameznih pogodb, predvideva se ustna ali kakšna druga potrditev, predvideni pa so tudi pisni ugovori, pooblaščen osebe za sklepanje pogodb pa so zna ne vnaprej.

OPREDELITEV OSNOVNIH OBVEZNOSTI IN TVEGANJA

V določilih splošnega sporazuma so opredeljene temeljne obveznosti dobave oziroma prevzema električne energije ter izdelave in prijave voznih redov. V primeru opcijskih pogodb so opredeljene obveznosti glede plačila premije, izvrševanja opcij, roka zapadlosti in podobno. Ustreznost kakovosti električne energije je v sporazumu opredeljena z električnim tokom, frekvenco in napetostjo, v skladu z veljavnimi standardi, prenos pravic in tveganj pa je splošno določen z opredelitvijo točke dobave. Opredeljena je tudi obveznost izmenjave dokumentacije o posameznih transakcijah ter na splošno tudi povračilo stroškov v primeru neizpolnjevanja obveznosti ene od pogodbenih strank. V naslednji številki bomo kratko predstavili še preostala glavna poglavja splošnega sporazuma EFET, navedli novosti v EFET pogodbi, navedli nekaj možnih predlogov rešitev ter opredelili možno vlogo tega sporazuma v specifičnih slovenskih razmerah.

MAG. KLEMEN PODJED

BENCHMARKING KOT ORODJE za trg

Za benchmarking imamo številne definicije. Morda je še najenostavnejša tista, ki pravi, da benchmarking pomeni izboljšati pri sebi, kar je mogoče z učenjem od drugih. V gospodarstvu je to že uveljavljeno orodje vodilnih delavcev pri vodenju podjetij. V zadnjih petih letih pa se v tujini pojavlja tudi v javnem sektorju kot orodje za modernizacijo državne uprave in javnih služb.

Ena izmed tipičnih značilnosti pri klasičnem gledanju na benchmarking je, da se tovrstne analize po navadi delajo izključno v okviru istovrstnih dejavnosti, kljub temu da podjetja že veliko vedo o svojem področju in tudi veliko o svoji konkurenci. Vendar je mogoče in hkrati tudi smotno, da določene aktivnosti, ki so sestavni del poslovanja, primerjamo z istimi aktivnostmi v podjetjih iz drugih uspešnih panog, in to ne glede na to, da gre za različno panogo. Tako pride mo iz »začaranega kroga pričakovanih rezultatov«. Na primer primerjava kriterijev zadovoljnosti potrošnikov po različnih parametrih je mogoča med različnimi panogami. Skoraj vsako vsebino, proces ali aktivnost lahko analiziramo. Celo za aktivnosti in procese, ki niso neposredno primerljivi, lahko uporabimo funkcionalni ali splošni benchmarking. Vrste benchmarkinga se razlikujejo glede na namen in tip dejavnosti. Standardna delitev na posamezne vrste benchmarkinga je naslednja:

- strateški BM (uporablja se za izboljšanje lastne dolgoročne strategije in ugotavljanja globalnih pristopov, ki jih uporabljajo tisti, ki so najuspešnejši. Podjetja želijo spoznati, kakšne strategije uporabljajo najboljši.
- konkurenčni BM (uporabljajo

podjetja takrat, ko želijo pretehtati svoje pozicije na trgu, in je običajno narejen v skupini podjetij, ki sodijo v isto panogo)

- procesni BM (uporabijo podjetja običajno takrat, ko se osredotočijo na izbiro specifičnega procesa in samo ta proces primerjajo v isti panogi)
- funkcionalni ali splošni BM (se uporablja, ko gre za primerjavo iste aktivnosti, ki se odvija v različnih sektorjih ali panogah)
- notranji BM (uporabljajo velike organizacije, ki poslujejo na različnih lokacijah oziroma na različnih geografskih območjih)
- zunanji BM (zajema analiziranje drugih podjetij, ki so najboljša v isti panogi v isti državi)
- mednarodni BM (uporablja se takrat, ko se želimo primerjati z najboljšimi kjer koli na svetu). Zanj je potrebno več časa, denarja in virov podatkov. Ugotovitve pa - zaradi nacionalnih razlik, ki izhajajo iz posebnosti poslovanja v posameznih okoljih - zahtevajo skrbne premisleke

Ko se odločamo za posamezno vrsto benchmarkinga, moramo upoštevati, katere cilje želimo doseči, kateri vidiki bodo analizirani, koliko časa in virov je na razpolago, kolikšne so izkušnje pri izvajanju in kakšna je do-

stopnost do podatkov za ugotavljanje »najboljše prakse«.

TRAJANJE IN CENA

Dolžina projektov je odvisna od tipa benchmarkinga in kompleksnosti analize. Po izkušnjah poznavalcev traja tovrstna analiza najmanj tri mesece. Implementacija rezultatov za doseganje najboljših praks pa zahteva več let. Cena je odvisna od tipa benchmarkinga in izbrane metodologije.

KORISTNOST BENCHMARKINGA

Benchmarking omogoča pogled na lastno podjetje iz širše perspektive. Podjetja vidijo, kje so v primerjavi s konkurenco, in slednjo spremljajo predvsem na ključnih vsebinah, kot so: kako deluje globalno konkurenčno okolje, kaj so njihovi potencialni konkurenti naredili v zadnjih treh letih, kako lahko to vpliva nanje, kaj so v tem obdobju naredili sami, kako bi bilo mogoče konkurente dohiteti ali prehiteti. Informacije iz takih analiz so naravnane na spremembo postopkov, storitev ali pa so strateške narave. Rezultati pa se uporabijo za ponovni kritičen pregled lastnih proizvodov, storitev in načina dela, za investiranje v izobraževanje zaposlenih, za skrbno spremljanje tega, kako investira konkurenca. Šele potem se je mogoče odločiti za velike investicije in za strateške usmeritve pri vodenju.

FAZE BENCHMARKINGA

Faze so naslednje: načrt, zbiranje in obdelava podatkov ali informacij, analiziranje rezultatov, priporočila, uvajanje in izvajanje, spremljanje in preverjanje. Velikokrat rezultati BM ne dosežejo faze implementacije, ker preostale faze zahtevajo dosti več časa, denarja in sprememb.

METODOLOGIJE IN TEHNIKE BENCHMARKINGA

Pri BM se uporabljajo različne tehnike, od temeljnih primerjav posameznih parametrov do kompleksnih ekonometričnih tehnik in matematičnega modeliranja. V benchmarkingu zasledimo naslednje analize:

- DEA - Data Envelopment Analysis
- SFA - Stochastic Frontier Analysis

- TFP - Total Factor Productivity
- OLS - Ordinary last squares linear regression Analysis
- UDRA - Uni-dimensional ratio analysis

Vsaka izmed tehnik primerja razmerje med inputom in outputom podjetja ter slednje z referenčno izbranim ciljem. Vendar pa je pred odločitvijo o tem, katero tehniko bomo uporabili, potrebno dobro poznavanje prednosti in slabosti vsake posamezne, saj lahko izbira določene tehnike pripe-

lje do različnega rezultata. Zato se pogosto uporabljajo glavna izbrana tehnika in dodatna za preverjanje rezultatov in morebitne korekcije, ki bi nastale kot posledica pomanjkljivosti izbrane tehnike.

BENCHMARKING ZA PROIZVODNA PODJETJA ELEKTROGOSPODARSTVA

Ob sistemskih študijah za leto 2001 je bila razpisana študija za ekonomsko področje, in sicer študija Benchmarking za slovenska elektrogospodarska

proizvodna podjetja. Na razpisu je bilo izbrano podjetje za revizijo in svetovanje Deloitte&Touche. Proizvajalci električne energije v Sloveniji so bili primerjani na ravni podjetja in posamezne elektrarne oziroma termobloka z mednarodno primerljivimi podjetji v naslednjih kazalcih:

- inštalirana zmogljivost na zaposlenega
- izraba zmogljivosti
- strošek na kWh glede na vrsto stroška
- učinkovitost (strošek obratovanja na kWh in dejanska proizvodnja na zaposlenega)

Pri strošku obratovanja na kWh amortizacija in obresti niso bile vključene pri mednarodnem benchmarkingu, in sicer zaradi različnosti načinov obračunavanja amortizaciji in knjiženja obresti. Zaradi omejenih denarnih sredstev v študiji tudi niso bili uporabljeni zahtevnejši ekonometrični modeli. Benchmarking je bil narejen na ravni podjetij in posamezne elektrarne oziroma termobloka. Ta raven se je pokazala za oteževalno okoliščino pri pridobivanju primerjalnih podatkov in je močno zmanjšala vzorec, ki je za benchmarking pomembna postavka. Rezultati mednarodne primerjave so povprečna oziroma podpovprečna stroškovna učinkovitost pri vseh proizvajalcih, razen pri Dravskih elektrarnah Maribor, in prevelika zaposlenost pri vseh proizvodnih podjetjih. Kažeta jo tako primerjani parameter proizvodnja na zaposlenega kot primerjani parameter inštalirana zmogljivost na zaposlenega. Predlog izvajalcev študije je z združevanjem proizvajalcev povečati ekonomijo obsega in tako vplivati na višje prihodke ter izrabiti sinergijske učinke na ravni holdinga za znižanje odhodkov.

Ne glede na to, da so vsebinsko rezultati študije posledica zgodovinskih okoliščin povezanih z investiranjem, posebnosti slovenskih energetskega objekta in da so bili uporabljeni podatki iz leta 1999 - pri čemer bistvene investicije po letu 1999 pri TEB, SENG in NEK niso upoštevane v analizi -, pa sklepi študije vendarle nakazujejo, koliko smo oddaljeni od primerljivih tujih podjetij. Gledano dolgoročno namreč trg v ceni ne bo priznaval zgodovinskih posebnosti domačih proizvajalcev električne energije.

BERNARDA RONUTTI

Foto Dušan Jež

OKOLJSKI ZAKONI ZA TERMoeLEKTRARNE SKLADNI Z EVROPSKIMI

Skupina za varstvo okolja oddelka za energetiko elektroinštituta Milan Vidmar je v osemdesetih letih začela izvajati monitoring pri nekaterih termo objektih. Sedaj ga izvaja pri vseh termoelektrarnah v Sloveniji v sodelovanju z njihovimi strokovnjaki. Dobro sodelovanje vseh akterjev je pripomoglo, da je Slovenija v primerjavi z drugimi kandidatkami za vstop v EU najbolj pripravljena na uporabo pravnega reda EU na področju varstva zraka.

Slovenske onesnaževalce okolja zavezujejo slovenska zakonodaja, evropska zakonodaja ter konvencije in protokoli, ki jih je Slovenija podpisala. Tako zakon o varstvu okolja in iz njega izhajajoči akti s področja onesnaževanja zraka med drugim predpisujejo emisije škodljivih snovi v zrak iz termoelektrarn, plinskih turbin in motorjev z notranjim izgorevanjem. Govori tudi o tem, koliko je okolje onesnaženo z emisijami. S področja presoje vplivov na okolje pa tudi določa, kako naj bo poročilo o presoji videti. »Iz teh aktov izhajajoči pravilniki, med njimi pravilnik o izvajanju monitoringa, predpisujejo, kdo izvaja meritve, kako jih je treba obdelati in kako prikazati,« pojasnjuje zakonske podlage za delo skupine za varstvo okolja oddelka za elektrarne na EIMV njen vodja **Andrej**

Šušteršič. Do glavnih podatkov o tem, kolikšne količine škodljivih snovi se izločajo iz termoelektrarn v okolje, je prišla skupina v osemdesetih letih z uporabo monitoringa. Dotlej se denimo ni vedelo, kakšne so emisije v TE Šoštanj, saj ta sploh ni imela tovrstnega merilnika. Kot pravi Andrej Šušteršič, je v tistih letih odigralo svojo vlogo tudi zeleno gibanje, ki je opozarjalo na poškodbe gozdov. Monitoringi so bili nasledniki obdobja visokih dimnikov, ko se je onesnaženje okolja reševalo z razredčevanjem dimnih plinov na večjih višinah. Leta 1989 so na EIMV vključili v delo mobilni laboratorij. Z njim so na primer za potrebe čistilne naprave četrtega bloka v TEŠ opravili meritve, da so dobili izhodiščne podatke o onesnaženosti okolja. »Hkrati z omenjenimi meritvami so

bili izvedeni prvi aditivni poskusi v TEŠ-u in ljubljanski TE-TOL. To je bila vmesna stopnja reševanja čiščenja dimnih plinov in je bila pomembna kot podlaga za poznejše čistilne naprave, predvsem v Šoštanju,« nadaljuje sogovornik. Sredi osemdesetih let je začela aktivno delovati skupina za varstvo zraka pri velikih energetskih objektih. Ustanovile so jo vse naše termoelektrarne (TEŠ, TET, TE-TOL in TEB), Komunalna energetika Ljubljana in EIMV z namenom, da se povezuje znanje in usmeri akcija v reševanje najbolj perečih težav. »V omenjeno skupino smo se združili vsi, ki delamo na varstvu okolja pri velikih energetskih objektih, da bi bili bolj učinkoviti. Skupina je delovala pri sprejemanju in postavljanju zakonodaje, spremljanju onesnaževanja in postavljanju politike akcijskih programov. Delo skupine je bilo prepoznavno pri vzpostavljanju monitoringa, poznavanju stanja in prepoznavanju vidnih do manj vidnih težav z onesnaževanjem z žveplovimi in dušikovimi oksidi. Pa tudi s problemi tehnoloških odpadnih vod, toplogrednih plinov, kislih padavin itd. Skupina ima veliko podporo tako v državnih institucijah kot pri samih onesnaževalcih okolja. Predvidevamo, da bomo delovali še naprej, čeprav je čutiti, da med posameznimi objekti prihaja do konkurence. Mi pa želimo delati v korist elektroenergetike kot celote,« pojasnjuje delo in vlogo skupine za varstvo zraka pri velikih energetskih objektih Andrej Šušteršič. Na vprašanje, kako je s prilagojenostjo naše okoljske zakonodaje z evropsko s tega področja, Šušteršič odgovarja, da smo na tem področju še najbolj ocenjeni. Uredba o emisijah snovi v zrak iz kurilnih naprav je ustrezna. Na evropski ravni je tudi direktiva, ki omejuje vnos snovi v zrak. Slovenska zakonodaja je za obstoječe velike kurilne naprave celo malo strožja kakor evropska, tako da nekatere stare kurilne naprave ne izpolnjujejo teh omejitev, medtem ko pri novih ni več težav. »Lani jeseni je bila sprejeta nova evropska direktiva, ki opredeljuje strožje zahteve za nove kurilne naprave. Do leta 2008 se bodo morale tudi vrednosti obstoječih starih naprav prilagoditi omejitvam za nove. To je z okoljskega stališča sprejemljivo. Vprašanje pa je, kako te strožje omejitve uresničiti, ker je tehnološki proces v termoelek-

Andrej Šušteršič

Foto Minka Skubic

TRD OREH TUDI ZA EU(2)

V decembrski številki Našega stika je bil objavljen prvi del prevoda sporočila Komisije EU v zvezi z metodologijo za analizo državnih pomoči na področju nasedlih stroškov. Drugi del sporočila Komisije podaja stališča Komisije do morebitnih pomislekov pri odobravanju državnih pomoči za nasedle investicije in do načinov financiranja teh pomoči. Gre namreč za iskanje tvornega kompromisa med splošno omejitvijo državnih pomoči in posebnostjo nasedlih investicij zaradi odpiranja notranjega trga z električno energijo.

trarnah tak, da lahko dodatno zmanjševanje povzroči škodo na objektu. To se je na primer zgodilo v Šoštanju pri četrtem bloku, kjer so bile pri zmanjševanju dušikovih oksidov težave s korozijo. Danes so dušikovi oksidi na »štirici« skladni s predpisi, njihovo nadaljnje zmanjševanje pa lahko povzroči težave. Žal Slovenija, ki ni članica EU, ne more vplivati na sprejemanje njene zakonodaje s tega področja,« je še povedal Andrej Šušteršič. Zavedati se je treba, da je reševanje okoljske problematike povezano tudi s prodorom električne energije na trg. Na srečo pa so za zdaj naše elektrarne še usklajene z obstoječo domačo in evropsko zakonodajo s področja varovanja okolja.

MINKA SKUBIC

Spolšno načelo, določeno v prvem odstavku 87. člena Pogodbe o ES je, da so državne pomoči prepovedane. Vendar pa 2. in 3. odstavek tega člena predvidevata vrsto odstopanj od tega splošnega načela. Poleg tega so v skladu z drugim odstavkom 86. člena »podjetja, ki jim je poverjeno izvajanje storitev splošnega gospodarskega pomena ali imajo značaj monopola, ki zagotavlja državne dohodke«, podrejena pravilom iz Pogodbe, posebno pravilom glede konkurence, do take mere, dokler uporaba teh pravil zakonito ali dejansko onemogoči izvajanja posameznih nalog, ki so jim bile poverjene. V nobenem primeru ne sme to vplivati na trgovanje do take mere, ki bi bila v nasprotju z interesi Skupnosti. Državna pomoč v zvezi z upravičenimi nasedlimi stroški, opredeljenimi v tem sporočilu, je načrtovana za lažji prehod elektroenergetskih podjetij na konkurenčno trgovanje z elektriko. Komisija je lahko naklonjena takim pomočem do take mere, da se izkrivljanje konkurenčnosti kompenzira s prispevkom te pomoči za doseganje določenega cilja Skupnosti, ki bi ga same tržne sile ne mogle uspešno opraviti. Resnično izkrivljanje konkurenčnosti, ki izvira iz pomoči za olajšanje prehoda elektroenergetskih podjetij iz pretežno zaprtega trga na delno liberaliziranega, ne more biti v nasprotju s skupnim interesom, če je omejen časov-

no in po učinkih, saj je liberalizacija trga z električno energijo v splošnem interesu skupnega trga skladno z 2. členom in točko t prvega odstavka 3. člena Pogodbe ES in prispeva k vzpostavitvi notranjega trga. Komisija tudi meni, da pomoč, odobrena za nasedle stroške, omogoča elektroenergetskim podjetjem zmanjšati tveganja v zvezi z njihovimi starimi obveznostmi ali naložbami in jih lahko tako spodbuja k ohranjanju naložb na dolgi rok. Končno bi brez kompenzacij za nasedle stroške obstajala večja nevarnost, da bi zadevna podjetja prevzela vse stroške svojih negospodarnih obveznosti ali garancij na svoje tarifne odjemalce.

NASEDLI STROŠKI IN DRŽAVNE POMOČI

Pomoč za kompenziranje nasedlih stroškov v elektrogospodarstvu je mogoče upravičiti tudi v povezavi z drugimi liberaliziranimi sektorji z dejstvom, da liberalizacije trga z električno energijo nista spremljala hitrejši tehnološki razvoj niti večje povpraševanje, in z dejstvom, da si je težko predstavljati, da bi se v interesu zaščite okolja, zanesljivosti oskrbe in tekočega delovanja gospodarstva Skupnosti čakalo, da se elektroenergetska podjetja spopadejo s težavami, preden se pretehta, ali se jim državna podpora odobri. Komisija meni, da sodi pomoč za nadomestitev nasedlih

stroškov med odstopanja po točki c 3. odstavka 87. člena, če olajšuje razvoj določenih gospodarskih dejavnosti, ne da bi škodljivo vplivala na tržne pogoje v nasprotju s splošnimi koristmi. Brez poseganja v posebne pogoje, ki izhajajo iz pogodb ES za jeklo in premog in za Euroatom in iz obvestil komisije o državnih pomočeh, vključujoč Smernice za državne pomoči za zaščito okolja (OJ C 72, 10.3.1994, str.3), lahko Komisija v načelu sprejme kot združljivo s točko c tretjega odstavka 87. člena Pogodbe o ES tisto pomoč za nadomestitev nasledlih stroškov, ki izpolnjuje naslednja merila:

- 4.1 Pomoč mora kompenzirati upravičene nasledle stroške, ki so bili jasno opredeljeni in izločeni. Pomoč ne sme v nobenih okoliščinah presegati zneska upravičenih nasledlih stroškov.
- 4.2 Sporazum za plačevanje pomoči mora dopuščati upoštevanje prihodnjega razvoja konkurenčnosti. Tak razvoj naj bo ocenjen zlasti na podlagi merljivih dejavnikov (cene, tržni deleži, drugi primerni dejavniki, ki jih navede država članica). Ker imajo spremembe pogojev konkurenčnosti neposreden vpliv na obseg upravičenih nasledlih stroškov, je znesek vsakokratne pomoči nujno odvisen od razvoja dejanske konkurence in bo izračun pomoči s časom upošteval spremembe ustreznih dejavnikov s ciljem oceniti stopnjo dosežene konkurenčnosti.
- 4.3 Država članica mora poslati Komisiji letno poročilo, ki podrobno opiše razvoj razmer konkurence na njenem trgu z električno energijo z navedbo med drugim sprememb, opaženih na ustreznih merljivih dejavnikih. Letno poročilo mora podrobno prikazati, kako so bili upoštevani nasledli stroški za ustrezno leto izračunani, in navesti plačane zneske pomoči.
- 4.4 Časovno upadajoči obseg pomoči za kompenzacijo nasledlih stroškov bo Komisija ob pregledu ocenila kot ugoden; to bo namreč dejansko pomagalo zadevnim podjetjem pospešiti priprave za liberalizirani trg z električno energijo.
- 4.5 Največji znesek pomoči, ki ga lahko prejme neko podjetje za

kompenzacijo nasledlih stroškov, mora biti določen v naprej. Upoštevati mora povečanje produktivnosti, ki naj bi ga doseglo podjetje.

- 4.6 Da bi se izognili vsakemu kopičenju pomoči, mora država članica vnaprej jamčiti, da ne bo plačala katere koli pomoči za reševanje ali prestrukturiranje podjetjem, ki bi morala prejeti pomoč v zvezi z nasledlimi stroški. Komisija meni, da plačilo kompenzacije za nasledle stroške, povezane z naložbami v sredstva, ki ne obetajo dolgoročne uspešnosti, ne olajšuje pre-

hoda elektrogospodarstva na liberaliziran trg in se zato ne more uvrstiti med odstopanja po točki c 3. odstavka 87. člena Pogodbe o ES.

Vsekakor se Komisija ukvarja z najbolj resnimi dvomi glede pomoči za kompenzacijo nasledlih stroškov, ki ne izpolnjujejo gornjih meril ali ki bi lahko povzročile izkrivljanje konkurenčnosti v nasprotju s skupnim interesom iz naslednjih razlogov:

1. Pomoč ni vezana na upravičene nasledle stroške, ki ustrezajo zgornji opredelitvi, ali na jasno določene in posamezne nasledle

Foto arhiv

- stroške ali presega znesek upravičenih naslednjih stroškov.
2. Pomoč je namenjena, da zaščiti vse ali nekatere dohodke iz časa pred uveljavitvijo Direktive 96/92/ES, ne da bi dosledno upoštevala upravičene nasledle stroške, ki izvirajo iz uvajanja konkurence.
 3. Znesek pomoči se verjetno ne bo prilagodil tako, da bi se upoštevale razlike med začetnimi gospodarskimi in tržnimi predpostavkami pri ocenjevanju naslednjih stroškov in njihovimi dejanskimi spremembami v času.

FINANCIRANJE POMOČI ZA KOMPENZIRANJE NASLEDNIH STROŠKOV

Države članice lahko svobodno izberejo metode financiranja pomoči za kompenziranje naslednjih stroškov, ki jih ocenjujejo kot najbolj primerne. Vseeno pa bo Komisija, da bi lahko odobrila tako pomoč, preverila, da dogovori o financiranju ne povzročajo učinkov, ki so v nasprotju s cilji Direktive 96/92/ES ali z interesi Skupnosti. Interes Skupnosti upošteva med drugim zaščito potrošnikov, prost pretok blaga in storitev ter konkurenco. Posledično ne smejo imeti finančni dogovori učinka odvracanja drugih podjetij ali novih konkurentov od vstopa na določene nacionalne ali regijske trge. Še posebej ne sme biti pomoč za kompenziranje naslednjih stroškov financirana iz obdavčenja tranzita električne energije med državami članicami ali iz davščin, ki se nanašajo na oddaljenost proizvajalca in porabnika.

Komisija bo tudi zagotovila, da bodo dogovori o financiranju pomoči za kompenziranje naslednjih stroškov izhajali iz poštenega obravnavanja upravičenih in neupravičenih odjemalcev. V ta namen bo letno poročilo iz točke 4.3 podalo razčlenitev finančnih virov za kompenziranje naslednjih stroškov glede na upravičene in neupravičene odjemalce. Kadar neupravičeni odjemalci prispevajo pri financiranju naslednjih stroškov neposredno po tarifah za nakup električne energije, mora biti to jasno navedeno. Prispevek, s katerim je obremenjena vsaka od teh dveh skupin, ne sme presegati deleža kompenziranih naslednjih stroškov, ki ustreza tržnemu

deležu ustrezne skupine odjemalcev. Kadar zasebna podjetja zbirajo sredstva za financiranje programov za pomoči za kompenziranje naslednjih stroškov, mora biti upravljanje teh sredstev jasno ločeno od upravljanja rednih sredstev teh podjetij. Podjetja, ki upravljajo ta sredstva, se ne smejo z njimi okoriščati.

DRUGI DEJAVNIKI OCENJEVANJA

Pri pregledovanju državne pomoči za kompenziranje naslednjih stroškov Komisija posebej upošteva obseg in stopnjo povezanosti zadevnega omrežja in strukturo elektrogospodarstva. Pomoč za majhno omrežje z nizko stopnjo povezanosti z ostalo Skupnostjo bo manj verjetno povzročila znatna izkrivljanja konkurence. Ta metodologija za nasledle stroške ne vpliva na uporabo smernic o regionalnih pomočeh posamezne države v regijah iz točke a tretjega odstavka 87. člena (OJ C 74, 10.3.1998, str. 9). Skladno z 2. odstavkom 86. člena Pogodbe o ES se lahko, kadar izvajanje pravil o državnih pomočeh zakonsko in dejansko zavira izvajanje posebnih nalog, ki so dodeljene podjetjem, katerim je zaupano izvajanje storitev splošnega gospodarskega interesa ali pa imajo značaj monopola, ki ustvarja proračunske dohodke, od teh pravil odstopa, če to ne vpliva na trgovanje v taki meri, ki je v nasprotju z interesi Skupnosti. Pravila iz te metodologije za državne pomoči, namenjene za kompenzacijo naslednjih stroškov zaradi Direktive 96/92/ES, se uporabljajo neodvisno od javnega ali zasebnega lastništva zadevnih podjetij. Načela iz zgornje metodologije za analizo državnih pomoči na področju naslednjih stroškov bo treba v slovenskem prostoru uporabiti v celoti in zelo natančno. Program reševanja naslednjih investicij, ki ga bo Vlada Republike Slovenije sprejela na podlagi 26. člena Energetskega zakona, bo prej moral prestati preskuse na Komisiji za spremljanje državnih pomoči, pozneje pa preverjanje in odobritev ustreznih organov EU. Negativna ocena programa na organih EU bi pomenila poleg kupa neprijetnih kritik tudi sankcije za izvoz slovenske električne energije v EU. Sklepi vlade z dne 14. junija 2001 so že vsebinsko naravnani na pravi pristop k razreševanju

problematike naslednjih naložb. Zatevajo namreč, da podjetja elektrogospodarstva in premogovništva najprej izvedejo ukrepe za povečanje učinkovitosti poslovanja in za večjo preglednost upravičenih stroškov. Posamezni ukrepi za usposobitev podjetij za kandidiranje za državne pomoči iz naslova naslednjih naložb tako predvidevajo cenitev osnovnih sredstev podjetij, izločitev poslovno nepotrebnih sredstev, izločitev nepotrebnih dejavnosti, koncentracijo kapitala in poslovnih funkcij ter normiranje stroškov. Šele po tem »očiščenju« bo mogoče oceniti realen obseg naslednjih stroškov in predlagati model pomoči. Pričakovanja o velikosti obsega upravičenih naslednjih stroškov so bila pretirana predvsem zaradi nepoznavanja strogosti kriterijev EU. V Sloveniji bo verjetno temeljno vprašanje pri določanju upravičenega obsega državne pomoči, kako razmejiti posledice prenizkih reguliranih cen električne energije v zadnjih 12 letih od posledic slabega gospodarjenja ter od vplivov odpiranja trga. Za vsakega od teh treh glavnih izvorov izgub se da opredeliti odgovorne dejavnike in primeren način odpravljanja posledic. Pri prenizkih reguliranih cenah je bila krivec država in je zato utrpela izgubo na vrednosti svoje lastnine v podjetjih, ta pa so zaradi pomanjkanja obratnih sredstev objektivno v slabšem položaju. Za slabo gospodarjenje je težko najti povračilo za nazaj, je pa nujno izvesti ustrezne ukrepe za naprej. Neukrepanje na področju učinkovitosti poslovanja pomeni nadaljevanje erozije kapitala in premoženja lastnikov podjetij. Posledice odpiranja trga bodo sicer skozi upravičene nasledle stroške najbolj elegantno kompenzirane z javnimi sredstvi, vendar je trajanje pomoči omejeno in zahteva usposobitev podjetij za tržno tekmovanje v nekaj letih ali pa bo ogrožen njihov obstoj.

MAG. OSTOJ KRISTAN

ZAČETEK DELOVANJA PODJETJA APT POWER TRADING SLOVENIJA

V prostorih Grand Hotela Union v Ljubljani sta sredi decembra predstavnik uprave Verbunda Hans Haider in direktor za distribucijo in zunanjo trgovino dr. Johann Sereinig s sodelavci najavila tudi uradni začetek delovanja hčerinskega distribucijskega podjetja APT Power Trading Slovenija, d.o.o., s sedežem v Ljubljani. V Verbundu menijo, da so z delovanjem APT v Sloveniji naredili pomemben korak pri svoji širitvi. Slovenija je s svojim geografskim položajem v osrčju jugovzhodne Evrope, z močno naraščajočo energetsko izmenjavo in zaradi obstoječih distribucijskih zmogljivosti namreč izjemno zanimiva za Verbund.

Odgovor na to, kaj je Verbund, je ponudil predstavnik uprave **Hans Haider**: »Verbund je vodilno elektro podjetje v Avstriji, ki s 76 elektrarnami pokriva približno polovico avstrijskih potreb po električni energiji. Koncern je sestavljen iz družbe Verbund in njenih hčerinskih podjetij. Električno energijo distribuiramo predvsem elektrodistribucijskim in industrijskim podjetjem tako doma kot v tujini ter Avstrijskim zveznim železnicam. Smo vodilni proizvajalec cenovno ugodne obnovljive energije v Evropski uniji. Verbund ima kot hidroenergetski koncern za okolje najbolj prijazno proizvodno strukturo v Evropski uniji, saj je več kot 90 odstotkov naše električne energije proizvedene iz vodne energije.« In še nekaj okvirnih podatkov o Verbundu. V koncernu imajo 71 hidroelektrarn z več kot 6.000 MW zmogljivosti, 5 termoelektrarn s 1.200 MW zmogljivosti in približno 27.000 GWh letne proizvodnje električne energije, od tega 25.000 GWh iz vodne energije. Hans Haider je v nadaljevanju povedal še naslednje: »Verbund je največji distributer električne energije v Avstriji. S 3.700 kilometri visokonapetostnega omrežja, 43 transformatorskimi postajami in stikalnimi napravami ter z več kot 20.000 megavati

transformatorskih zmogljivosti je tudi najpomembnejše vozlišče v srednji Evropi. Sodelovanje s približno 50 podjetji in izkušnje na področju inženiringa, zbrane v več kot 50 državah po svetu, pa nedvomno dokazujejo, da je Verbund tudi močan mednarodni partner.«

OD KOD ZANIMANJE VERBUNDA ZA SLOVENIJO?

»Slovenija je že dlje časa zelo zanimiv trg za Verbund,« meni Hans Haider, »ustanovitev APT Power Trading Slovenija je tako posledica jasne strategije internacionalizacije našega koncerna, ki ji sledimo na liberaliziranem trgu električne energije, hkrati pa je tudi posledica našega dolgoletnega delovanja v Sloveniji, kjer že od leta 1992 navezujemo zelo dobro poslovne odnose z Elesom.« In zakaj je bilo ustanovljeno hčerinsko podjetje Verbunda prav v Ljubljani? Na to vprašanje Hans Haider odgovarja: »V skladu z energetskim zakonom iz leta 1999 se bo slovenski trg električne energije navzven odprl najpozneje 1. januarja 2003, in sicer neodvisno od slovenskega vstopa v Evropsko unijo. V tem času morajo vsa tuja podjetja, ki želijo delovati na slovenskem trgu, ustanoviti hčerinsko podjetje s se-

dežem v Sloveniji. Le tako bodo lahko pridobila licenco za trgovanje in prenos električne energije v Slovenijo.« Dogodki so sicer Haiderjeve besede prehiteli, saj je ravno tisti dan, ko je potekala tiskovna konferenca Verbunda, vlada že delno odprla slovenski trg za velike porabnike oziroma upravičene odjemalce z letno porabo več kot 100 gigavatnih ur, in to od 1. januarja 2002 naprej.

PREDNOSTI, KI JIH VERBUND PONUJA SLOVENSKIM PORABNIKOM

O tem, zakaj je Slovenija zanimiva za njihov koncern, je govoril tudi Verbundov direktor marketinga, trgovine in distribucije **dr. Johann Sereinig**: »Verbund ponuja dolgoletne mednarodne izkušnje, združene z varno oskrbo z električno energijo po konkurenčnih cenah. V nasprotju z mnogimi drugimi ponudniki na trgu temelji naša ponudba električne energije na varni proizvodnji iz okolju prijaznih hidroelektrarn in termoelektrarn. Polovica električne energije, proizvedene v Avstriji, izvira ravno iz elektrarn Verbunda.« Po besedah dr. Johanna Sereiniga je Verbund eno izmed najbolj uspešnih ponudnikov

Predstavnik uprave Verbunda
dipl. inž. Hans Haider

Direktor za marketing,
trgovino in distribucijo Verbunda
dr. Johann Sereinig

elektrike v Evropi. Kljub svoji velikosti pa pomeni primerne energetskega partnerja v slovenskem elektrogospodarstvu. »Prvi poslovni uspehi potrjujejo načrtano strategijo Verbunda v Sloveniji. APT Slovenija je že nekdanje tednov po začetku poslovanja sklenila dve pogodbi z obsegom dobave več kot 800 GWh in se je tako postavila ob rob najostrejši mednarodni konkurenci. Poleg konkurenčnih cen so k sklenitvi pogodb prispevale tudi mednarodne izkušnje, dolgoročna varnost oskrbe in bonitete Verbunda.« Kot je v nadaljevanju dejal dr. Sereinig, želijo v Verbundu še naprej tako uspešno delovati. Na slovenskem trgu z električno energijo nameravajo tako v prihodnjih letih doseči ustrezen tržni delež. Znašal naj bi od 15 do 20 odstotkov na področju oskrbe z električno energijo odjemalcev v industriji in obrti. »Za naše odjemalce v industriji in obrti skrbi izkušena in strokovno podkrovana ekipa tako slovenskih kot tudi avstrijskih sodelavcev. Ekipo vodi Slovenec - **Marjan Kokol**, ki je poslovodja APT Slovenija, in je v minulih petnajstih letih znotraj Verbunda skrbel za jugovzhodno in vzhodno Evropo.«

VERBUND NASPROTOVAL UREDBI O PREPOVEDI IZVOZA V AVSTRIJO

Na dan predstavitve Verbunda v Ljubljani je minister za okolje in prostor **mag. Janez Kopač** napovedal preklic uredbe avstrijskega E-controla, ki je Sloveniji prepovedoval izvoz električne energije v Avstrijo. Kot je dejal Hans Haider, Verbund že vrsto let odlično sodeluje s slovenskim prenosnim podjetjem Elektro-Slovenija. »Verbund je zaradi omenjenega ukrepa zato ves čas odločno in na več načinov protestiral tako pri E-controlu, kakor tudi pri pristojnem avstrijskem gospodarskem ministrstvu, z namenom, da nesprejemljivi ukrep čim prej preklicajo. Prepričan sem, da je šlo pri tem za izključno politično dejanje, vendar pa na odločitve E-controla ne moremo vplivati, saj je neodvisni organ,« je še dejal Hans Haider. Sicer pa je predsednik uprave Verbunda ob koncu še poudaril, da v koncernu tesno sodelujejo ne le z Eleksom, ampak z vsemi tistimi slovenskimi podjetji, ki so pripravljena na poslovno povezovanje z njimi.

JOŽE SKOK

SLOVENIJA SE NAFTI LENDAVA LE OBETA SANACIJA?

Ministrstvo za gospodarstvo je v začetku meseca na finančno ministrstvo poslalo natančen program za finančno sanacijo in prestrukturiranje Naftne Lendave. Finančno ministrstvo je prvi osnutek sprejelo že lani, vendar zahtevalo še pripravo programa z natančnejšimi analizami in podatki. Če bo vlada, ki je 45-odstotna lastnica omenjenega podjetja, predlagani program sprejela, ga bo morala potrditi še skupščina Naftne, kjer ima odločilno vlogo Petrol kot 55-odstotni lastnik družbe. Če pa bo finančna sanacija ponovno odložena, bo moralo podjetje v stečaj, s čimer bi se poleg rafinerije, ki miruje že od oktobra 2000, zaprli tudi preostali obrati - Petrokemija, Strojegradnja ter Raziskave in pridobivanje nafte in plina. Zlasti slednja imata po mnenju predstavnikov Naftne še razvojne možnosti, poleg tega pa imajo v podjetju pripravljenih tudi nekaj rešitev, kako s pomočjo dopolnilnih ekoloških razvojnih programov prebroditi rafinerijske težave. Predsednik vlade Janez Drnovšek je lendavsko podjetje že obiskal in dejal, da verjame, da bosta oba lastnika našla skupno rešitev sedanjega položaja podjetja ter s tem ohranila približno petsto delovnih mest. (STA)

ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE POKOJNIN ZAPOSLENIH NI VEČ

Večina od skoraj 30 tisoč zaposlenih v propadli energetske družbi Enron je ostala brez 90 odstotkov denarja, ki so ga v letih zaposlitve privarčevali za pokojnine. Te so bile namreč vezane na tečaj Enronove delnice, ki je zdaj vredna manj kot 70 centov, medtem ko je bilo še lani mogoče zanje iztržiti več kot 90 dolarjev. Koncern Enron je bil namreč takrat še eden izmed najuspešnejših trgovcev z energijo, potem pa je le v nekaj tednih zdrsnil v stečaj - predvsem zaradi tega, ko je moral jeseni popravljati bilanco za nazaj, ker v njih ni upošteval izgub iz nekaterih partnerstev. Družba je tako v začetku decembra v skladu z ameriško zakonodajo uvedla prisilno poravnavo, ki ji omočja, da posluje še naprej, medtem pa pripravlja program prestrukturiranja. Toda Enronov škandal se zdaj čedalje bolj pogloblja, saj so začeli iskati prve krivce. Revizorsko podjetje Arthur Anderson LPP je že odpustilo vodilnega nadzornika Davida Duncana, ki je bil pristojen za revizijo poslovanja podjetja. Duncan naj bi ukazal uničevanje dokumentov v zvezi z revizijami Enrona, potem ko je oktobra lani od zvezne komisije za vrednostne papirje dobil zahtevo po predaji teh dokumentov. Poleg tega je omenjena revizijska hiša »poslala na dopust« še vrsto drugih uslužbencev, ki so sodelovali pri pregledovanju Enronovih računov. Še bolj umazane posle pa so vodili zaposleni v Enronu, ki so zavajali zaposlene in jim celo prepovedali prodajati delnice iz pokojninskih skladov, sami - vključno s predsednikom uprave Kenom Layem - pa so to mirno počeli ter zaslužili več kot milijardo dolarjev (STA)

SVETI DELAVCEV PRED ZAHTEVNIMI nalogami

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije (ZSSS) je ob koncu leta 2001 izvedla seminar z naslovom Učinkovito soupravljanje, ki je potekal v Sindikalnem izobraževalnem centru v Radovljici. Seminarja se je udeležilo dvajset udeležencev iz dvanajstih različnih slovenskih družb, med njimi tudi predsedniki in člani svetov delavcev ter predsedniki sindikatov podjetij in družb. Predavatelji - znani predstavniki vodstva ZSSS - so opozorili na vrsto tematskih zadev, ki so sicer opredeljene v zakonodaji, vendar pa se jih v nekaterih okoljih še ne zavedajo dovolj.

Udeleženci so se seznanili z vrsto zanimivih tem, kot so način in strategija delovanja sveta delavcev, vloga in naloge sveta delavcev na področju statusnih in kadrovskih zadev ter reševanja sporov z delodajalci, vloga sveta delavcev na področju plač ter pri obravnavi gospodarskih rezultatov družbe, soupravljanje delavcev ter varnost in zdravje pri delu ter kolektivne pogodbe in soupravljanje. Ker gre pri temah o soupravljanju za široko in razvejano področje, v prispevku omenjamo le nekatere pomembnejše poudarke.

Vanda Rešeta, vodja izobraževanja, je uvodoma spregovorila o izvajanju novega sistema izobraževanja v ZSSS, s posebnim poudarkom na predstavitvi izobraževalnih programov. Glede seminarja o učinkovitem soupravljanju je dejala, da je njegov cilj teoretična in praktična usposobitev za uspešno delo na področju sodelovanja delavcev pri upravljanju. Ta tridnevni izobraževalni seminar izvajajo že od leta 1996 in je bil doslej največkrat izveden. Seminar je namenjen članom svetov delavcev in sindikalnim zaup-

nikom ter drugim sindikalnim predstavnikom posameznih ravni sindikalne organiziranosti. Vsebine so se spreminjale le glede na spremembe in dopolnitve sistemske zakonodaje z obravnavanega področja.

Milan Utroša, sekretar v ZSSS, je med drugim poudaril, da je temeljni cilj zaposlenih pri uresničevanju njihovih kolektivnih soupravljalških pravic uspešno in učinkovito delo svetov delavcev. Za doseg tega cilja morajo sveti delavcev zagotoviti, da se izvajajo najmanj tisti minimalni materialni pogoji za njihovo delo, status in varstvo članov sveta, njihove dolžnosti do družbe ter dolžnosti in obveznosti družbe do sveta delavcev, ki so urejeni v zakonu. Sveti delavcev morajo imeti izdelano takšno lastno strategijo delovanja, ki bo prispevala k uspešnosti poslovanja družbe in s tem k dolgoročnemu zagotavljanju delovnih mest.

Gregor Miklič, izvršni sekretar v ZSSS, je med predavanjem pojasnil pomen nekaterih aktualnih členov Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju (ZSDU). S pravnega vidika je podal vlogo in naloge sveta delavcev na področju statusnih in kadrovskih zadev ter reševanja sporov. Med drugim je govoril tudi o obveščanju, skupnem posvetovanju,

Vodstvo Zveze svobodnih sindikatov Slovenije pričakuje več samostojnosti, zrelosti in odgovornosti pri uvajanju soupravljanja v podjetjih in družbah. Na sliki predsednik Dušan Semolič (na desni) in novi sekretar Milan Utroša.

Foto Miro Jakomin

k

ot je povedal izvršni sekretar v ZSSS Brane Mišič, ima svet delavcev na področju spremljanja zakonodaje, kolektivnih pogodb in poslovnih dogodkov v družbi izredno zahtevne naloge, ki jih bo lahko uspešno obvladoval le z zagotovitvijo lastnega informacijskega sistema, s stalnim spremljanjem informacij, ki jih dajejo posamezne ustanove, z izdelavo notranjega informacijskega sistema v družbi, s stalnim usposabljanjem članov, z navezavo stalnih stikov z zunanjimi strokovnimi ustanovami in s strokovnjaki za posamezna področja ter s sodelovanjem s strokovnimi službami območnih organizacij ZSSS, ki v skladu s programskimi in statutarnimi nalogami ZSSS zagotavljajo svetom delavcev pomoč pri njihovem delu.

soodločanju in pravici zadržanja odločitve delodajalca.

Brane Mišič, izvršni sekretar v ZSSS, je med drugim omenil dve temeljni področji sveta delavcev, kot sta spremljanje izvajanja kolektivnih pogodb in spremljanje rezultatov poslovanja. Za vsako izmed navedenih področij določa ZSDU različne načine sodelovanja sveta delavcev. Za kakršno koli obliko sodelovanja pa so potrebna tudi ustrezna strokovna znanja, ki naj bi jih člani sveta delavcev obvladali za normalno delo, in to vsaj v minimalnem obsegu. V nadaljevanju je podrobneje predstavil vlogo in zahtevne naloge sveta delavcev na področju plač ter pri obravnavi gospodarskih rezultatov družbe.

Lučka Böhm, svetovalka v ZSSS, je predavala o soupravljanju delavcev ter varnosti in zdravju pri delu. Med vrsto aktualnih zadev je opozorila še zlasti na pooblastila sveta delavcev za soupravljanje na področju varnosti in zdravja pri delu, ki jih določata Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju in Zakon o varnosti in

zdravju pri delu. Starejši je ZSDU, ki je leta 1993 v Sloveniji prvič uvedel evropske standarde delavskih pravic pri soupravljanju ter varnost in zdravje pri delu opredelil celo kot področje najvišje oblike soupravljanja delavcev - to je soodločanja. Sicer pa je med obema zakonoma pomembna razlika. Soupravljanje delavcev je po Zakonu o sodelovanju delavcev pri upravljanju zgolj pravica zaposlenih, ki se ji ti smejo odpovedati. Soupravljanje delavcev po Zakonu o varnosti in zdravju pri delu pa je tako rekoč obveznost delavcev. Zakon celo določa visoke denarne kazni za delodajalce, ki ne omogočijo delavcem ali njihovim predstavnikom, da sodelujejo pri upravljanju.

Metka Rokсандić, izvršna sekretarka v ZSSS, pa je udeležencem seminarja predstavila tematiko kolektivnih pogodb in soupravljanja. Med drugim je poudarila, da svet delavcev kot zakoniti organ soupravljanja delavcev na podlagi ene od štirih pristojnosti, opredeljenih v ZSDU-ju, skrbi, da se izvajajo zakoni in drugi predpisi,

sprejete kolektivne pogodbe ter doseženi dogovori med svetom delavcev in delodajalcem. Svet delavcev je prva stopnja nadzora nad izvajanjem kolektivnih pogodb v družbi v okviru možnosti, ki jih imajo zaposleni v družbi in je to njegova zakonita naloga. Tako je izrecna naloga svetov delavcev, da bedijo nad izvajanjem kolektivne pogodbe. Za to morajo imeti informacije oziroma si jih morajo znati pridobiti.

Kot že rečeno, smo zapisali le nekaj poudarkov, saj v kratkem prispevku tematike o soupravljanju ni mogoče predstaviti celovito z vseh problemskih vidikov. Interesenti pa imajo možnost, da se za odgovore na vprašanja, ki jih konkretno zanimajo, obrnejo neposredno na strokovne službe območnih organizacij ZSSS, ki zagotavljajo pomoč pri uvajanju soupravljanja. Še boljše pa bo, če se bodo odločili za izobraževanje na naslednjem seminarju o soupravljanju. Brez ustreznega znanja in informacij se lahko še tako dobre zamisli hitro razblinijo.

MIRO JAKOMIN

IMPULZ KRANJSKIH DEŽELNIH ELEKTRARN PRI ELEKTRIFIKACIJI

Skozi prizmo časa moramo priznati zgodovinsko dejstvo Kranjskim deželnim elektrarnam pri intenzivni elektrifikaciji podeželja v osrednjem delu Dravske banovine. S poslovnim ciljem prodati čim več elektrike so se lotevale izpolnitve tehničnih pogojev in s tem pionirskega dela pri elektrifikaciji podeželja. Ob tujih elektrifikatorjih na štajerskem delu in v Zasavju so KDE ohranile primat domačega porenja kapitala. Medvojno obdobje so trajno zaznamovale in »z lučjo« spodbudile velik impulz in razvoj dežele.

60 KV DALJNOVOD VELENJE-ČRNUČE

Po prvi svetovni vojni politične razmere v Sloveniji in Jugoslaviji niso bile prav nič naklonjene neki načrtni elektrifikaciji. Še več, za Kranjske deželne elektrarne se je bila huda bitka, da ne bi prišle v bančniške roke. To so le s težavo preprečili zlasti zato, ker oblast ni imela denarja, da bi svoje delo nadaljevala. Proti koncu dvajsetih let in v začetku tridesetih let so se razmere toliko spremenile, da so KDE lahko začele intenzivno širiti visokonapetostno in nizkonapetost-

no omrežje ter prevzele nekaj manjših elektrarn in jih vključile v svoje omrežje. Pomembna za nadaljnjo elektrifikacijo v okviru KDE je bila pogodba, ki so jo sklenile z novo termoelektrarno v Velenju. S tem so lahko zagotovile tok mestu Ljubljani, s čimer so dobile močnega odjemalca. Najprej so zgradile med Velenjem in Ljubljano oziroma Črnučami, kjer je bila glavna RTP za osrednjo Slovenijo, prenosni daljnovod z napetostjo 60 kV.

»Sodeloval sem pri gradnji 60 kV daljnove Velenje-Črnuče, delal sem pri RTP Črnuče, ki smo jo opremljali, bil sem razmeroma veliko na terenu in odsoten. Potem sem bil poklican nazaj v Žirovnico,« pravi Janko Pšenica.

Nadaljnja razdelilna napetost, ki so jo osvojile KDE, pa je bila 20 kV. S to napetostjo so speljali daljnovode proti Dolenjski, Notranjski in tudi na Gorenjsko. Daljnovod na Gorenjsko je potekal iz Črnuč mimo Trzina, Most, Visokega do Police in potem naprej do Žirovnice. Na Polici so zgradile RTP za napetost od 20 kV na 10 kV. »Sodeloval sem pri obnovi hidroelektrarne Završnica z generatorsko napetostjo 10 kV. Druga večja razdelilna transformatorska postaja je

bila v Žirovnici, zato da je elektrarna lahko obratovala vzporedno z omrežjem KDE. Od RTP so potekali pomembni napajalni daljnovodi proti Jesenicam, Bledu in Kranju (RTP Polica). Za potrebe potrošnikov je bil v pogonu le en generator. Že takrat smo delno avtomatizirali proizvodni objekt in se pripravljali za sinhronizacijo. Prva sinhronizacija je bila z elektrarno Jugočeško v Kranju, kar je bil problem, ker naši strokovnjaki niso bili navajeni in se sinhronizacija ni obnesla, dokler niso bili postavljeni vmesni transformatorji. Po dopolnitvi pogojev za vzporedno sodelovanje – sinhronizacijo z elektrarno Jugočeška v Kranju pa je bila elektrarna lahko polno obremenjena. Postopek sinhronizacije je bil zelo primitiven na ročni vklop stikala in s svetlobnim znakom obeh žarnic,« pripoveduje Janko Pšenica.

DELAVNICA KDE V ŽIROVNICI

Potem je delal v delavnici KDE v Žirovnici, kjer sodeloval pri izdelavi konstrukcij daljnovodov, po potrebi pa sodeloval tudi v skupini na terenu. »V delavnici smo izdelovali konstrukcije za 60-kilovoltni daljnovod Velenje-Črnuče in razno elektro opremo. Nekaj časa sem delal v transformatorski delavnici in popravljal z ekipo majhne transformatorje od 4 kW naprej. Potem so me poslali v delavnico, kjer smo izdelovali stikalne plošče za transformatorje in števec. Bil sem kot nekakšna »deklica za vse«; uporabili so me tam, kjer so menili, da bom uporaben in bom lahko kaj prispeval k podjetju,« pove Janko Pšenica.

PRVI ORGANIZATOR ŠTEVČNEGA ODDELKA

Delovna pot ga je vodila v pisarno Kranjskih deželnih elektrarn, kjer so organizirali majhen števecni oddelek in začeli popravljati števce.

Prvi organizator števecnega oddelka pravi: »Ustanovili smo mini števecni oddelek. Opravljal sem razna dela, od menjave stekel na ohišju in nastavitev do popravil in raznih tehničnih del na električnih števcih. Umerjali smo električne števce, ki niso točno merili električne energije in so bili predmet reklamacij. Napake so se pojavljale zaradi neustreznega ohišja števcev iz cinkove pločevine, zaviranja kolesčkov in številčnice v merilnem

Foto Drago Papler

Janko Pšenica je v podjetju Kranjske deželne elektrarne v obdobju od 1928 do 1945 prešel vse faze, od terena, delavnic do uprave.

inštrumentu. V števnici oddelek je poleg kontrole delovanja električnih števcov sodila tudi kontrola inštalacij pri odjemalcih. S kolegom Viktorjem Ščuko sva imela tudi nalogo, da sva ustrezno zaščitila prevzete priključke, ki so jih naredili priučeni zasebni monterji, tako da so bili preprečeni posegi pred manipulacijami. Po elektrificiranih vaseh sva dovodne vodnike napeljevala v zaščitne cevi in praktično preprečila morebitno zlorabo. Dejavnost se je zelo povečala, ker so Kranjske deželne elektrarne širile daljnovode in omrežje po vsej takratni osrednji Dravski banovini. S poznejšo zgraditvijo objekta RTP Črnuče je v njegovem sklopu dobila mesto tudi novoustanovljena števnica delavnica. Janko Pšenica je dobil ponudbo, da prevzame njeno vodenje, ker pa je imel družino v Žirovnici, se za to ni odločil. Delovno mesto je prevzel Viktor Ščuka, on pa je ostal v Žirovnici.

»V rajonski delavnici smo izdelovali stikalne plošče za transformatorske postaje in števice. Potem sem bil premeščen v pisarno, kjer sem obračunaval tokovino,« se spominja zanimivega obdobja svojih elektrifikacijskih začetkov Janko Pšenica. Med okupacijo v letih 1941–45 je sodelo-

val s partizani po posebnih nalogah odredov pod Štolom. Dobavljal je zdravila, sanitetni material po receptih zdravnika dr. Marčiča, material za tiskarno, polnil akumulatorske baterije. Izdelal je prenosni radio in blokiral telefonsko linijo, ki jo je uporabljala okupacijska policija v Mostah, ki je bila nastanjena v stanovanjski hišici za varovanje električnih objektov.

PREDVOJNI BOHINJSKI SPOMINI

Med desetimi obrati Kranjskih deželnih elektrarn je samostojno, električno povsem ločeno deloval obrat Bohinj s sedežem v Bohinjski Bistrici in z elektrarno Savico, ki je v obdobju pred drugo svetovno vojno z električno energijo pokrival potrebe bohinske doline. Od leta 1937 je bil bohinjski obratovodja Drago Chvatal, njegovo delo je sredi medvojnih let prevzel Janez Jakše. »Zanimivost iz tistega obdobja je, da je bila zaradi okupacije in priključitve Gorenjske k Nemčiji naša elektrifikacijska panoga podrejena komandi v Celovcu, ostali slovenski del pa je ostal v pristojnosti Kranjskih deželnih elektrarn v

Črnučah. Že med okupacijo je bil Janko Pšenica poslan na Pokljuko, da ugotovi traso za daljnovod iz Bohinjske Bele do Bohinjske Bistrice. S to povezavo bi bilo bohinjsko območje povezano z mrežo Kranjskih deželnih elektrarn (od katere je bilo ločeno ves predvojni čas). Ko je bil pozneje daljnovod zgrajen, je postala vse glasnejša zamisel, da bi dotrajano in med vojno po požigu provizorično obnovljeno elektrarno Savico zgradili na drugi lokaciji in za večjo moč.

OBRATOVODJA BOHINJA JANKO PŠENICA

Povojni čas je bilo obdobje dekretov, ko je bila ob obnovi elektrifikacija pomemben cilj prve petletke planskega gospodarstva. Janko Pšenica je 21. julija 1945 prejel dekret z žigom »KDE transformatorska postaja Črnuče« in podpisom ing. Kuralta, s katerim je bil premeščen iz KDE v Žirovnici v Bohinjsko Bistrico, delo pa naj bi nastopil takoj. Postal je obratovodja Bohinja. Iz stare elektrarne Savica so napajali vasi v spodnji in zgornji dolini ter v še ne elektrificirane vasi gradili daljnovode, transformatorske postaje in nizkonapetostno omrežje. Naprave so pripravljali za predelavo na višji napetostni nivo iz obstoječih 3 kV na 20 kV. »Kot obratovodja Bohinja sem skrbel za vse, od nemotenega obratovanja stare elektrarniške naprave, delo strojnikov, vzdrževalnih in gradbenih ekip pri elektrifikaciji do inkasa in obračuna električne energije. Uprava obrata s skladiščem, delavnico in pisarno so bili v stavbi krajevne skupnosti, dokler ni bila za te potrebe odkupljena Budkovičeva hiša. Obnavljali smo omrežje, zamenjevali prestreljene žice, gradili nove TP,« pravi Janko Pšenica.

DRAGO PAPLER

N AČRTOVAL GRADNJO POMEMBNIH ENERGETSKIH OBJEKTOV

Ob koncu minulega leta smo se pogovarjali z mag. Marjanom Basejem, ki je na IBE-ju deloval kot odgovorni projektant, svetovalec in vodja projektov od leta 1971 do septembra 2001, ko se je upokojil. Večkrat v javnosti prevladuje vtis, da so se zahteve po ekonomičnosti in racionalnosti pri gradnji energetskih objektov pojavile šele v novejšem času. Kot pravi mag. Basej, pa to ni tako, saj so se strokovnjaki v IBE-ju že v minulem obdobju zavzemali za smotrnost pri gradnji objektov. Upoštevati pa je treba, da so bile takrat bistveno drugačne razmere, kakor so danes, ko poteka proces odpiranja energetskega trga.

Marjan Basej se je rodil leta 1934 v Mariboru. Leta 1961 je diplomiral na ljubljanski Fakulteti za elektrotehniko. Leta 1962 se je zaposlil v TETO Ljubljana, in sicer v komerciali, kjer se je začel ukvarjati z izbiro izvajalcev ter s sklepanjem pogodb za dobavo opreme pri gradnji vročevodnega omrežja v centru Ljubljane in do stare mestne elektrarne na Slomškovi, predelane v toplarno. Poleg tega se je v posameznih obdobjih dela v tem podjetju ukvarjal tudi s projektiranjem energetskih, merilnih in regulacijskih naprav, z nadzorom pri dobavi, prevzemu in montaži opreme, s prevzemnimi meritvami in drugimi deli. V zadnjem obdobju dela v TETO Ljubljana je bil pomočnik direktorja proizvodnje. Leta 1971 se je zaposlil v podjetju Elektroprojekt Ljubljana, ki se sedaj imenuje IBE, svetovanje projektiranje in inženiring. Tu je najprej začel s pripravo obratovalnih navodil za Termoelektrarno Trbovlje, potem pa je vodil projekt šoštanjskih vzdrževalnih delavnic. Po dodatnem izobraževanju je leta 1981 magistriral na Visoki ekonomski in komercialni šoli v Mariboru na področju mednarodne menjavae.

Sicer pa se je mag. Basej specializiral za delo na področjih, kot so projekti-

Mag. Marjan Basej

Foto Miro Jakomin

ranje termoeenergetskih objektov, kogeneracijskih objektov (do 500 megavatomov), elektrika in avtomatika, svetovanje na področju termoeenergetskih objektov, svetovanje na področju razpisne dokumentacije, svetovanje na področju projektnega vodenja ter svetovanje na področju pregleda in sklepanje pogodb. Kot odgovorni projektant, svetovalec in vodja projektov je sodeloval pri vrsti pomembnih energetskih projektov, med katerimi je posebej omenil TE Brestanico, RUŽV in TE Plomin. Za te projekte je s sodelavci pripravljaj razpise, vodil izbiro dobaviteljev opreme in izvajalcev del ter pripravljaj investicijske programe.

»Pri strokovnem delu nas je že takrat usmerjala smiselnost in racionalnost nekega projekta v primerjavi z nekim drugim konkurenčnim projektom,« pojasnjuje mag. Basej. »V strokovnih razpravah so se večkrat križali nasprotni interesi. V enem obdobju so bili na primer interesi za gradnjo termoelektrarn močnejši od interesov za gradnjo hidroelektrarn. Vemo pa,

da nobena energetika ni idealna, vsaka ima namreč svoje pozitivne in negativne strani. Če sem spoznal upravičenost predlaganih rešitev, potem sem jih tudi zagovarjal z vsemi možnimi sredstvi. Res pa je, da je več projektov za slovenske razmere predimenzioniranih in so sedaj z njimi težave, saj so bili zgrajeni v času, ko je obstajala Jugoslavija kot skupna država.«

Mag. Basej je v pogovoru omenil tudi ekološke vidike energetike, ki so ga zaposlovali že od samega začetka, ko je začel delati v TE-TO Ljubljana. V takratnem času se je med drugim ukvarjal tudi z vprašanji glede protihrupne zaščite toplotne izolacije in podobno. Pozneje je sodeloval pri reševanju ekoloških vprašanj v RUŽV, kjer so se pojavljali problemi izcednih voda, plinov itd.

O odpiranju energetskega trga pa mag. Basej meni, da se slovenska energetika ne sme kar tako prepustiti tujim, cenovno zanimivim ponudbam, ki sicer na videz veliko obetajo, vendar pa tudi marsikaj odzema oziroma prevzemajo, kar bi lahko konkurenčno napravili z lastnimi zmogljivostmi. Po njegovem bi vsaj na nekaterih področjih morali ohraniti energetske neodvisnosti Slovenije.

Mag. Basej skupaj s soprogo, ki je tudi upokojena (kot višja medicinska sestra je bila zaposlena v otroški bolnici), stanuje v Mostah v Ljubljani. Kot je povedal, zelo rad bere domačo in tujo literaturo - govori več tujih jezikov -, v prostem času pa se že od gimnazijskih let naprej navdušeno ukvarja z radiotehniko. Poleg tega še vedno ohranja intenzivni stik z IBE-jem kot svetovalec za splošni del razpisne dokumentacije novega centra vodenja distribucijskega podjetja Elektro Celje.

MIRO JAKOMIN

Ime mag. Marjana Baseja, odgovornega projektanta, svetovalca in vodje projektov v IBE-ju, je tesno povezano z vrsto pomembnih energetskih objektov in podjetij, kot so Termoelektrarna Trbovlje, Termoelektrarna Brestanica, Termoelektrarna Šoštanj, Jedrska elektrarna Krško, Jedrska elektrarna Prevlaka, Termoelektrarna - toplanina Ljubljana, Plinska elektrarna Dolsko, Rudnik urana Žirovski vrh, Termoelektrarna Plomin, Termoelektrarna Tuzla, TE-TO Sava Kranj, hidroelektrarne na Dravi, Eles, hidroelektrarne na Soči, Geoplin, Elektro Gorenjska, Elektro Celje in še nekatera druga podjetja.

SLOVENIJA

NOVEMBRA 11,6-ODSTOTNA BREZPOSELNOST

Novembra lani je bilo v Sloveniji brez zaposlitve 103.219 ljudi, kar pomeni, da je stopnja registrirane brezposelnosti znašala 11,6 odstotka. Tako je bilo v tem mesecu za odstotek več brezposelnih kot mesec prej in za odstotek manj kot novembra 2000. Zaposlenih je bilo 700.416 oseb, od tega v podjetjih in drugih organizacijah 631.584, samozaposlenih pa 85.178. (STA)

AVSTRIJA

PROTI ŠIRITVI EU ALI PROTI NUKLEARKI?

Avstrijci so 14. januarja začeli zbirati podpise za razpis referendum, s katerim bi radi dosegli zaprtje češke jedrske elektrarne Temelin. V peticiji, ki jo bo lahko podpisovalo pet milijonov avstrijskih volilnih upravičencev, piše, da bo Avstrija nasprotovala vključitvi Češke v Evropsko unijo, če ta ne bo zaprla nuklearke. Pobudo za zbiranje podpisov so dali avstrijski svobodnjaki, nasprotujeta pa ji tako partnerka v vladajoči koaliciji, Avstrijska ljudska stranka, kot tudi opozicija. Pravita namreč, da gre v prvi vrsti za nasprotovanje širitvi EU in ne za protijedrski projekt. Če bodo pobudniki zbrali več kot sto tisoč podpisov, bo moral o zahtevi razpravljati parlament, ni pa mu treba sprejeti nobene odločitve. Medtem ko so se Avstrijci v petek, 11. januarja, pripravljali na peticijo za zaprtje Temelina, so na Češkem za nekaj ur zagnali prvi reaktorski blok te jedrske elektrarne, vendar neuspešno. Po nekaj urah so ga ustavili zaradi napake na električnem omrežju ter prekopili na minimalno obratovanje, v soboto pa so ga ponovno zagnali. V prvem dopoldnevu je po podatkih njihovega tiskovnega predstavnika reaktor za češko omrežje proizvedel 330 MWh električne energije. (STA)

ČEŠKA REPUBLIKA

VLADE PRELOŽILA PRIVATIZACIJO CEZ

Češka vlada je v začetku meseca odložila privatizacijo državnega podjetja za proizvodnjo in distribucijo električne energije CEZ, saj nobeden izmed ponudnikov ni izpolnjeval njenih pogojev. Na razpis so se prijavi francoski Electricité de France, Enel iz Italije in Iberdrola iz Španije. Prvo podjetje je po besedah premiera Miloša Zemana sicer izpolnilo finančne zahteve, vendar pa ne tudi vseh drugih pogojev vlade, slednji dve pa sta ponudili 5,6 milijarde dolarjev premalo. Ministri so zato predlagali nov privatizacijski načrt, ki naj bi se začel konec februarja, čeprav je malo možnosti, da bi nalogo izpeljali še pred spomladanskimi volitvami. CEZ ima v lasti dve nuklearni - Duhovany in Temelin.

PIRATI MED NAMI

Cena priljubljenih programov še nikoli ni bila tako nizka. Komaj rojeni operacijski sistem Windows XP Professional velja dobre tri evre, stari bojnik - Windows 2000 - stane dva, medtem ko moramo za pisarniški sveženj Office 2000 seči v žep za pol drugi evro. I, le kje najdemo te drzne akcijske cene, se lahko vpraša bralec, mrzlično gubajoč čelo. Bo treba skočiti v zloščeni družinski bolid in se zategniti do BTCja ali kakega drugega betonskega pragozda in zakoračiti po trgovinicah? Brez panike, omenjene cene v rubeljski protivrednosti veljajo samo na tehniškem boljšem trgu v moskovskem predmestju Mitino, kjer se vsak dan zbirajo ducati preprodajalcev. Ti množicam obiskovalcev ponujajo skladovnice protizakonito prekopiranih programov in zvočnih cedek ter plošč CDR s posnetki MP3, gusarskih videokaset in zapisov DIVX najnovejših hollywoodskih filmov, ki niso začeli igrati niti še v ZDA. Mitinska tržnica digitalnih dobrot na zvrhah klopeh, okrašenih z živobarvnimi oglasnimi napisi, je samo eno od »črnih trgovskih središč« v Rusiji, Ukrajini, Belorusiji in v drugih državah Vzhodne

Evrope ter v večini Azije, zlasti v Indoneziji in na Kitajskem. Skrivno množično kopiranje avtorskih izdelkov ter njihovo razpečevanje na debelo in prodajanje na drobno se je v zadnjih petih letih močno razbohotilo v revnejših delih sveta. Za kriminalne združbe je kopiranje postalo eno od pomembnih virov zaslužka, za revne državljane pa edina pot do sodobnih programskih izdelkov ali najnovejše glasbe in filmov.

Za programsko piratstvo ve skoraj vsak, ki se malo bolj ukvarja z računalništvom, saj lahko hladno vojno med protizakonitimi razpečevalci in združenjem BSA (Business Software Alliance) spremljamo že najmanj desetletje, hkrati pa je tudi pri nas že lepo število ljudi vsaj enkrat v svoji pecejevski karieri že namestilo program, ki so ga dobili iz sumljivih logov. Dolgo časa pa boj proti piratom za večino davkoplačevalcev in državnih ustanov po svetu res ni bila najpomembnejša dejavnost. Po napadu islamskih teroristov na ZDA 11. oktobra 2001 pa se je odnos do tatov avtorskih pravic precej zaostрил. Prav v zadnjih mesecih so namreč zahodne vlade začele obtoževati programske in glasbene pirate, da so del gospodarskega stroja terorističnih združb, s čimer pa se vsi strokovnjaki ne strinjajo. Programske pirate so začele zahodne policije množično aretirati, v zvezi s tem pa je bila najbolj odmevna svetovna racija v skupini DrinkOrDie. V začetku lanskega decembra so cariniki, tožilci in policisti hkrati izvedli več kakor sto hišnih preiskav v ZDA, Veliki Britaniji, Avstraliji ter na Norveškem in Finskem, da bi razbili krekersko omrežje DrinkOrDie, ki je pred šestimi leti zaslovelo s tem, da je odstranilo zaščito takratnemu Microsoftovemu paradnemu izdelku - Windowsu 95. Glede na izjave nekaterih ameriških organov pregona in izvedencev za protipiratski boj je bilo prvi hip sklepati, da so na sledi zločinski organizaciji, ki je skoraj enako nevarna kot teroristično omrežje al-Kaida skrivajočega se Osame bin Ladna. (Naj na hitro pojasnim: hekerji so računalniški strokovnjaki, ki poskušajo prodreti v zaščitene sisteme in omrežja, da bi se pri tem česa naučili in se pred vrstniki dokazali; krekerji pa so tisti hekerji, ki to počno tudi zato, da bi s kriminalno dejavnostjo zaslužili.) Ameriška carinska služba je opisovala čla-

ne te skrivnostne kibernetске organizacije, razpršene po vsem svetu, kot »speče agente«, ki naj bi bili pripravljeni, da kadar koli razbijejo zaščito najnovejšega operacijskega sistema ali programa za obdelavo slik. Mednje naj bi sodili tako golobradi študentje, častitljivi profesorji in poklicni skrbniki računalniških sistemov kot tudi priznani poslovneži, vrhunski programerji, bogati borzni svetovalci in brezimni državni uslužbenci. Po 11. septembru pa vidijo ameriški strategji protiterorističnega boja - vsaj uradno - veliko nevarnost tudi v piratskih in krekerskih skupinah, saj jih sumijo, da denarno izdatno podpirajo teroristična omrežja in organizirane kriminalne združbe. S tem naj bi tudi škodovali tako lastnikom avtorskih pravic - programskim hišam - kot tudi svojim državam. Te namreč ZDA zaradi neuspešnega varovanja avtorskih pravic kaznujejo s tržnimi in bančnimi sankcijami. A tudi računalniškim telebanom je jasno, da bodo kljub naporom krajevnih oblasti in pritisku zahodnih večnacionalnih nezakonite tržnice v Petersburgu, Šanghaju in Bangkoku delovale še naprej, saj so za sivo gospodarstvo nadvse pomembne. Zahodne države in zlasti ZDA sicer lahko grozijo s sankcijami manjšim državam, vprašanje pa je, kako močno lahko v svetu »realpolitike« pritisnejo na veliko Rusijo ali Kitajsko. Njiju nujno potrebujejo pri oblikovanju ohlapne, vendar obširne protiteroristične koalicije, ki zagotavlja svetovno legitimnost vojni proti teroristom. Dokler bo povprečni Rus zaslužil 300 evrov na mesec, je očitno, da si ne bo mogel privoščiti najnovejšega sistema Windows XP Professional, ki stane skoraj toliko kot njegova plača. Na Kitajskem pa so povprečni dohodki še vsaj štirikrat manjši. Poleg tega je v obeh državah precej živo »socialistično« razmišljanje množic, da je naravnost ostudno, kako naj bi bogati kapitalistični Zahod poskušal izsiliti plačilo za avtorske izdelke od ljudi, ki po naših merilih živijo skoraj kot berači. Kot trdijo poznavalci teh revnih velikanov, so njihovi državljani še vedno sveto prepričani, da imajo vso moralno pravico do kupovanja piratskega blaga.

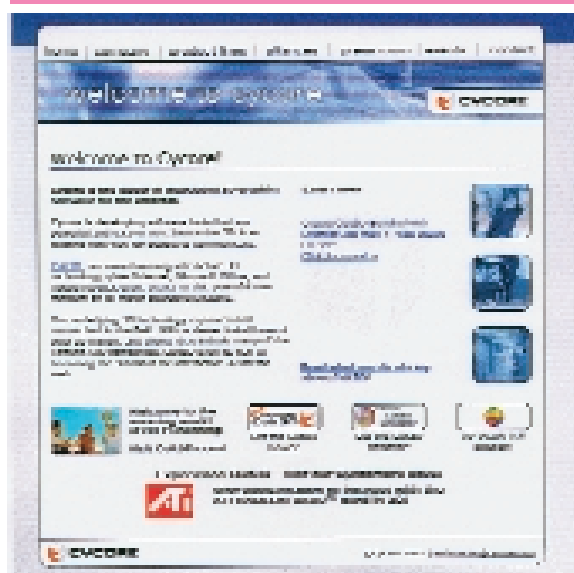
DAVID PAHOR

GIELDA ENERGII SA

(<http://www.polpx.pl>)

V tem kotičku se ne ozremo pogosto po vzhodnoevropskih spletiščih, zato naj to storimo danes. Gielda Energii je delniška družba, ki je 7. decembra 1999 začela delovati kot poljska organizacija za trgovanje z električno energijo in za nadzorovanje njene dobave. Spletni kraj je oblikovan s pravokotnimi modrimi obrobami, ki uokvirjajo osrednje vsebinske strani. Na zgornji vodoravni obrobi je glavni meni s povezavami Upravni odbor, Predstavitev podjetja, Trgi, Predpisi ter Konference in Tečaji. Na glavni strani, ki je na voljo tudi v angleščini, je seznam najzanimivejših besedil, od opisa poljskega in vzhodnoevropskega energetskega trga, do članka o terminskih poslih z elektriko. V desnem stranskem stolpcu glavne strani so naslovi najbolj svežih novic. Leva navpična pasica pa vsebuje dodatne menijske izbire, med katerimi je za bežnega obiskovalca najbolj zanimiva Tiskovno središče. To vsebuje kakih trideset novic, vendar ne premore iskalnega polja po polnem besedilu arhiva, kar je škoda. Cilji borze Gielda Energii naj bi bili oblikovanje odprtih in preglednih pravil za trgovanje z električno energijo na Poljskem, omejevanje finančnega tveganja udeležencev, zmanjševanje stroškov trgovanja in zagotavljanje polnega zbira borznih transakcij. Prvo tržno področje, za katerega je Gielda Energii zagotavljala storitve, je bila borza za en dan vnaprej, ki je sestavljena iz 24 neodvisnih podtrgov. Na njih lahko udeleženci samostojno in avtomatizirano kupujejo in prodajajo elektriko. Po drugi strani pa poljska borza nadzoruje tudi izvajanje terminskih pogodb za dobavo električne energije, s katerimi prodajalec jamči, da bo dobavil elektriko v vnaprej določenem času in po zagotovljeni ceni, kupec pa jamči, da bo to elektriko tudi pravočasno plačal. Družba Gielda Energii uveljavlja tudi pravila za enakopravno delovanje vseh udeležencev trga in tudi omogoča mednarodno trgovanje z elektriko v povezavi s tujimi borzami.

ZAVRTIMO AVTOMOBILČEK!

(<http://www.cycore.com>)

Marsikateri ljubitelj avtomobilskih salonov se je verjetno že kdaj vprašal, zakaj mora zapustiti udobni kavč in paket nikiškega piva ob njem, s težavo zapeti preozke blače in se podati v hladno zimsko popoldne, najbližjemu avtotrgovcu naproti. Zakaj si ne bi mogli z vseh zornih kotov ogledati predmet skritega poželenja v vsej njegovi pločevinasti iskrivosti kar na domačem monitorju? Prav to so se pred leti vprašali pri ameriški družbi Cycore, ki je danes eno od vodilnih podjetij za prikazovanje trirazsežne (3-D) grafike v spletu. Kaj potrebujemo, da bi si lahko s PCjem ogledujemo podobo zanimivega industrijskega izdelka, stavbe ali naprave? K sebi moramo po internetu prenesti vtični programček (plug-in) Cult3D, ki je trenutno na voljo za Internet Explorer, Microsoft Office in Adobe Acrobat. Potem moramo samo še skočiti do galerije (<http://www.cult3d.com/gallery>), ki hrani modele 3-D mobilnih aparatov, avtomobilov, računalnikov, pločevink, vesoljskega čolnika ali celo notranjosti galerije »Piazza di musica«. V tej lahko izbiramo med glasbeno spremljavo Vivaldija, Mozarta, Verdija in Bacha ... Pa pustimo minljivo umetnost! Denimo, da smo svetovljanska ženska z obilo dobrega okusa in se zanimamo za avtomobilček toyota yaris. Dovolj je, da kliknemo na sličico vozila v galeriji, in že bo brskalnik naložil slikovne podatke. Z ogledovalnikom Cult3D lahko nato izberemo še barvo in zunanjo opremo avtomobila. No, malce se le moramo ukvarjati še z miško: z njeno levo tipko yaris vrtnemo, z desno tipko vanj ali iz njega zumiramo, s pritiskom na obe tipki pa ga premikamo. Kdo bi si še želel lomiti dolge, nalakirane nobte na zahrbtnih kljukah pravega avtomobila!

NEVEDE ZAPLAVAL V DRUŽBI S KROKODILI

Priznani strokovnjak, dr. Franc Žlahtič, vodja oddelka za elektrarne na Elektroinštitutu Milan Vidmar, med dopustom znan tudi kot svetovni popotnik, nam je zaupal srhljive podrobnosti iz enomesečnega popotovanja po Avstraliji, kjer so požari običajni, krokodilji ugrizi pogosti, opali redki, bumerang pa se ne vrača. Za povrh pa tja hodijo še Japonci častit granitno goro.

Darwina. Udobno se namestimo v bližnjem hotelu, kjer sine zaradi stranskih učinkov nočnega bedenja ob risanih filmih zaspi kot ubit.

Občudovanje tega eksotičnega vele-mesta nasprotij, razvijajoče se računalniške industrije in neverjetne mešanice islamsko-zahodne arhitekture nam nekoliko skvari sonce, ki je tako rekoč ugasnilo; nebo sivijo dimni oblaki oddaljenih požarov nekje globoko v džungli.

Dr. Žlahtič ob tem srčne požirek iz kozarca, se previdno ozre na ugašajočo svetlobo zimskega dne nad prometno Tržaško cesto, kot bi se bal, da se bo prav tedaj vnelo še bližnje Ministrstvo za promet, in hitro prestavi na naslednjo fotografijo, nadaljujoč: »Moje mestno križarjenje se konča ob peti uri popoldan, ko začne deževati za pol ure, kar pa je v teh vročih tropskih predelih običajno. Zvečer z ženo prebudiva sina, ki je že pripravljen na novo dozo risank na naslednjem letalu.«

Dr. Franc Žlahtič je decembra 2001 v prostorih EIMV pripravil zanimivo, že dolgo težko pričakovano predavanje o Avstraliji, kjer je lani avgusta preživel svoj dopust. Vedoželjni poslušalci smo se zbrali okrog četrte ure popoldan in nestrpno pričakovali zanimivosti iz dežele bumerangov, kengurujev, kač in opalov. Beseda je stekla in prav kmalu smo se skozi projicirane slike na platnu znašli na Brniku, kjer se je potovanje v Avstralijo v zgodnjih jutranjih urah začelo.

ODHOD

Dr. Žlahtič pripoveduje: »Z ženo in svojim sinom vzhičeno opazujem sinje modro gorenjsko nebo, ki ga ožarjajo rdeči žarki vzhajajočega sonca. Zares, očetnjava je najlepša in najdražja, ko se jo zapušča. Po opravljenih letaliških formalnostih še zadnji pogled na »matkurjo«, nato pa končno vzletimo na našo 12 ur in pol trajajočo pot s prestopanji v Zürichu in Kuala Lumpurju do Darwina v Avstraliji. Z ženo modro prespiva čas na letalu, medtem ko najin sin Tadej izkorišča prednosti sodobne letalske tehnologije in se do jutra zabava z risankami.«

MALEZIJA

»Po prestopanju v Zürichu pristanemo v Kuala Lumpurju, kjer preživimo en dan, čakajoč let naprej do

Gora Uluru, za domorodce sveta,
za turiste pa največji granitni monolit na svetu.

AVSTRALIJA - DARWIN

»Po nekaj urah leta prispemo v mesto Darwin na severu te znamenite srednjeveške Nepoznane dežele, Terre incognite, kjer imajo avgusta zaradi lege na južni poluti zimo. Najprej najamemo naš novi dom, klimatizirano avtoprikolico z orjaškimi odbijači za precej pogoste nalete živali in začnemo popotovanje po levi strani širokih, ravnih avstralskih cest. Seveda me stroka tudi v teh kritičnih trenutkih prilagajanja novim okoliščinam ne zapusti: takoj opazim podvojene električne inštalacije v avtomobilu, kar je pravzaprav nujno, saj avtomobilski servisi v teh puščavah niso ravno vsakdanji pojav.«

OD DARWINA DO ALICE SPRINGSA

»Z avtodomom se odpravimo na dolgo pot proti jugu mimo Alice Springsa do gore Uluru. Ob poti že kmalu nepričakovano naletimo na kamele, ki so jih prvi kolonisti pripeljali iz bližnjega vzhoda, zatem pa še na znamenite dinge, ki so pravzaprav pred tisoč leti podivjani psi iz Indonezije. Seveda ne moremo prezreti tudi legendarnih kengurujev, ki dosegajo velikosti od deset centimetrov pa vse

Sicer ljubke koale so lahko v človekovem naročju precej neprijetne.

Foto dr. Franc Žlahtič

do dveh metrov, ter slabovidne koale, ki pa jih ni pametno jemati v naročje, kot ugotovi moj sin, ki doživi bližnje srečanje z njihovimi iztrebki.

Noči preživljamo skupaj z drugimi cestnimi potovalci v avtokampih ob cestah. Avstranci so prijazni, odprti ljudje in tudi sami pogosto več mesecev križarijo po svoji domovini z avtoprikolicami. Vročina je čez dan res pasja, o obljubljeni zimi pa nobenega sledu. Temperature se v puščavi podnevi dvignejo do 40 stopinj, ponoči pa se spustijo vse do ničle.

V naši družini smo vsi navdušeni kopalci, zato v dobri veri izkoristimo prav vsako ohlajanje v prijetnih tolmunih in jezercih ob poti. Toda že naslednji dan nas domačini v avtokampu posvarijo pred krokodili, ki da se tam radi hladijo. Mimogrede nam še omenijo, da imajo te orjaške mrcine, ki prebivajo tako v sladkih kot tudi morskih vodah, moč ugriza nad tono in pol. Čeprav so od daleč videti zelo okorno in počasno, jim naiven sprehajalec, ki nenadoma trči ob njih, celo na suhem ob obali nikdar ne uide. Plavalno navdušenje nenadoma splahni, zato se namakanju v prihodnje iz varnostnih razlogov raje izognemo.

V naslednjih dneh se naše začudenje le še povečuje. Prehitevamo orjaške trinadstropne tovornjake s po tremi prikolicami za prevoz živine, drvimskozi več požarov, ki so tu povsem

običajen naravni pojav, se previdno izogibamo strupenim kačam, srečujemo nenavadne kolesarje, ki kolesarijo kar leže, jaz pa, povsod zvest svoji službi, občudujem železne 6 kV daljnove, ki so odporni proti ognju.«

ALICE SPRINGS

»Nazadnje le prispemo do najpomembnejšega mesta v notranjosti Avstralije, do Alice Springsa. Tu občudujemo najdražji opal v Avstraliji, ki stane, preračunano, neverjetnih 40.000 mark. V muzeju si ogledamo tudi slavno avstralsko orožje, bumerang, ki pa se v izvirni izvedbi sploh ne vrne k metalcu.

Kljub slovečemu avstralskemu pivu, pa so alkoholne pijače težko dosegljive in jih prodajajo le v posebnih trgovinah pod skrbnim nadzorom.«

Ob tem se popotnik iz Avstralije hvaložno ozre na bližnjo mizo, kjer se bočijo polne steklenice vina, ki so v dolini šentflorjanski vedno in enakopravno lahko dosegljive za vse. Pomirjen nadaljuje: »V bližini gore Uluru je veliko rezervatov domorodcev, Aboriginov, vendar z njimi nimamo sreče, saj so zaradi dolgoletnega zatiranja in preganjanja s strani države zelo nezaupljivi. Kjerkoli jih skušamo fotografirati ali se jim približati, se nam takoj umaknejo. Poleg sovraštva in nezaupljivosti do evropskih prišlekov jih pesti tudi visoka

Foto dr. Franc Žlahtič

stopnja alkoholizma. Aborigini so, podobno kot Indijanci v Severni Ameriki, še ena žalostna slika zatiranja avtohtonega prebivalstva zaradi kolonialnih interesov.«

OD ULURUJA DO TOWNSVILLA

»Uluru je največji granitni monolit na svetu, visok okrog 900 metrov, po obsegu pa meri kar devet kilometrov. Za domorodce je kraj sveta gora in ko se nam po nekaj dneh čakanja le uspe prebiti na vrh, začudeni opazujemo vrsto Japoncev, ki v belih rokavicah spoštljivo častijo sveto goro. Očitno se je monolitni kult že povsem internacionaliziral.

Sedaj se vrnemo del poti nazaj, nato pa zavijemo na dolgo pot proti vzhodu prek puščav Severnega teritorija in Queenslanda do tihomorskih obal ob Townsvillu. V muzejih ob poti spoštljivo zremo v orjaška okostja dinozavrov, ki so tu živeli pred 70 milijoni let. Po dolgi in naporni vožnji, po hladnih, strašnih šumov polnih nočeh in neskončnih pustih širjavah le prispemo v Townsville.«

OD TOWNSVILLA DO SYDNEYJA

»Ob vzhodni obali, polni koralnih grebenov, krokodilov, morskih psov in kitov, nato potujemo proti jugu mimo Brisbana do največjega avstralskega mesta, Sydneyja. Tu nas že navsezgodaj presenetijo nadebudni surferji, ki že ob jutranji zarji veselo »športajo« v morju z 10 stopinjami Celzija. Ko pa prilezejo iz vode, se izkaže, da so vsi pobje nad 45 let in da se po jutranji osvežitvi odpravijo v službo.

V Sydneyju se čudimo še svetovno znani operi v obliki školjke, orjaškemu stadionu za kar 140.000 ljudi, malo manj pa nas razveseli obilno deževje, ki pospremi tudi konec pustja in vrnitev v rodno deželico pod Triglavom, kjer me novi »štromarski« podvigi že željno pričakujejo.«

S temi besedami, podkrepjenimi z valom ploskanja, se je predavanje tudi končalo. Dr. Zlahtiču želimo v prihodnje še veliko uspešnih potovalnih podvigov po svetu in še kakšno tako zanimivo predavanje. In Terra incognita je za nas, poslušalce, slednjič le postala Terra cognita.

BESSEDE PREMINEJO, NAPISANO OSTANE

Decembra so v poslovni stavbi Elektra Gorenjska na posebni promocijski prireditvi predstavili knjigo Elektro Gorenjska 1990-2000 kot pravi kronološki almanah, ki je nastal z željo, da bi prihodnjim rodovom ohranili bogato zgodovino elektro-energetike. Na prireditvi je odgovorni urednik Drago Papler med drugim izrazil tudi naslednje misli: »Knjigo odprite, naj se izrazim po električarsko - prižgite luč! Sprejmite jo medse. Je trajen dokument časa in spomina. Je luč, ki ne bo ugasnila.«

Knjiga Elektro Gorenjska 1990-2000 je že tretje tovrstno delo, saj sta pred njo v zadnjih dvajsetih letih nastali dve publikaciji. Kot je v uvodu zapisal mag. Drago Štefe, direktor podjetja Elektro Gorenjska, so se pred dvema desetletjema odločili, da ob prelomnici desetih let zapišejo tisto najpomembnejše, kar se je dogajalo z njihovo dejavnostjo - to je distribucijo in proizvodnjo električne energije. V obdobje zadnjih desetih let pa sodi tudi prelomnica tisočletja. Pri pisanju knjige so kot avtorji posameznih člankov sodelovali Drago Papler (Stoletje elektrike, Decenij devetdesetih v elektro kroniki, Male hidroelektrarne, Prizadevanja za bodoči razvoj tehnologije, delovnih odnosov in sistema), mag. Matija Nadižar (Tehnološki razvoj distribucije Gorenjska), Marjan Jerele (Vodenje distribucijskega elektroenergetskega sistema), Tomaž Jamnik (Gradnja elektroenergetskih objektov), Mitja Anžej (Prevzem in poraba električne energije), Marjan Porenta (Poslovno

informatijski sistem), Majda Kovačič (Organiziranost, kadrovanje in družbeni standard) in Ivanka Jelenc (Ekonomski položaj). Knjiga vsebuje 132 barvnih strani z 21 zaokroženimi temami, ki so podkrepjene s 70 fotografijami, 10 podatkovnimi preglednicami in 14 grafikoni. Izšla je v 1500 izvodih, formata B5, izdajatelj in založnik je Elektro Gorenjska. Tematsko je povezana z dvema prejšnjima publikacijama in na naslovnici prikazuje pomembno gorenjsko regijo v slovenskem prostoru, na zadnji strani pa proizvodnjo ter distribucijsko, upravljalško in tržno dejavnost Elektra Gorenjska. Nastanek knjige je posnet tudi na video filmu, sočasno pa je izšla še elektronska različica knjige na zgoščenki. Sicer pa je celoten projekt zastavljen kot nekakšen vodnik področij, ki že dajejo usmeritev prihodnjim tovrstnim publikacijam. Kot je na predstavitvi povedal odgovorni urednik **Drago Papler**, je omenjena knjiga odraz marketinških prizadevanj, da bi s prikazom minu-

Mag. Matija Nadižar (na levi), Majda Kovačič in Drago Papler med predstavitvijo knjige Elektro Gorenjska 1990-2000.

lega dela zgodovinsko, strokovno in argumentirano prikazali tehnično stroko, znanje in odnos podjetja do poslovnih partnerjev pri oskrbi s kakovostno in zanesljivo električno energijo. Njihova vizija je jasna in modra kot izdana knjiga, ki daje informacije, kaj znajo in zmorejo. Informacijski in prodajni marketing sta področji, ki se jih bodo še bolj poglobljeno lotili, saj sta nedvomno celovito povezani, kar kaže poslovno leto 2001 z dogodki pri odpiranju trga z električno energijo. Papler je dejal, da je knjiga namenjena aktivnim in upokojenim sodelavcem, pa tudi institucijam, poslovnim partnerjem in upravičenim odjemalcem električne energije. Je most med podjetjem in ljudmi, ki so ga marljivo ustvarjali od začetnih in nadaljnjih obdobj elektrifikacije, pa vse do prihodnje celovite marketinške ponudbe prodaje električne energije in kompleksnih storitev projektiranja, inženiringa, novogradenj, telekomunikacij in informacijskih procesov. V knjigo je vtakano delo ljudi, generacij, njihove usode, prizadevanja in vizionarska perspektiva njihovih hotenj. Pri tem je Papler posebej omenil znana imena zaslužnih osebnosti in nekaterih že pokojnih sodelavcev. V sklepnem delu predstavitve je citiral latinski pregovor: »Besede preminejo, kar je

Foto Miro Jakomin

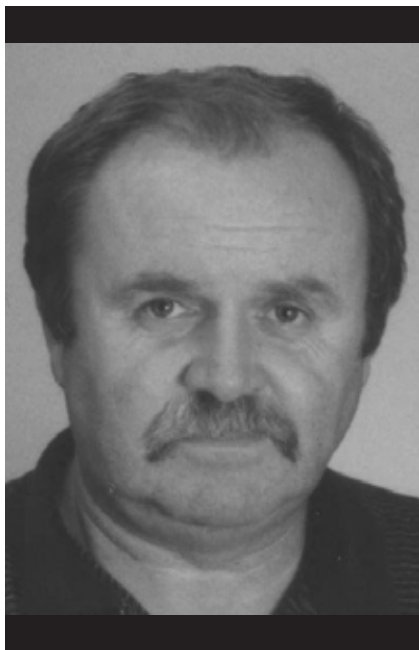

kot je Drago Papler zapisal v knjigi *Elektro Gorenjska 1990-2000*, distributerji vsak dan povezujejo nitke med ljudmi, fizično z vodniki in kablji, v duhovnem pomenu pa s komunikacijo in odnosi. Novi časi zahtevajo od zaposlenih še večjo pozornost, da prisluhnejo in razumejo potrebe vsakega odjemalca. Pri tem želijo postati skupnost ustvarjalnih, motiviranih, strokovnih ter produktivnih sodelavcev in soupravljalcev družbe. Omogočiti želijo tako delovno okolje, kjer zaposleni v ciljih delniške družbe prepoznajo tudi lastne cilje in možnosti za osebni razvoj. Želijo razširiti njihovo pozicijo na trgu. Sicer pa bo blagovna znamka »zelene elektrike« podjetja Elektro Gorenjska podprta tudi po odprtju energetskega trga v novem tisočletju s kakovostnimi in konkurenčnimi storitvami. Strateška usmeritev 21. stoletja bo stalna raziskava in analiza trga.

napisano, ostane.«

Sicer pa je omenjena knjiga izšla v zelo kratkem času. Od 26. oktobra lani, ko se je prvič sestel petčlanski uredniški odbor, do sredine decembra so uresničili celotno delo pri zasnovi, pripravi prispevkov, uredniški obdelavi, korekturah, oblikovanju in tisku. Na predstavitveni prireditvi se je Papler zahvalil članom uredniškega odbora ter avtorjem prispevkov in fotografij. Posebej je omenil pobudnika za nastanek publikacije direktorja Elektro Gorenjske mag. Draga Štefeta, letošnjega nagrajenca Mestne občine Kranj, in svojo desno roko pri tehnični pripravi knjige mag. Matijo Nadižarja, letošnjega Vidmarjevega nagrajenca.

MIRO JAKOMIN

ZVONKU BARLU

Leto ima štiri letne čase in se v zimi poslovi od nas. To je krog življenja v naravi, ki ga sprejemamo, in takšen je tudi krog vsakega življenja človeka, da se poslovi v svoji zimi. Toda ta zimski ponedeljek, 14. januarja 2002, še ni pomenil zime za našega sodelavca Zvonka Barla, in nedoumljivo je, da se je življenje zanj končalo še v času ustvarjalne moči, nena doma in brez slovesa. Misli vseh nas sodelavcev so se ustavile in se zazrle nazaj z iskanjem odgovora, ki ga ni, in to je še posebej boleče, ker bo za vedno ostal spomin, zakaj se je moralo ustaviti življenje in delo tako plemenitega človeka.

Zvonko Barl se je zaposlil pri Elektro Slovenj Gradec leta 1972, po končani srednji tehnični šoli elektro smeri – jaki tok v Mariboru. Ni naključje, da si je izbral poklic v elektroenergetiki. S tem je rasel in živel že od mladih let. Oče, brat in stric so delali oziroma delajo v tem poklicu, z vso predanostjo, delovno vnemo in z velikim občutkom pripadnosti podjetju. In takšen je tudi bil Zvonko Barl. Opravljal je raz-

lična dela v oddelku za obratovanje. Najprej kot tehnik v obratovanju, potem pa kot tehnik za pripravo dela, tehnik v komandnem centru, tehnik za izračunavanje obratovalne pripravljenosti naprav, tehnik za poslovanje z veleodjemalci v pogledu priključitve, vodja vzdrževalnih del visokonapetostnih naprav. Različne izkušnje, sposobnost in marljivost so bile podlaga za napredovanje in nazadnje je delal kot pomočnik vodje območja Slovenj Gradec. Sodelavci smo ga poznali kot delu predanega človeka, z izrednim poznavanjem vseh elektro energetskih naprav na svojem področju in območju, z urejenimi odnosi s strankami in poslovnimi partnerji in urejenimi odnosi s sodelavci. Veliko so mu pomenili človeški odnosi, ki jih je negoval na vseh ravneh. Nepozabni sta bili njegova odkritost in hudomušnost, s katero je velikokrat popestril in razveseljeval svojo okolico. Vedno je tudi bil pripravljen pomagati vsakomur, pri delu in v osebnih težavah. Poleg dela je v preteklih letih sodeloval v različnih organih in organizacijah podjetja ter pri organizacijah različnih športnih prirediteljev. Ustvaril si je topel in ljubeč dom z ženo Vikico in sinovoma Boštjanom in Dejanom, ki nadaljujeta delo in šolanje v elektroenergetski stroki. Njegova velika ljubezen, in prav tako ljubezen njegove družine, so bile tudi planine.

Težko je vsako slovo, najtežje je, če ne najdeš pravega odgovora in pravih besed, spomin na Zvonka Barla pa bo živel v naših mislih in srcih. Želimo mu miren počitek v bližini ljubljenskih domov in med Uršljo goro in Pohorjem.

SODELAVCI ELEKTRO SLOVENJ GRADEC

TOMISLAVU NOVAKU - TOMICI

Ob izteku prvega leta novega tisočletja in v času veselega pričakovanja bližnjih praznikov se je v naša srca naselila žalost ob novici, da se je za vedno ustavilo plemenito srce očeta, moža, prijatelja in sodelavca Tomislava Novaka – Tomice. Zbrali smo se, da zadnjič izkažemo naše spoštovanje dragemu Tomici in se ozremo na njegovo življenjsko pot, ki se je pričela pred 73. leti na sončnem otoku Korčuli in sklenila v mrzli zimi tukaj v Selnici. Tomica se je rodil 11. julija 1928 v kraju Vela Luka na otoku Korčuli. Tu je preživel svojo mladost in tu ga je zatekla vojna vihra, ki je dodobra zaznamovala njegova mlada leta. Aktivno se je vključil v NOV, še pred kapitulacijo Italije. Po osvoboditvi je končal elektrotehniško šolo v Splitu. Kratek čas je služboval v Minelu v Beogradu, od koder je bil jeseni 1948 premeščen na elektrarno Falo. Hitro se je vživel v novo okolje in s pridom izkori-

stil ponujeno priložnost za strokovno in tudi vsestransko osebnostno rast. Svojo poklicno kariero je začel v času, ko je nastajal slovenski elektroenergetski sistem in ko so se s hitrim tempom gradile elektrarne na Dravi. Od pogonskega tehnika je napredoval do vodje izmene. Gradnja novih elektrarn mu je bila velik strokovni izziv, zato se je leta 1954 zaposlil pri gradnji HE Vuhred in po njenem dokončanju še pri gradnji HE Ožbalt. Ko je bila tudi ta dograjena, je postal njen obratovodja in nato leta 1963 vodja elektrarne, kar je bil vse do svoje upokojitve leta 1977. Predano delo in velika strokovnost sta bila opažena in cenjena v podjetju Dravske elektrarne Maribor, pa tudi v okviru elektrogospodarstva Slovenije in Jugoslavije. Deloval je v številnih strokovnih in samoupravnih organih, kjer so mu bile zaupane najodgovornejše funkcije na vseh ravneh, celo na zvezni, saj je bil en mandat predsednik upravnega odbora Jugela, to je združenja jugoslovanskega elektrogospodarstva. Z enako mero zavzetosti se je posvečal tudi problemom in potrebam krajev, na območju katerih ležijo elektrarne. Deloval je v organih krajevnih skupnosti in občin v delu dravske doline od Maribora do Radelj. Tukaj v Selnici si je ustvaril dom in družino in se aktivno vključil v dela krajevnih skupnosti in organizacije ZB NOV ter številnih drugih organizacij. Njegova pomoč je bila povsod zelo zaželeno. Probleme je znal reševati na strpen, nekonflikten način. Vsi se ga bomo spominjali po izredni kultiviranosti, toplini in šarmom, po blagi dalmatinski duši. Tudi v trenutkih sprostitve smo bili radi v njegovi družbi, znal nas je razvedriti, tudi z milozvočno pesmijo svojega rodnega kraja. Njegovo široko srce je utripalo za vse nas, za družino, sodelavce in prijatelje in vendar je v njem ostal delček, ki je utripal samo za njegovo rodno Korčulo – Velo Luko. Ohranil je košček svojega doma, kamor se je vedno rad vračal. Po upokojitvi pa je tu preživel pol leta. Tudi mi sodelavci smo se navezali na ta kraj. Tu smo zgra-

dili počitniški dom, kjer smo zelo radi preživljali dopust. Ob slovesu se mu v imenu sedanjih in že upokojenih sodelavcev Dravskih elektrarn, v imenu organizacije ZB NOV, v imenu Selnčanov, znancev in prijateljev zahvaljujem za vse, kar je dobrega storil. Žalostni smo se poslovili od njega, še dolgo pa nas bo grel lep spomin nanj, in hvaležni smo, da ga je življenjska pot pripeljala med nas, da je z vsem »žitjem in bitjem« obogatil tudi nas. Pogrešali ga bomo.

KRISTIJAN MRAVLJAK

ING. FRANCIJU MIKLAVČIČU

Zelo nas je pretreslo, da nas je nepričakovano in mnogo prezgodaj v 48. letu zapustil vesten in deloven sodelavec inž. Franci Mi-

klavčič. Trenutek nesrečnega petka, 7. decembra, je pretrgal življenjsko pot in neusmiljena kruta resnica ga je iztrgala od svoje družine in našega delovnega okolja v Elektro Gorenjski. Še uro pred tem je kot natančen in dosleden dal kot idejni oče novega distribucijskega centra vodenja zadnja navodila. Pred iztekom delovnega časa so se pričakovanja prihodnjih izzivov in bližajočih se vedrih novoletnih srečanj nenadoma in za vselej ustavila. Nemo nas je popoldne presunila novica, da ga ni več med nami. Rojen je bil 18. avgusta 1953. leta na Mlaki pri Kranju. Zelo zgodaj v otroških letih je zgubil mamo Marijo in to izgubo je kljub očetovi skrbi in skrbi družine težko nosil v sebi. Bolj vase zaprt in miren se je poglobljeno loteval pridobivanja znanj že v osnovni šoli in kranjski gimnaziji, kjer je bil vedno zelo uspešen. Franciju je bila elektrotehnika tako rekoč v genih, saj sta njegov oče in stric do upokojitve uspešno delala na tem področju. Julija 1977 je dokončal študij elektrotehnike na Univerzi v Ljubljani, diplomiral je na temo zaščite elektroenergetskih naprav pri prof. dr. Antonu Ogorevcu. Hvaležen je bil domačim, da je imel možnost študija, ki mu je ogromno pomenil. Bil je prizadeven, izobraževanja se je loteval resno, kot marljiv je študij končal leto dni pred svojo generacijo.

V Elektro Gorenjski se je zaposlil 28. marca 1977 kot projektant elektroenergetskih naprav. Risarsko delo mu ni najbolj ustrezalo, vendar se je trudil in ga uspešno opravljal. Iskal je bolj tehnične izzive in priložnost se mu je ponudila z majem 1982, ko je bil imenovan za organizatorja avtomatske obdelave podatkov ter izdelovanje programske opreme za potrebe centrov vodenja, s poudarkom na uvajanju novih tehnologij ter modernizacije. Svoje delo je jemal izjemno resno. Rezultat je procesno informacijski sistem centra vodenja, katerega je zasnoval, ga izvedel in nato vzdrževal. Njegovo delo je bilo več kot uspešno, kar dokazuje nemoteno obratovanje distribucijskega centra vodenja Elektro

Gorenjska. Življenjski motiv mu je bila postavitev sodobne tehnološke ravni vodenja 80-tih let ter nov izziv idejna zasnova in postavitve najnovejšega DCV Elektro Gorenjske v nastajanju v zadnjem obdobju. Z novo reorganizacijo je 1. januarja 2001 prevzel vodenje službe za tehnične zadeve v poslovni enoti za upravljanje distribucijskega omrežja Elektro Gorenjska. Delo je bilo zahtevno, vendar ga je z močno voljo, strokovnim znanjem in vnemo zelo uspešno opravljal, čeprav je včasih ugotavljal, da ni rojen vodja. Sodelavci smo ga ravno zaradi njegove skromnosti zato še toliko bolj spoštovali.

Leta 1980 se je poročil z Mojco, rodili ste se jima hčerki Majda in Tina, katerih se je zelo veselil. Z Mlake so se preselili v Stražišče, vendar ga je srce vleklo nazaj v rodni dom, njegov rodni kraj Mlako. Preuredil je staro hišo mladosti, oče Franc z družino in sinom Silvom in hčerko Mojco pa je živel v sosesčini.

Rad je zahajal v hribe in v toplice, posebej v Lendavo. Na poti domov se je rad ustavil pri svojih prijateljih. Poskusili so kozarček dobrega vina iz Kapele, nekaj ga je vzel s sabo in ga gostoljubno dal na pokušino prijateljem, sodelavcem. Skrbel je za domač vrt, kramljal s sosedi, poleti pa se je zatekal v svoj koticček pod hladno senco domače trte. Zanimal ga je svet, zadnja tri leta je poletne počitnice preživel pri teti na francoski Azurni obali. Bil je razgledan, zato se je še bolj zavedal pomembnosti znanja tujih jezikov. Ob nenehnem spremljanju tehničnih novosti se je lotil učenja angleškega jezika. Prav v zadnjih pogovorih z očetom Francem je poudaril, da hoče popolnoma obvladati angleščino.

Zavedal se je pomena nenehnega učenja, takšnega pa je več kot desetletje posredoval tudi kot honorarni pedagog za strokovne predmete na Srednji tehniški in strojni šoli v Kranju. Spoštoval je knjige, bil je pravi knjižni molj, računalnik mu je bil zvest sopotnik pri delu in raziskovanju. Spominjam se jesenskega dogodka, ko mi je razkazoval skrbno in natančno urejen arhiv Distribucij-

skega centra vodenja Elektro Gorenjske in ohranjene naprave tehniške dediščine ter mi ponudil sodelovanje ...

Dolga leta se je moral spopadati z astmo, vendar jo je vedno z optimizmom premagoval.

Igral je šah in bil reden član ekipe Elektro Gorenjske na športnih igrah. Rad je plesal, njegov temperament je bil vder, saj je bil rad v družbi. Igral je harmoniko in iz nje izvabljal poskočne ritme, kot je rad tudi hitro vozil, ter nežne melodije, take, kakršno je bilo na drugi strani njegovo umirjeno življenje, ko je zatopljen študiral, premišljeval, snoval. »Ko mi je težko, grem od doma peš na Brezje,« je dejal in odkrito priznal svojo vernost kristjana. Družina je zahajala med skavte, iz katere so se sorodne duše rade družile in skupaj zahajale v hribe, med katerimi je bil Franciju najlepši in najmogočnejši Storžič, ki se dviga nad mlaško panoramo.

Kot sinonim misli in idej, v katere je veroval in jim ostal zvest. »Mi je tako hudo, ab je prizadeto potožil v turobnih, novembrskih dneh, vendar se ni nikomur zupal v pogovoru, da bi mu morda odleglo ... Morda, zakaj, če – so žalostni pomisleki, na katere nikoli ne bo odgovora, so splet okoliščin in trenutka, ki ga ne moremo več povrniti. Franci Miklavčič je odšel mnogo prezgodaj, spominjali se ga bomo kot strokovnjaka, dobrega in poštenega sodelavca, zvestega prijatelja ter skrbnega moža in očeta. Za njim ostajajo izvedeni tehnični projekti in praznina, ki je ne bomo mogli zapolniti, v čutečih srcih pa spomin in duh na inženirja Francija in Mlačana Frenka.

DRAGO PAPLER

HRVAŠKA

NAJVIŠJA BREZPOSELNOSTI V ZADNJIH 40 LETIH

»Hrvaška vlada je v začetku januarja predstavila projekt pospeševanja zaposlovanja, s katerim bi zaustavila rastočo brezposelnost, ki je decembra lani dosegla najvišjo raven v zadnjih 40 letih. Po podatkih njihovega zavoda za zaposlovanje je bilo konec zadnjega lanskega meseca brezposlitve več kot 395 tisoč ljudi. Kot predvideva vladni projekt zaposlovanja, naj bi se v prihodnjih dveh letih zaposlilo skoraj 37 tisoč ljudi, za izpeljavo te optimistične naloge, ki naj bi jo izpolnjevali še do leta 2006, pa bo morala država odšteti 1,2 milijarde kun. (STA)«

EVROPSKA UNIJA

RAST PREBIVALSTVA PREDVSEM ZARADI MIGRACIJ

»Po prvih letošnjih ocenah Statističnega urada Evropske unije Evrostat je živel 1. januarja v petnajsterici držav članic 379,4 milijona ljudi, v državah, ki so z novim letom uvedle evro, pa je bilo takrat 305,1 milijona prebivalcev. Skupno naj bi se število prebivalstva v Uniji lani povečalo za 1,46 milijona ljudi oziroma za 3,9 promila. To je največje povečanje v zgodovini EU, ki pa ga je treba pripisati predvsem migracijskim tokovom. Leta 2001 se je namreč tja priselilo 1,05 milijona ljudi. Najbolj je število prebivalstva zraslo v Luksemburgu, in sicer za 1,3 odstotka, in na Irskem, kjer se je povečalo za 1,2 odstotka, najmanj pa v Avstriji in v Nemčiji – v prvi se je število povečalo za 0,1, v drugi pa za 0,2 odstotka. Prav v Luksemburg se je priselilo največ ljudi, in sicer kar devet na sto prebivalcev, sledijo mu Španija, kamor se je preselilo v povprečju 6,2 ljudi, Irska s 5,2 in Portugalska s 4,9 priseljenci na sto prebivalcev. Na republike lestvice so Belgija (1,8), Finska (1,2) in Francija z enim priseljencev na sto ljudi. Sicer pa ostaja država z največ prebivalci Nemčija, saj živi tam več kot 82 milijonov ljudi, sledijo ji Velika Britanija z dobrimi 60 milijoni, Francija z 59 in Italija z 58 milijoni prebivalcev. V državah kandidatkah pa je v nasprotju z Unijo število prebivalstva v povprečju upadlo, najbolj v Latviji – za 0,6 odstotka in v Bolgariji za 0,5 odstotka. (STA)«

NOVOLETNO SREČANJE UPOKOJENCEV ELEKTRA GORENJSKA 2001

Podjetje so ljudje, je moje vodilo. Iz spoštovanja do naših predhodnikov, ki so zaorali ledino v elektrifikacijski dobi in ustvarili možnosti za poznejši in današnji razvoj, opisujem njihovo delo in pričevanja, spoznavam njihovo življenje in poglede. Kot sopotnik srečujem znane in neznane obraze preteklega in današnjega časa, ki ga živimo in doživljamo, se pogovarjam in pišem o zanimivih sodelavcih, o njihovem poklicnem strokovnem in žlahtnem ljubiteljskem delu. Spoznavam, da se premalo poznamo, da vsak na svoj način ob svojem poklicu in delu v sebi skriva vrsto zanimivosti, s katerimi se ukvarja, ki ga privlačijo in bogatijo. Življenje ubira zanimive poti, ki jih doživljamo in ki nas navdajajo z različnimi občutenji. Dajejo pa nam tudi notranjo izpolnitev hotenj, ambicij in želja, popestrujejo nam prosti čas in nas preprosto razveseljujejo na ta ali oni način ... Odhajajo elektromonterji, tehniki, inženirji, finančniki in administrativni delavci. Odhaja generacija, ki je pomembno zaznamovala zadnjo štiridesetletno dobo 20. stoletja. Bili so legende, pionirji, ki so ustvarjali elektrodistribucijsko podobo Gorenjske in zapustili pečat nam naslednikom. Srečanje upokojencev Elektro Go-

Foto arhiv

renjske pomeni tradicionalno letno druženje vseh, ki so štirideset let z zavestjo, odgovornostjo in delovnim elanom vsak po svojih močeh prispevali k razvoju. Nekateri upokojenci uživajo sadove svojega dela v tretji življenjski dobi »ko nikoli nimajo časa«, drugim se je žal življenjska pot ustavila in niso dočakali ponovnega snidenja. Bili so zvesti soustvarjalci elektrifikacijske in elektroenergetske

podobe Gorenjske in našim generacijam, ki nadaljujemo njihovo delo, s svojim zgledom dali spodbudo in poklicno usmeritev kot luč, ki je zaznamovala naše stoletje – stoletje elektrike. Spomin na doživeto in ustvarjeno je edina luč, ki ne ugasne ...

»Srečujemo se samo še na pogrebih,« mi je dejal eden od udeležencev, »zaposleni greste svojo pot in nadaljujete delo, kot vam ga nalaga čas. Zato smo veseli povabila podjetja, da se vsako leto srečamo in pogovorimo o tem in onem. Naša srečanja so vedno dobro obiskana, saj čutimo pripadnost podjetju.« Elektro Gorenjska je ohranila stik s svojimi upokojenimi sodelavci. O dejavnosti podjetja in elektroenergetskega sistema jih vsak mesec obvešča v glasilu delavcev slovenskega elektrogospodarstva Naš stik, vsako leto pa jih povabi na tradicionalno prednovoletno srečanje. Srečanje z upokojenimi sodelavci Elektro Gorenjske ob koncu leta 2001 v Naklem pri Kranju je bilo pristno in vedro. Direktor družbe mag. Drago Štefe jim je predstavil reorganizacijo družbe v skladu z no-

vim energetskega zakonom, poslovanje v letu 2001 in nanizal naloge, ki čakajo družbo na novem področju trgovanja z električno energijo. Spremembe prinašajo nove izzive, katerih se bo podjetje zavzeto lotilo na marketinškem in prodajnem področju, da bo ohranilo dosednji tržni delež.

DRAGO PAPLER

HOMEOPATSKA

ZDRAVILA IN NJIHOVO DELOVANJE

Homeopatija je zdravljenje po meri človeka. Kot sem že v prejšnji številki Našega stika zapisal, pomeni homeopatija medicinski sistem, ki izboljšuje naše zdravje tako, da spodbudi lastne naravne sposobnosti zdravljenja. Homeopatija se zato ne ukvarja z boleznijo, temveč z bolnikom, in v tem se tako obisk pri homeopatskem zdravniku kot samo zdravljenje močno razlikujeta od obiska pri zdravniku klasične medicine in uveljavljenih načinov zdravljenja.

Ker homeopatija ni medicina bolezni, ampak medicina človeka, zdravi le-tega celostno z njegovo boleznijo, kot jo doživlja samo on, in ne kot jo doživlja kdo drug, na primer zdravnik, bolnikovi sorodniki ipd. Zdravljenje v homeopatiji je torej izrazito individualno, saj je vsak bolnik enkrat v svojem bitju, bolezenskem stanju ter trpljenju, in ni dveh oseb, ki bi svojo bolezen doživljali popolnoma enako, četudi ima njuna bolezen v klasični medicini isto ime. Da bi homeopatski zdravnik odkril, za kakšno neravnovesje v človeku pravzaprav gre, se zdravljenje začne že v obliki izčrpnega pogovora oziroma anamneze (za katerega v klasični medicini večinoma zmanjkuje časa) in s tem z zelo obširno preiskavo skuša ugotoviti vse bolnikove težave. Pri tem je zelo pomembno, da bolnik čim bolj nazorno in spontano opiše svoje težave in občutja, homeopatski zdravnik pa čim bolj nepristransko in neobremenjen z že postavljenimi diagnozami, brez teorij, vnaprejšnjih predstav, shem, sugestij in pregovarjanja natančno opazuje in opisuje bolezensko sliko in na ta način poskuša ugotoviti, kaj v organizmu je moteno, da se v njem razvijajo bolezenski znaki. Takšen pogovor zdravnika homeopata z bolnikom traja vsaj eno uro, njegovo odvijanje pa seveda zahteva sozvočje bolnika in homeopata ter je odvisno od obeh. Zato smemo reči, da homeopatija od bolnika pričakuje, da o sebi in morebitnih vzrokih lastne bolezni razmišlja skupaj z zdravnikom homeopatom in da ima določeno mero duhovne pripravljenosti (volje) za lastno ozdravitev, saj prav v naši notranjosti tudi leži odločitev za bolezen ali zdravje.

Z uspešno vodenim pogovorom in precejšnjo mero intuicije se homeopat vživi v bistvo bolnikove osebnosti in njegovih težav, dobro pa mora poznati

tudi homeopatska sredstva. Le tako namreč lahko poišče bolezensko sliko (diagnozo), ki bo najbolj podobna bolnikovi, in poišče zdravilo, ki nosi v sebi bolezenske, osebnostne, duševne in duhovne lastnosti bolnega človeka – zdravilo, ki je bolnikova zrcalna slika, njegova karikatura. Pravilen izbor zdravila v homeopatiji in s tem uspešno nadaljevanje zdravljenja sta torej v prvi vrsti odvisna od izbire zdravila v skladu z načelom »podobno se zdravi s podobnim« (sicer le-to ne zdravi bolezni) ter čim boljšega ujemanja slike zdravila z bolezensko osebnostno duševno-duhovno sliko bolnika. Pri njegovem zdravljenju imajo zaradi tega veliko vlogo prav zanj individualno pravilno odmerjeni in posebej pripravljeni pripravki zdravilnih sredstev. Le-ti namreč šele pomenijo pravi impulz obrambnim silam njegovega telesa in jih mobilizirajo v njem samem ter s snovmi, ki izzovejo enake spremembe, kot jih razvije oboleli, posegajo v bolnikove najgloblje vzroke bolezni in pospešujejo njegovo naravno zdravljenje. Ker je to zdravljenje, ki poteka od znotraj (središča človeka) navzven, homeopatska zdravila pri tem predvsem pospešujejo oziroma motivirajo bolnikovo življenjsko silo v spopad z dejavniki, ki povzročajo bolezenska stanja. Njihova temeljna značilnost je torej, da zdravijo na energetski ravni in šele posledično vplivajo na celice. S tem pospešujejo naravni proces bolezni oziroma z dovajanjem samoozdravitvene moči in s tem s povečevanjem odpornosti uravnavajo odgovor organizma na bolezen in na ta način pripomorejo k borbi proti njej. Izbrano homeopatsko zdravilo mora imeti močnejšo energijo kot bolezenski dejavnik, ki ga zdravimo. To se dosega s potenciranjem, redčenjem in ritmičnim pretresanjem izbrane zdravilne snovi, ki bi

pri zdravem človeku lahko povzročila podobne bolezenske znake, kot jih želi homeopat pozdraviti pri posameznem bolniku. Homeopatska zdravila so namreč večinoma narejena iz rastlin, pa tudi iz mineralov in živalskih izločkov in mnoga od njih so nerazredčena celo zelo strupena (na primer strup južnoameriške kače klopotače). Na ta način se v homeopatiji odstranjujejo stranski učinki in povečuje učinkovanje zdravil. S postopkom potenciranja namreč zdravilo izgublja strupenost in postaja tem močnejše, čim bolj je razredčeno ter čim večkrat je ritmično pretreseno. S tem se povečuje tudi njegova energetska vrednost, koncentracija snovi v zdravilu pa zmanjšuje. Učinkovitost homeopatskega zdravila v postopku potenciranja narašča zato, ker se en del zdravilne snovi meša z devetimi deli raztopine (voda, alkohol ali sladkor) in ta postopek tudi nekaj tisočkrat ponovi. Ker je dokazano, da molekule vode delujejo kot čudovit magnetofonski trak, se prvotna informacija zdravilne snovi torej prenaša tudi v novo nastajajočo potencirano zdravilno raztopino. Med pretresanjem in razredčevanjem nastala učinkovina oziroma zdravilo pomeni torej odtis zdravilne molekule in ne več molekulo zdravilne snovi same. Prav zaradi tega se strupene snovi tako razredčene tudi lahko uporabljajo v zdravilne namene in napačno izbrano homeopatsko zdravilo tudi nima stranskih učinkov, vendar pa tudi ne zdravi. Za konec kaže omeniti, da je homeopatsko zdravljenje zaradi svojega delovanja na energetski ravni in spodbujanja samoozdravitvene moči uspešno zlasti med nosečnostjo (v dvesto letih brez ugotovljenih stranskih učinkov), v obdobju otroštva in mladosti, učinek zdravljenja pa je manjši pri hudo betežnih in starih ljudeh oziroma pri vseh tistih, ki jim življenjske energije primanjkuje oziroma je ta že izrabljena. Tem predvsem lahko olajša bolečine, ne more pa jih pozdraviti zaradi oslabelosti njihove življenjske sile oziroma vitalnosti. Homeopatska zdravila tudi ne morejo preprečiti delovanja zdravil klasične medicine, saj prva delujejo na energetski, druga pa na kemični ravni, lahko pa v nekaterih primerih delujejo vzporedno. In če strnem doslej povedano: homeopatsko zdravljenje je torej bolj primerno za vse tiste, ki ne želijo zgolj krpiti posledic in trenutno odpravljati bolezenska stanja, temveč želijo svojim težavam seči do dna, si resnično žele ozdraviti in so pripravljeni spremeniti dosedanja način življenja ter razumejo zdravilo kot pripomoček, in ne nadomestek. Ali je homeopatija zanj, mora tako presoditi vsak sam.

MATEJ STRAHOVNIK

MRZLI VRH IN KRN

Mnoge gorske poti lahko opravimo tudi v snegu. Zato bomo to zimo in pomlad naredili mini serijo izbranih zimskih vzponov in predstavili po en sredogorski ter visokogorski cilj. Pot nas bo najprej vodila v »južne« kraje, kjer sicer snega ni vedno ravno v izobilju. Preden se odpravimo na zimsko turo, si najprej preberimo nekaj napotkov iz strokovne planinske literature. Dvakrat smo o tem na tem mestu že pisali, zato se ne bomo ponavljali. Vsekakor je pozimi potrebna boljša oprema, dobra telesna pripravljenost in večja previdnost. Krn in Mrzli vrh sta primorski gori.

Mrzli vrh je Tolminski hišni hrib. Ni posebno visok (1359 m), vendar vzpon nanj v snegu ni brez muh, saj je višina izhodišča, to je Zatolmin, vsega 258 m, torej je višinske razlike kar 1100 m! To pa je v snegu kar nekaj. Vrh je prepređen z ostanki 1. svetovne vojne, predvsem z rovi, kar je značilno tudi za višji Krn. Zato velja pri hoji previdnost, ki je potrebna tudi zaradi ostrih pastirskih ograj. Mrzli vrh je najvišji del gorskega hrbta, ki se začne v Zatolminu in poteka v severozahodni smeri ter se prek Visoč vrha (1482 m) stika s Krnskimi pogorjem. Vrh hrbta je široko in dokaj golo sleme, stoji tudi precej na samem ter je ravno zato lepo razgledišče. Vsa pobočja, razen jugozahodnih, so blaga in večinoma gozdnata, tam tudi potekajo poti. Na sam vrh ne vodi nobena markirana pot, je pa zato cela vrsta nemarkiranih. Najbližje markacije pripeljejo na preval severno pod vrhom, kjer stoji planina Pretovč. Do tja vodi iz Zatolmina tako široka pot, da se v kopnem pripeljejo tudi s »terenci«. V snegu je sicer največkrat shojena pot skozi dolino potoka Sopotnica, ki jo bomo opisali. Začnemo v Zatolminu, kjer parkiramo. Po asfaltni cesti gremo kar skozi vas do konca, tam zavijemo levo mimo vodnjaka do zadnjih hiš, kjer stopimo na kolovoz. Vodi nas prečno do gozda. Počasi se dvigamo, na posekah pa nas razveseljujejo lepi razgledi na pokrajino in Sočo. Pot vseskozi vodi v isti smeri po pobočju, imenovanem Podoreh, prečno rahlo navzgor mimo več križišč dokler že višje v gozdu ne zavije ostro desno (tabla Sleme). Tu stopimo na ožjo stezico,

ki nas povede v ključih čez strmo pobočje desno nad grapo Sopotnica. Višje jo prečimo v levo in nadaljujemo po levi strani grape. Počasi se nam začnejo odpirati pogledi na okoličico, ki je bila prej zaradi gozda skrita. V križpotju lahko zavijemo v obe smeri, po levi poti pridemo na grebenček in po njem na vrh, po desni pa pridemo na sedlo - kjer je planina Školj - med Mrzlim vrhom in sosednjim vrhom Grmuč in od tam po vršnih goličavah na vrh. Pot je nezahtevna, vzela pa nam bo tri ure. Nagrajeni bomo z lepimi razgledi na Krnsko pogorje, pogled pa nam lahko seže tudi do morja. Sestopimo lahko po isti poti, lahko pa prečimo vrh na severno stran do prevala, od tam pa pridemo po valoviti cesti brez posebnih težav do Zatolmina (cesta je markirana). S te poti bomo imeli vmes lep razgled na Spodnje Bohinjske (pravilneje: Tolminske) gore. Sestop nam bo vzel najmanj dve uri. Prvaka Krnske skupine niti ni treba posebej opisovati. **Krn** slovi kot izreden razglednik, kar se lahko najbolj pokaže

prav pozimi. Običajna pot na vrh v snegu poteka z juga, s planine Kuhnja. Ozka in mestoma strma cesta vodi do tja s kraja Kamno ob Soči ali s Kobarida in gre mimo vasi Vrsno in Krn. V snegu moramo večinoma voziti z verigami, na voljo imamo nekaj izogibalšč. Z izhodišča stoji Krn prav pred nami, tako da si ogledamo smer vzpona. Kočo pod vrhom lepo vidimo pred sabo, vendar je to največja optična prevara v slovenskih gorah, saj bomo do tja hodili vsaj 4 ure! Vzpon lahko začnemo po cesti, hitreje pa je kar med planinami po golih hrbtih (če je gaz, pa se seveda držimo nje!). Brez težav (razen ograj in gaženja) se mimo planine Šlapnik vzpnemo do planine Zaslap. Od tam bomo videli na skrajni desni globoko grapo, levo od nje pa hrbet, po katerem bo potekal naš vzpon. Levo vodi čez strmo pobočje prečna pot, ki pa se ji bomo ognili. Po hrbtu se torej vzpnemo do strmin nad nami, tam pa zavijemo levo in prečimo več plazovitih grap do mesta, kjer se greben vrha Kožljak priključi masivu Krna. Od tu dalje imamo po prostranem vršnem pobočju še 2 uri vzpona, teren pa je mestoma strm. Lahko se vzpenjamo kar naravnost, v desno, kamor vodi prečna pot, lahko pa tudi levo po grebenu, vendar moramo do tja prečiti nekaj višje zaradi strmih in izpostavljenih pobočij. Tudi vršno pobočje je lahko plazovito, običajno pa je spihano ali pomrznjeno. Gomiščkovo zavetišče stoji 60 m pod vrhom (v njem je udoben bivač, ki pa žal nima ležišč in kurjave, ima pa sistem SAPOGO - klic v sili). Višinska razlika s planine Kuhnja: 1250 m. V pomoč nam bosta zemljevida Krnsko pogorje in Kobarid (1:25.000) in Julijske Alpe, zahodni del (1:50.000).

VLADIMIR HABJAN

Foto Vladimir Habjan

STANE SEVER	▽	▽	ZAPUSTITEV PREVOZNEGA SREDSTVA	VOJASKA ENOTA	KRILO RIMSKE KONJENICE	ZAKOVICA (LJUDSKO)	ČESNA SARENICA, IRIS						
PREBIVALCI VASIRTIČE													
VREZOVALEC OKRASKOV V KOVINO													
ZANESENJAK, CLOVEK V EKSTAZI								▽	TENKA MREŽASTA TKANINA	TROJAN. JUNAK, ENEJ	LJUBICA	PREBIVALEC JAMAJKE	
avtor VINKO KORENT	OČE				INDUSTR. MESTO V PENNSYLVANiji	POLD PALME							
	TROJA					POJAV NA VODI							
ILOVICA				BRATOVA ŽENA									
				FR. PIŠEC (EUGENE)									
VAS NA KRASU, ZNANA PO LIPICANCIH							KADEČA SE ŽVEP. KISL. DEL. PODVOZJA						
IVO SORLI			DIAMANT V RUS. ŽEZLU SEZNAM IMEN						ORIENT. DOMAČE SUKNO				
DOMOVINA, OČETNJAVA						BOLOGNA			SIJAJ DEBELEJŠI ELEKTR. VODNIK				
NAMERA, NAKANA						REKA NA SKOTSKEM (SREDINA LESKE)				MIRAN ČANAK			
										VRTALEC			
risba KIH	RAZGLEDNICA	ESTONEC	UGANKA, PREMETANKA			STRAJK							
						RAVEN, GLADINA							
POPEVKA, PREPROSTA LJUDSKA PESEM								OBRAMBA	IZDELOVALEC METEL				
DELCI Z NEGATIV. ELEKTR. NABOJEM							LUČAJ KISLI SADNI BONBONI						
VODNA ŽIVAL, TUDI KARCINOM				RIBA MORSKA PAPIGICA	VDELANJE TEKOČINA V HLAPIH								
TONE GOGALA			ATLETIKA, TENIS ...						RAZJEDA SLUZNICE				
			PREBIV. SRBIJE						RASTLIN. BODICA				
EVROPSKA OTOSKA DRŽAVA						PRITOK DONAVE V ROMUNiji				SREDIŠČE VRTENJA	OLGA JANČAR		
PTICA PEVKA, DROZG						RAZPOZNAVNO GESLO							
DIŠEČA SNOV V ČREVESJU KITOV						SRNJI SAMEC							

Zakaj na Marsu ni nobenih žurk?
Ker ni prave atmosfere.

Odvetnik poslušaj stranko,
ki se želi ločiti od moža in ga ves čas kritizira.
»Poslušajte, nekaj je pa le moralo biti pozitivnega pri njem, da ste ga vzeli za moža.«
»Seveda je bilo. Ampak vse to sva porabila že do zadnjega tolarja.«

»Ti si moja Venera, ti si moja zvezda Danica ...«
»Raje bi bila tvoj Saturn.«
»Zakaj pa?«
»Zato, ker ima Saturn tudi prstan.«

Reševalca križank za mizo.
»Konec življenja na pet črk?«
»Zakon.«

»Dragi, pred vrati je nekdo,
ki zbira prispevek za dom starejših občanov.«
»Kar svojo mamo mu daj.«

»Micka, zakaj se nočes poročiti z mano? Taki moški kot jaz vendar ne rastejo na vejah!«
»Ja, vem. Takšni skačejo z veje na vejo.«

»No in kakšen je tvoj novi fant?
Daj povej mi kaj o njem.«
»Veš, tako je romantičen, nežen in ves čas mi govori, kako sem najlepša na svetu, pa da se v mojih očeh svetlikajo zvezde ...«
»Oh, a z Juretom hodiš.«

NOVOLETNA NAGRADNA KRIŽANKA

Pravilno geslo se glasi:
Zdravja polno, srečno in zadovoljno novo leto.

Pri žrebanju so največ sreče tokrat imeli **Anja Sedej** iz Notranjih Goric, **Anton Koselj** iz Žirovnice, **Miha Brajer** iz Mirne Peči, **Jožica Gorjan** iz Tolmina in **Peter Skrbiš** iz Zgornje Polskave.

Tokrat smo se v uredništvu odločili za praktične nagrade, ki jih bodo nagrajenci prejeli po pošti. Vsem izžrebancem iskreno čestitamo, drugim pa želimo več sreče prihodnjic.